

МАТЕРІАЛИ

II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ»

II INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**Public administration for sustainable development:
challenges and prospects at national and local levels**

May 7-8, 2019

Mariupol (Ukraine) - Kyiv (Ukraine) - Bielsko-Biala (Poland)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНТСТВО УКРАЇНИ
З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
МАРІУПОЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
ГО «ФОНД РОЗВИТКУ МАРІУПОЛЯ»
WYŻSZA SZKOŁA EKONOMICZNO-HUMANISTYCZNA
(POLSKA, BIELSKO-BIALA)
EURÓPSKY INŠTITÚT ĎALŠIEHO VZDELÁVANIA (SLOVAKIA)
PAATA GUGUSHVILI INSTITUTE OF ECONOMICS OF IVANE
JAVAKHISHVILI TBILISI STATE UNIVERSITY (TBILISI, GEORGIA)
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ

**Матеріали II Міжнародної
науково-практичної конференції**

Маріуполь – Київ, 2019

УДК 316/352

П 36

П-36 Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. 7-8 травня 2019 р. Маріуполь (Україна) – Київ (Україна) — Бельсько-Бяла (Польща). – Маріуполь-Київ: ПП Халіков Р.Р., 2019. – 194 с.

ISBN 978-617-7565-33-7

Редакційна колегія:

Марова С. Ф. – голова, д. держ.упр., професор, ректор Донецького державного університету управління

Чечель А. О. – заступник голови, д. е.н., доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління

Балуєва О. В. – д. е. н., професор, проректор з наукової та виховної роботи Донецького державного університету управління

Токарева В. І. – д. держ.упр., професор, проректор з науково-педагогічної роботи Донецького державного університету управління

Зелінська М. І. – к. політ.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління

Тарасенко Д. Л., – к.держ.упр., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління

Хлобистов Є.В. – д. е. н., професор, Національний університет «Києво-Могилянська академія»; директор Міжнародного науково-дидактичного інституту Вищої Школи економіки та гуманітаристики (Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna (Bielsko-Biala, Polska)

Abesadze Ramaz, Doctor of Economics, Professor, Paata Gugushvili Institute of Economics of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University (Tbilisi, Georgia)

Zat'ko Jozef, Dr.h.c. mult. JUDr., Honor. Prof. mult., prorektor pre medzinárodné vzťahy Wyższa Szkoła Komunikacji i Zarządzania (Polsko, Poznań), Prezident Európsky inštitút ďalšieho vzdelávania (Slovakia)

Павленко О.П. – к. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету

Відповідальна за випуск – *Чечель А.О.*,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування
Донецького державного університету управління

© Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь), 2019

ЗМІСТ

1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Біла О.А., Чернишов О.Ю.

Програмно-цільовий підхід як інструмент модернізації
державної служби України.....8

Верительник С.М.

Особливості прийняття рішень у публічному управлінні в умовах
сталого розвитку: проблеми, цілі, критерії13

Григор'єва В.В.

Принцип верховенства права: можливості розвитку
державної служби в Україні.....17

Ізотов А.В.

Удосконалення управлінських інформаційних систем сфери
соціального захисту22

Тарасенко О.Ю., Механошина В. Є.

Принципи формування механізму мотивації та стимулювання
праці на рівні управлінських процесів26

Нога І.М.

Вплив людського капіталу на сталий розвиток держави29

Драгомірова Є.С., Хижнякова М.В.,

Децентралізація влади на шляху до деволюції32

Тарасенко Д.Л., Котенджи Н. Є.

Сучасний стан України в рамках реалізації стратегії сталого
розвитку.....36

Чернишов О.Ю.

Стандарт соціальної відповідальності в муніципальному
управлінні як фактор підвищення якості публічного управління40

2. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗБАЛАНСОВАНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Chernysh O.

Digitalization of the entrepreneurial sector in the world economy.....44

Horiunova K.A.

Tourism sustainable development: socio-economic aspect.....48

Дегтяр А.О., Бублій М.П.

Основні моделі та форми взаємодії владних і підприємницьких структур 52

Зелінська М.І., Климова Т.Ю.

Аналіз здійснення державної політики у соціально-економічній сфері.....54

Марова С.Ф., Губська Н.В.

Регіональне управління збалансованим соціально-економічним розвитком: проблеми та шляхи вирішення58

Ніколаєнко Р.В.

Концептуальні основи сталого розвитку: принципи збалансованого зростання61

Orlova N.O., Chechel A.O.

Ukraine's sustainable development: trends, conditions and prospects65

Петренко О.В.

Дорожня карта сталого розвитку виробничо-економічних систем.....67

Поплавська Н.В.

Соціально-відповідальний маркетинг як запорука сталого розвитку економіки України70

Садченко О.В., Робул Ю.В.

Холістичний маркетинг як стратегія бізнесу, що реалізується на принципах сталого розвитку.....74

Стрижак А.Ю.

Функціональний вплив держави на розвиток транскордонного співробітництва в Україні.....78

Тарасенко О.Ю., Пожидаєв М.М.

Шляхи підвищення ефективності кредитної діяльності банківської установи (на прикладі АТ КБ «Приватбанк»).....81

Тимофєєва Г.В.

Основні тренди управління глобальними компаніями.....83

Чечель А.О., Гречуха К.С.

Фінансово-економічна стійкість як умова збалансованого розвитку.....87

Чечель А.О., Харланова Д.А.

Сучасний стан та переваги інноваційного розвитку промислових підприємств України89

3. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІЙ ТА ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Abesadze R.B., Burduli V. Sh.

Imperatives of the need for transition to a "Green" Economy.....93

Байрак А.О., Карабута А.О.

Економіка природокористування в контексті сталого розвитку.....98

Бойченко С.Г., Карамушка В.І., Хлобистов Є.В.

Урахування кліматичних змін для політики сталого розвитку регіонів України та об'єднаних територіальних громад.....101

Гарбуз Т.М., Чечель А.О.

Екологічна безпека України на шляху до сталого розвитку..... 103

Жарова Любов

Зелені стартапи в реалізації принципів сталого розвитку для об'єднаних територіальних громад.....106

Козловцева В.А.

Окремі аспекти управління екологічними ризиками в контексті сталого розвитку підприємництва.....109

Колонтай С.М.

Залучення інвестицій в діяльність об'єктів природно-заповідного фонду.....112

Розмарина А.Л.

Екологічне оподаткування в Україні: проблеми і перспективи114

Рябоконт В.В.

Імплементация екологічного законодавства ЄС в умовах сталого розвитку.....117

Тарасенко О.Ю., Звонарьова О.В.

Податкова політика як дієвий інструмент еколого-економічного стимулювання.....119

Ткачова О.С.

Роль раціонального природокористування та ресурсозбереження в умовах збалансованого економічного розвитку121

Тюлькіна К.О.

Стан поводження з твердими побутовими відходами в Одеському регіоні124

Циклаурі О. Б.

Удосконалення правового регулювання публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні.....127

4. СТАЛИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Аршакян А.А.

Перспективи та проблеми впровадження системи візуалізації
«відкритий бюджет»133

Кокуріна І.В.

Становлення Бюджету участі у Маріуполі через розвиток
конкурентних умов проведення закупівель у місті136

Музика Ю. Д., Гуйда О. Г.

Забезпечення сталого розвитку соціокультурної сфери України
в контексті децентралізації владних повноважень.....139

Николаєва В.І.

Питання оновлення моделей соціального захисту населення
у контексті сталого розвитку142

Зелінська М.І., Ногаш С.В.

Необхідність впровадження світового досвіду мотивації
персоналу у вітчизняних органах публічної влади.....146

Зелінська М.І., Проїдакова І.В.

Професіоналізація муніципальної служби як складова
формування позитивного іміджу влади149

Тарасенко Д.Л., Марчук С.О., Казанцев О.Ю.

Особливості міської підтримки ОСББ в м. Маріуполь153

Tarasenko D.L., Sukhova K.J.

The social factor of sustainable territorial development156

Хлобистов Д.Є.

Культура обслуговування як запорука сталого розвитку
туристичних підприємств158

Хлобистов Є.В., Горошкова Л.А.

Природно-господарські системи у трансформації економіко-
географічних уявлень щодо базової територіальної
організації суспільства.....161

Черниш О.І.

Впровадження інноваційних підходів європейської практики
залучення інвестицій щодо забезпечення регіонального
розвитку в Україні.....163

5. ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Бусарєва Т. Г.

Характеристика основних типів знань.....167

Зеленіна Д.С.

Освіта для сталого розвитку171

Костюк О.М.

Упровадження дослідницького навчання як фактор розвитку
філологічної освіти в Україні.....173

Опришко Тетяна

Європейська континентальна освітня модель:
основні парадигмальні побудови.....176

Павленко О.П., Жавнерчик О.В.

Організаційно-методичні аспекти розвитку етико-громадянських
компетентностей при підготовці студентів за
спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».....181

Рябоконт Ю.М.

Професійні й освічені кадри як один з елементів
сталого розвитку України.....185

Слезак Міхал

Публічне управління кооперацією вищої та професійно-
технічної освіти в реалізації цілей сталого розвитку.....187

Смірнова К.В.

Роль екологічної освіти в забезпеченні сталого розвитку.....188

Tanchyk Olena

Raising student's awareness of the SDG at English language classes191

1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

УДК 378.091:351.88

Біла О.А.,

головний спеціаліст відділу фінансування та бухгалтерського обліку, Прокуратура Донецької області.

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Чернишов О.Ю.,

кандидат економічних наук, викладач кафедри публічного управління та адміністрування, Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД ЯК ІНСТРУМЕНТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

В останні роки з'являється все більше публікацій, пов'язаних з обговоренням можливостей застосування програмно-цільових методів для прогнозування, планування та програмування соціально-економічного розвитку країни в цілому та окремих територіальних комплексів. Відроджуваний інтерес до програмно-цільового методу пов'язаний з увагою економічної громадськості до можливості вдосконалення методів державного цілепокладання та регулювання економіки для досягнення її збалансованості в цілому.

У загальному вигляді програмно-цільові методи планування і управління – це методи, при яких цілі плану ув'язуються з ресурсами за допомогою програм. Дані методи являють собою застосування системного підходу до вирішення стратегічно важливої задачі а саме: [6, 7]:

- визначення всіх компонентів проблеми та їх взаємозв'язків ;
- визначення системи цілей, досягнення яких дозволить забезпечити вирішення проблеми;
- створення механізмів розподілу ресурсів;

- створення організаційних систем управління реалізацією програми;

- розробка, реалізація та контроль ефективності всього комплексу заходів, спрямованих на вирішення проблеми учасниками системи.

Таким чином, основними особливостями програмно-цільового підходу є системність, спрямованість на досягнення конкретної мети або системи цілей, послідовність і організаційна відособленість цільових програм.

Основними компонентами програмно-цільового методу є:

- комплекс заходів, спрямованих на вирішення поставленого завдання;

- організаційна система управління програмою;

- система розподілу / стимулювання залучення ресурсів;

- система контролю реалізації програми та оцінки її ефективності;

- законодавча і нормативна база програми.

Функції та завдання, які вирішуються за допомогою програмно-цільового підходу:

- завдання вектора розвитку системи на основі аналізу існуючих взаємозв'язків компонентів системи, тенденцій їх зміни і потенціалу системи. Визначення цільового стану системи;

- координація розвитку різних підсистем (приміром, економічної, соціальної, науково-технічної, екологічної), з метою досягнення мультиплікативного ефекту;

- створення основи для прийняття управлінських рішень усіма суб'єктами системи (у разі регіональної економічної системи: органи виконавчої влади, відомства, приватний бізнес, населення);

- балансування інтересів учасників системи.

Таким чином, ключовою особливістю програмного управління є те, що вирішуються за допомогою програмно-цільового підходу завдання не можуть бути вирішені при використанні стандартних «рутинних» управлінських процедур органів влади, державного управління та комерційних структур, а також у рамках дій виключно однієї зі сторін процесу [4]. Отже, одним з основних ознак програмно-цільового підходу є його комплексність і наявність відповідних організаційних форм реалізації програм.

Програмно-цільовий підхід є важливим інструментом здійснення державної політики розвитку країни та її окремих регіонів.

Функціональне призначення програмно-цільового управління визначено у ст. 119 Конституції України. У ній, зокрема, зазначається, що місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують «виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин - також програм їх національно- культурного розвитку; підготовку та виконання відповідних обласних і регіональних бюджетів» [5].

Призначення програмно-цільовий підходу полягає в обґрунтуванні концентрації ресурсів для вирішення комплексних проблем, забезпечення координації видів діяльності та заходів, що здійснюються окремими відомствами і різними рівнями управління, підвищення ефективності виконання прийнятих рішень. Програмно-цільовий підхід є однією з основних форм комплексного, системного підходу до процесів управління об'єктами, процесами, відносинами різної природи та змісту. Програмно-цільовий підхід є способом вирішення великих і складних завдань за допомогою вироблення та здійснення системи, програмних мір, орієнтованих на цілі, досягнення яких забезпечує розв'язання проблем, що виникли. Основний наголос програмно-цільового методу в державному управлінні зроблено на обов'язковості досягнення максимально можливого та соціально вагомого ефекту в результаті використання коштів, сплачених платниками податків.

Законом України «Про державні цільові програми» державна цільова програма визначається як «комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на розв'язання найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, здійснюються з використанням коштів Державного бюджету України та узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням» [1].

Державна цільова програма розвитку державної служби на період до 2016 року від 13 травня 2013 року № 350 [2], розроблено з метою реалізації Концепції, яку Уряд схвалив розпорядженням від 27 червня 2012 року № 411-р [3]. Передбачається, що виконання Програми дасть змогу забезпечити реалізацію державної кадрової політики у сфері державної служби, запровадити сучасні технології управління людськими ресурсами, забезпечити наукове су-

проводження реформи та проведення моніторингу результативності та ефективності реформування державної служби.

Проект не охоплює низку важливих для забезпечення професійності та сталості державної служби питань, розв'язання яких уже закріплено в програмних документах Президента і Уряду: доброчесності та запобігання проявам корупції, реформування системи підвищення кваліфікації та підвищення рівня професійної компетентності державних службовців, розвитку вищого корпусу державної служби та започаткування Президентського кадрового резерву «Нова еліта нації», залучення молоді на державну службу та забезпечення тендерної рівності тощо.

Пріоритетами Програми визначено:

1. впровадження нового механізму, стандартів та процедур службових відносин у сфері державної служби. У рамках реалізації цього пріоритету передбачається:

- впровадження профілів професійної компетентності посад державної служби та механізму їх використання під час відбору на державну службу, оцінювання результатів службової діяльності та просування по службі державних службовців;

- забезпечення зв'язку між результатами оцінювання службової діяльності державних службовців та подальшим проходженням державної служби;

- оновлення змісту діяльності служб персоналу державних органів, влади, посилення їх стратегічної ролі;

2. посилення інституціональної спроможності у системі державної служби. У рамках реалізації цього пріоритету передбачається:

- наукове забезпечення розвитку системи державної служби, визначення методів і механізму модернізації державної служби відповідно до стандартів і процедур роботи Європейського Союзу;

- посилення інституціональної спроможності служб персоналу центральних і місцевих органів виконавчої влади;

- надання правової, консультаційної, методичної, організаційної та іншої допомоги органам виконавчої влади з питань модернізації державної служби та нових засад управління персоналом з урахуванням міжнародного досвіду.

Виконання Програми дасть змогу забезпечити реалізацію державної кадрової політики у сфері державної служби, запровади-

ти сучасні технології управління людськими ресурсами та забезпечити наукове супроводження реформи.

Передбачається, що реалізація Програми дасть змогу вирішити низку ключових проблем у забезпеченні стабільності державної служби та відновленні довіри громадськості до неї, забезпечивши зменшення плинності кадрів та підвищенні рейтингу України у міжнародних та вітчизняних дослідженнях.

Реформа державної служби наблизить систему державного управління до європейських стандартів, модернізує і професіоналізує її, підготує до здійснення масштабних реформ, передбачених у Програмі економічних реформ «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

Висновок.

У даній роботі розглянуті основні аспекти застосування програмно-цільового підходу державного управління для забезпечення реформи державної служби України. Основними передумовами застосування програмно-цільового підходу на державному рівні є недосконалість розвитку державної служби.

Для вирішення найважливіших завдань, що стоять перед країною, найбільш ефективним (іноді - єдино можливим) інструментом буде програмно-цільовий підхід планування і управління.

Ключові можливості щодо вдосконалення цільового програмування України лежать в областях організаційного виділення великих програм, підвищення системності планування та реалізації, вдосконалення системи з контролю ефективності ходу реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про державні цільові програми: Закон України редакція від 02 грудня 2012 року № 1621/15 : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

2. Про затвердження Державної цільової програми розвитку служби на період до 2016 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 травня 2013 року № 350 : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

3. Про схвалення Концепції державної цільової програми розвитку служби на період до 2016 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 червня 2012 року № 411-р : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

4. Климова, Л. А. Оценка использования программно-целевых методов управления в современных экономических условиях / Л.А. Климова, Г.З. Хуснуллина // ИСЭИ УНЦ РАН. – Уфа, 2006.

5. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>

6. Серебрякова Л.А. Проблемы программно-целевого планирования регионов // Вестник СевКавГТУ, Серия «Экономика». - 2004. – № 2 (13).

7. Столяров О.И. Повышение инвестиционной привлекательности регионов при использовании программно-целевого метода управления развитием региона // МЦРР. «Вестник». - 2005. - № 2 (9).

УДК 351.858

Верительник С.М.,

*викладач кафедри публічного управління та адміністрування
Донецького державного університету управління (м. Маріуполь)*

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРОБЛЕМИ, ЦІЛІ, КРИТЕРІЇ

Перед формулюванням рішення існуюча проблема розвитку підлягає детальному дослідженню і чіткому визначенню. Це стосується насамперед суспільних явищ, які характеризуються тим, що охоплюють надзвичайно широкий спектр відносин. Звідси вирішального значення набуває обмеження проблеми. Процес уточнення й обмеження проблеми тісно пов'язаний з визначенням альтернативних варіантів можливого розгляду і формулювання рішення. Детальний аналіз проблеми зменшує ризик неврахування існуючих альтернатив. Важливо не тільки окреслити альтернативи дій, але й визначити, що повинно бути зроблено в поточний період.

Конкретизація проблем є важливою для формалізації визначення цілей. Якщо аналіз проблеми виявляє негативні сторони існуючого стану, то аналіз цілей визначає позитивні аспекти майбутньої ситуації. На практиці нерідко формулюються загальні цілі, які мають широкий всеохоплюючий контекст: «підвищити добробут населення», «подолати корупцію» тощо. Такі формулювання мало що дають для вирішення відповідних проблем. Вони виявляються лише відправною точкою для конкретизації цілей, сформульованих

у більш операційних термінах. Кожна подібна «широка» ціль уточнюється більш конкретними підцілями, або цілями нижчого рівня. У свою чергу, кожна підціль може бути деталізована на цілі ще нижчого рівня.

Визначені цілі можуть суперечити одна одній у тому сенсі, що одна ціль може бути досягнута тільки за рахунок іншої (скорочення витрат і підвищення якості обслуговування). В окремих випадках можна одночасно наблизитися до досягнення обох цілей, тобто може існувати краща стратегія щодо усіх цілей. Водночас у певний момент виникає ситуація, коли подальше наближення до однієї з цілей може відбуватися лише за рахунок іншої.

Водночас цілі значно відрізняються за ступенем їх глобальності та конкретності. У такому випадку будують ієрархію цілей, застосовуючи конкретизацію та виділення логічного зв'язку між ними за методом «засіб – отримувані результати» [1]. Конкретизація означає розкладання цілі на підцілі нижчого рівня. Такі підцілі розглядаються як засоби досягнення цілі вищого рівня. Важливо, щоб усі аспекти цілі більш високого рівня були враховані в одній з підцілей. З метою запобігання збільшенню ієрархічності цілей як по горизонталі, так і по вертикалі аналізується важливість кожного рівня ієрархії, у ході якого визначається, чи зміниться напрям пошуку найкращої альтернативи [2].

У кожному випадку критерій являє собою певну вимірну шкалу, що відображає ступінь наближення до цілі. Для того, щоб застосовувати критерій, він повинен бути всебічним і вимірюваним. Критерій є всебічним, якщо, знаючи його значення в певній ситуації, можна чітко зрозуміти, чи досягається визначена ціль. Критерій є вимірюваним, якщо він є придатним для отримання його можливих значень для кожної альтернативи. Окрім того, у проблемі, що пов'язана з прийняттям рішення, важливо, аби набір критеріїв був:

- повним – охоплював усі важливі аспекти проблеми;
- дієвим – міг бути використаний в аналізі з метою спрощення процесу оцінювання;
- не надлишковим – не дублювати урахування різних аспектів наслідків;
- мінімальним – щоб розмірність проблеми залишалася мінімальною [3].

Набір критеріїв повинен бути дієвим. Це пов'язано з великою кількістю різноманітних факторів, які тою чи іншою мірою залежать від використання аналізу. Оскільки завдання аналізу – обрати кращий шлях вирішення проблеми, то критерії повинні слугувати цій цілі.

Нерідко виникає проблема неможливості встановлення відповідних критеріїв щодо цілей нижнього рівня. У цих випадках користуються критеріями-замісниками [3], які лише опосередковано характеризують ступінь досягнення пов'язаної з ним цілі. Зокрема, в проблемі визначення критерію досягнення цілей службами екстреної допомоги застосовують критерій-замісник «час реагування». Для швидкої допомоги цей критерій визначається як час, що пройшов між отриманням виклику швидкої та прибуттям машини до хворого. «Час доставки» – інтервал між отриманням виклику і прибуттям хворого до лікарні – є іншим критерієм-замісником. Як короткий час реагування, так і швидка доставка хворого сприяють досягненню загальної цілі швидкої допомоги, а отже, можуть використовуватись за основні критерії, що відображають ступінь досягнення зазначеної цілі [4].

Для покращення процесу прийняття рішень у публічному управлінні, на нашу думку, слід спиратись на поняття системного підходу. Системний підхід (від англ. Systems thinking) – система мислення полягає в дослідженні об'єкта, як цілісної множини елементів в сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто розглядає об'єкта як модель системи.

Системний підхід до керованого об'єкта має такі особливості [5]: що рішення не буде ухвалено якщо не будуть розглянуто всі обставини; має індивідуальний підхід до об'єкту; є основним підґрунтям з основними галузями.

Можна відзначити основні функції системного підходу:

1. Постановка проблем, пов'язаних з отриманням нових наукових знань або вирішенням нових завдань.
2. Методологічний аналіз існуючого знання.

Функції прийняття рішень виражаються у створенні нової інформації в ході аналізу, планування (прогнозування) і оперативного управління (регулювання, координації дій).

Функції охоплюють облік, контроль, зберігання, пошук, відображення, тиражування, перетворення форми інформації і т. д. Ця група функцій перетворення інформації не змінює її зміст,

тобто це рутинні функції, не пов'язані з змістовною обробкою інформації.

Група функцій пов'язана з доведенням вироблених впливів до об'єкта управління (ОУ) і обміном інформацією між ОПР (обмеження доступу, отримання (збір), передача інформації по управлінню в текстовій, графічній, табличній та інших формах по телефону, систем передачі даних тощо).

Розглянемо основні принципи системного підходу (системного аналізу) [5]:

1. Цілісність, що дозволяє розглядати одночасно систему як єдине ціле і в той же час як підсистему для вищих рівнів.

2. Ієрархічність будови, тобто наявність безлічі (принаймні, двох) елементів, розташованих на основі підпорядкування елементів нижчого рівня елементам вищого рівня..

3. Структуризація, що дозволяє аналізувати елементи системи та їх взаємозв'язку в рамках конкретної організаційної структури.

4. Множинність, що дозволяє використовувати безліч кібернетичних, економічних і математичних моделей для опису окремих елементів і системи в цілому.

Отже прийняття рішення у публічному адмініструванні є складним соціально – економічним процесом, потребує великої кількості витрат часу на збір аналіз і обробку необхідної інформації [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Manheim, M.L. and F. Hall. Abstract representation of goals: a method for making decisions in complex problems. // In Transportation: A Service Proceeding of the Sesquisentennial Forum, New York Academy of Sciences –American Society of Mechanical Engineers. 1967.

2. Ellis, H.M. The application of decision analysis to the problem of choosing an air pollution control program for New York City. Unpublished doctoral dissertation, Graduate School of Business Administration, Harvard University, Cambridge, Mass. 1970.

3. Кини Р.Л., Райфа Х. Принятие решений при многих критериях: предпочтения и замещения: Пер. с англ. / Под ред. И.Ф.Шахнова. – М.: Радио и связь, 1981.

4. Stevenson, K.A. Emergency ambulance transportation. In analysis of public systems // A.W. Drake, R.L Keeney and P.M. Morse, eds. – Cambridge, Mass.: M.I.T. Press, 1972.

5. Бакуменко В.Д. Прийняття рішень в державному управлінні : Навчальний посібник [у 2 ч.] / В.Д. Бакуменко // Теоретико-методологічні засади. – К. : ВПЦ АМУ, 2010. – Ч. 1. – 276 с.

6. Подольська О.В. Публічне адміністрування та процес прийняття управлінських рішень / О.В. Подольська, К.С. Богомолова, В.Г. Краля // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 188 – Харків: ХНТУСГ. – 2017. – С. 66-74.

УДК 342.9

Григор'єва В.В.,

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри спеціально-правових дисциплін,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА: МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

В умовах розбудови правової держави проблеми становлення та розвитку державної служби набувають особливу актуальність, так як результативність функціонування держави визначається раціональною та ефективною організацією державного апарату. Сьогодні державна служба знаходиться на стадії пошуку нових методів, механізмів та інструментів управлінської діяльності, тому як ніколи набувають особливого значення дослідження спрямовані на розкриття змісту принципів державної служби в контексті забезпечення ефективної діяльності органів державної влади, реалізації та охорони інтересів громадян, суспільства та держави.

Маючий значний масив теоретичних та практичних розробок з питань державної служби науковців різних галузей науки, зокрема правників-адміністративістів В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, С. Ю. Дубенка, В.Я. Малиновського, Т.В. Мотренко, О. Ю. Оболенського, Ю. М. Старілова та інших. Законодавчі перетворення які відбулись завдяки реалізації наукових напрацювань потребують подальшого дослідження особливо враховуючи оновлення окремих принципів державної служби, зокрема комплексного дослідження принципу верховенства права.

В свою чергу, становлення доктрини верховенства права формувалась протягом століть, у зарубіжній науковій думці у різних аспектах досліджували М. Розенфілда, Б. Таманаги, Л. Фуллер,

Д. Гом'єн, Д. Валадеса, в українській науковій думці питанням розкриття поняття принципу верховенства права, але у більшості його реалізації приділяли увагу С. Головатий, О. Гончаренко, С. Гусарєв, О. Зайчук, А. Колодій, М. Козюбра, Ю. Кравченко, Н. Оніщенко, О. Петришин, П. Рабінович, О. Руднева, М. Селіванов, Т. Фулей, Ю. Шемшученко та ін.

Діапазон думко щодо тлумачення та призначення даної категорії доволі широк від найвищого правового призначення як «інструмента правового відродження» до категоричного заперечення самостійності даної категорії. Досі спостерігається недостатня визначеність змісту цієї категорії що у більшості обумовлено дискусійністю та фактичною відсутністю однозначного тлумачення.

Неодмінно треба нагадати, що саме система загального англо-саксонського права вважається батьківщиною категорії «верховенства права» як фундаментальний конституційний принцип англійського права. Зокрема термін «верховенство права», що англійською «the rule of law» був запропонований у 1656 році англійським вченим і політичним діячем Д.Гаррінгтоном [1]. Але доктринальним джерелом уявлень про верховенство права визнається праця англійського вченого А. Дайсі «Основы государственного права Англии. Введение въ изучение английской Конституции» [2] у якій було обґрунтовано значення й сутність верховенства права, зокрема сформовані такі складові цієї категорії як недопущення зловживання адміністрацією владою, що їй належить, підпорядкування усіх підданих країни англійським законам та судам та судовий захист прав й свобод людини.

Сучасні англійські вчені та правники збагатили уявлення про верховенство права, акцентуючи увагу на обмежені публічної влади за допомогою права та пов'язаності правом діяльності суду у захисті прав й свобод людини. Саме в країнах англосаксонського права в основу конституційного розвитку покладено верховенство права, що формується у стінах суду, що принципово відмежовує розуміння права країн континентального права, основою якої ї позитивістка теорія походження права. Європейським країнам належить теорія правової держави в основу якої покладено концепцію писаної конституції як найвищого закону країни, та робиться акцент на природу держави та побудову публічної влади.

Обидві доктрини, теорії верховенства права та правової держави, як здобутки різних правових систем, побудовані на визначені пріоритетності права, тісно пов'язані між собою, особливо

наглядним це є в світових інтеграційних процесах, зближення правових систем, їх уніфікації та гармонізації. На думку М. Козюбри при дослідженні «истории развития английского «Rule of law» и немецкого «Rechtsstaat» наблюдались существенные расхождения, сегодня вряд ли есть весомые основания для поиска существенных различий между верховенством права и правовым государством, ... в современном мире они являются «обобщенными названиями родственных концепций». Отличия между ними сегодня скорее терминологические, чем содержательные» [3].

У сучасному світі постулати доктрини верховенства права поступово впроваджено на міжнародному рівні у міжнародно-правових актах зокрема, Загальній декларації прав людини (1948 р.) на європейському рівні Статуті Ради Європи (1949р.) та Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (1950 р.).

Положення про верховенство права покладені в основу створення Ради Європи проголошуючи «свою відданість духовним та моральним цінностям, які є спільним надбанням їхніх народів і справжнім джерелом особистої свободи, політичної свободи та верховенства права, принципам, які становлять підвалини кожної справжньої демократії» зобов'язуючи кожного члена Ради Європи «визнати принципи верховенства права та здійснення прав людини і основних свобод всіма особами, які знаходяться під його юрисдикцією» (пreamбула та ст. 3 . Статуту Ради Європи).

Однак ні один нормативний документ не має конкретизації змісту верховенства права та вимог для його забезпечення. Саме тому правові позиції Європейського суду з прав людини щодо інтерпретації принципу верховенства права займають важливе значення о розвитку змісту та завдань даної категорії.

Значним етапом у формуванні уявлень про верховенство права, його складових змісту з урахуванням практики Європейського суду з прав людини та тривалих доктринальних досліджень були здійснені Європейською комісією «За демократію через права» (Венеційська комісія).

Визнаючи верховенство права універсальним принципом, що має міжнародний (наднаціональний) рівень, але його реалізація повинна реалізовуватися з урахуванням особливостей правової системи якій належить країна, юридичних, історичних політичних та соціальних умов, Венеціанська комісія у пошуках «консенсусу» сформувала обов'язкові елементи поняття «верховенство права», а саме: «а. Законність, включаючи прозорий, підзвітний та демокра-

тичний процес введення в дію приписів права; b. Юридична визначеність; c. Заборона свавілля; d. Доступ до правосуддя, представленого незалежними та безсторонніми судами, включно з тими, що здійснюють судовий нагляд за адміністративною діяльністю; e. Дотримання прав людини; f. Заборона дискримінації та рівність перед законом.» [4].

Активне розповсюдження верховенства права є свідченням сучасного правового розвитку країни до якого Україна долучилась, поклавши верховенство права як загальновизнаний універсальний правовий принцип в основу конституційного ладу після входження в 1995 році до Ради Європи (закон України «Про приєднання України до Статуту Ради Європи») та ратифікації Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (1997 р.). Конституція України проголосила нашу державу демократичною та правовою державою (ст.1), дію принципу верховенства права (ст.8).

Закон «Про державну службу» нормативно закріплюючи систему принципів державної служби, що є публічно-правовим інститутом, який спрямований на виконання завдань та функцій держави за допомогою особливого виду професійної службової діяльності, віддається пріоритет принципу верховенства права. Тим самим проголошуючи базовим правовим положенням для усієї системи державної служби принцип забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави (с. 4 Закону)

Однак початком «формування системи державного управління, яка стане близькою до потреб і запитів людей, а головним пріоритетом її діяльності буде служіння народові, національним інтересам» як мета «людино центристської» Концепції адміністративної реформи в Україні [5], тобто як зазначав В.Б. Авер'янова налагодження цивілізованих взаємозв'язків (відносин) людини з державними органами та їх посадовими особами [6].

Слід зазначити, що принцип верховенства права збагачує сучасне розуміння верховенства закону, особливо набуває актуальності при реалізації дискреційних повноважень посадовими особами. Тому наділяючи правом при здійсненні повноважень самостійно обирати варіант поведінки та рішення на власний розсуд законом повинні бути встановлені чіткі межі так як «цей механізм повинен забезпечувати, з одного боку, захист особи від свавільного втручання органів державної влади у її права і свободи, а з другого -

наявність можливості у особи передбачати дії цих органів» [7]. Ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи спеціальна Рекомендація R (80) 2 «Щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами» запровадила керівні принципи при обираї найоптимальніший варіанту рішення з погляду досягнення публічних інтересів є складовою системи вимог спрямованих на забезпечення реалізації принципу верховенства права.

Отже, з огляду на значні потреби чіткого практичного застосування базового принципу державної служби верховенства права важливо акцентувати увагу на сучасному стані теоретичних здобутків осмислення цього принципу, що надає можливість стверджувати, що його успішна реалізація можлива за умови чіткого перетворення системі державної влади та коли цей принцип стає невід'ємною частиною правової, політичної та суспільної культури. взаємодії держави та громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Golding M. Retroactive Legislation and Restoration of the Rule of Law // Annual Review of Law and Ethics. - 1993. - № 1. - Р. 172./ Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія.- К., 2007
2. Дайси А. В. Основы государственного права Англии. Введение въ изучение англійской Конституції / пер., доп. по 6-му англ. изд. О. В. Полторацкой, под ред. проф. П. Г. Виноградова). – М.: Типограф. Товарищества И. Д. Сытина, Пятницкая ул., свой домъ, 1905. 658 с.
3. Козюбра Н.И. Верховенство права - основополагающий принцип правовой и политической систем Украины. В монографии: Правовая система Украины: история, состояние и перспективы: в 5т. Т.1: Методологические и историко-теоретические проблемы формирования и развития правовой системы Украины / Под общ. ред. М.В. Цивика, А.В. Петрицева. Харьков: Право, 2011.
4. Європейська комісія «За демократію через право» (Венеційська комісія) Доповідь «Про верховенство права», схвалена Венеційською Комісією на 86-му пленарному засіданні (Венеція, 25–26 березня 2011 року). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)003rev-ukr)
5. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні. Указ Президента України від 22 липня 1998 року N 810/98 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98>
6. Авер'янов В.Б. Принцип верховенства права в новій адміністративно-правовій доктрині. Часопис Київського університету права. 2006. №1. С. 2-6

7. Рішення КСУ у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої, абзаців першого, другого, четвертого, шостого частини п'ятої статті 141 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та положень пункту 5 розділу III «Прикінцеві положення» Закону України 2Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» (справа про щомісячне довічне грошове утримання суддів у відставці)від 8 червня 2016 року № 3-рп/2016 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-16>

УДК 364.6

Ізотов А.В.,

*державний соціальний інспектор, Управління
соціального захисту населення Селидівської міської ради*

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ СФЕРИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Дискусії щодо розробки та впровадження інформаційних систем управління соціальним захистом (ІСУ) повинні відійти від загального сприйняття, що вони складаються лише з прикладного програмного забезпечення та комп'ютерного обладнання. Скоріше, ІСУ слід розглядати більш цілісно, як системи, що лежать в основі діяльності систем соціального захисту.

На нашу думку, при розробці схем соціального захисту недостатня увага приділяється розробці ІСУ, однак саме вони мають значний вплив на витрати та ефективність схем.

Кожна інформація, зібрана за допомогою служби соціального захисту, є додатковою вартістю і робить роботу ІСУ дорожчою і складнішою, а також підвищує напругу в системі. Отже державним органам влади необхідно мінімізувати вимоги до інформаційної складової таких систем.

Системи управління інформацією є основою для розробки державних схем соціального захисту. Ці схеми можна розглядати як системи управління інформацією. Різні компоненти схем соціального захисту, такі як "професійна орієнтація", "реєстрація", "умови проживання", "платежі", "системи оскарження" - все це вимагає

укладання, передачі, зберігання та аналізу інформації. Однак у літературі з державного управління дуже мало уваги приділяється саме ІСУ.

Тому маємо на меті заповнити прогалину шляхом вивчення передової практики розробки ІСУ для систем соціального захисту населення.

ІСУ виконують ряд основних функцій, що дозволяють здійснювати потік та управління інформацією для ключових процесів в рамках схем соціального захисту, включаючи: ідентифікацію заявників та бенефіціарів шляхом направлення та реєстрації; дотримання умов переказу грошових коштів; управління процесами оскарження та розгляду скарг; вихід і випуск бенефіціарів; виготовлення платіжних списків; узгодження платежів [1].

Як показано на рисунку 1, ІСУ соціального захисту складаються з п'яти основних складових частин: прикладне програмне забезпечення, що полегшує електронну інтеграцію декількох завдань схеми соціального захисту; база даних, яка є системою для організації, зберігання та отримання великих обсягів даних, як правило, в цифровій формі; комп'ютерне обладнання має відповідати функціям, які воно виконуватиме; механізми передачі даних з однієї частини ІСУ в іншу; персонал має ключову роль у будь-якій ІСУ, керуючи всіма функціями та компонентами системи.

З розвитком технології потенціал для використання електронних систем значно зростає. Повна електронна система може забезпечити більш дієве та ефективне управління схемами соціального захисту шляхом прискорення збирання, передачі, зберігання та обробки інформації [2, с. 194-197].

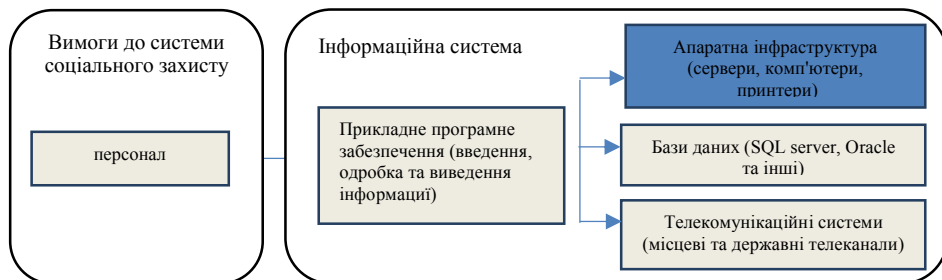

Рис. 1. Компоненти ІСУ

Складність схеми соціального захисту визначає обсяг інформації, яку необхідно зібрати. Більш складні схеми - такі, що здійснюють цільове призначення грошової допомоги незаможним громадянам, або контроль дотримання умов проживання - вимагатимуть додаткової інформації та частіших передач цієї інформації. Це вимагатиме більш складних ІСУ, які можуть значно перевищити потенціал місцевих адміністрацій і, потенційно, підірвати ініціативи з масштабування ІСУ до національного покриття.

Проектувальники інформаційних систем соціального захисту повинні оцінювати обсяг інформації, яку необхідно отримувати від бенефіціарів, оскільки кожна зібрана інформація збільшує навантаження на ІСУ. Кожна зібрана інформація повинна стати полем у базі даних програми; якщо ні, то слід задати питання, чи дійсно це необхідно збирати та оброблювати [3, с. 54–56].

Потенційну модель ефективної інтеграції зображена на рисунку 2. Така модель дозволить кожній схемі соціального захисту підтримувати окремі ІСУ, які будуть спілкуватися одна з одною і обмінюватися інформацією.

Отже, хоча існує зрозумілий ентузіазм щодо створення єдиної ІСУ для всього соціального захисту в країні, це є малоімовірним сценарієм, адже програми мають різні цілі та цільові групи і керуються різними установами. На нашу думку, більш важливо забезпечити інтеграцію між окремими інформаційними системами соціального захисту та отримати від цього ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Автоматизація інформаційна система державного казначейства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://constantine-mf.blogspot.com/2010/01/blog-post.html>.
2. Ананьїн В. О. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України / В.О. Ананьїн, О.О. Пучков // Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць. – К.: ПП Видавництво «Гілея», 2014. – Випуск 85 (6). – С. 194-197.
3. Васил'єв В.А., Лаврікова А.І. Проблеми інформатизації соціальної сфери // Інформаційне суспільство. – 2017. – Вип. 3. – С. 54–56.

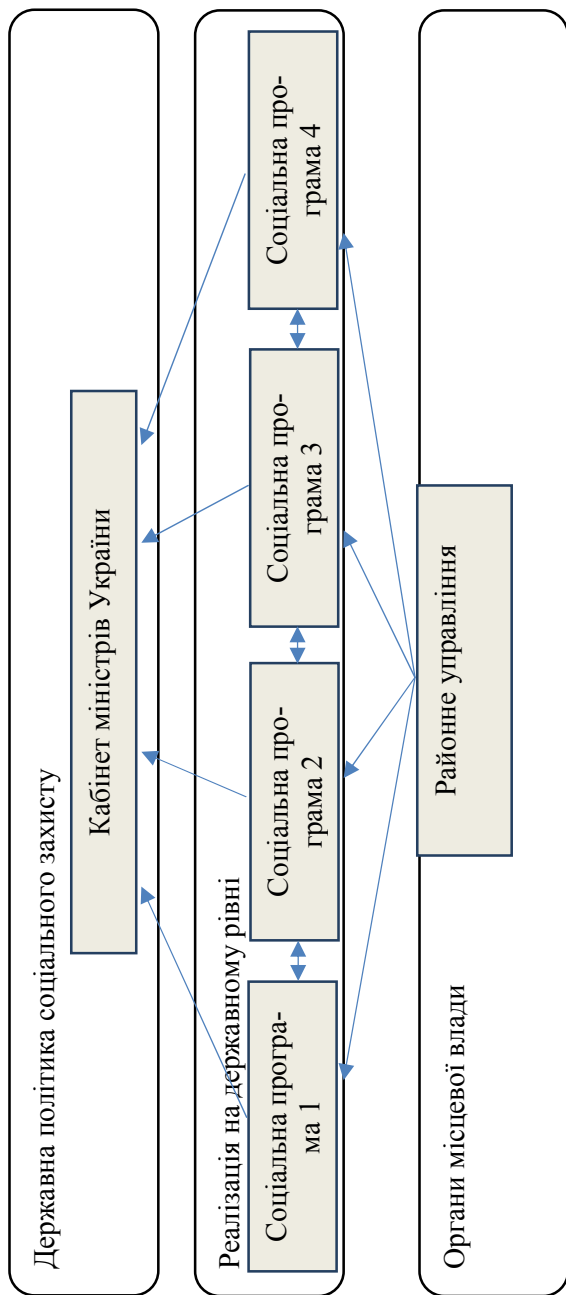

Рис. 2. Модель ІСУ соціального захисту, що забезпечує інтеграцію та централізацію

Тарасенко О. Ю.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Механошина В. Є.,

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ МОТИВАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НА РІВНІ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

Задля ефективного забезпечення діяльності персоналу на рівні управлінських процесів має бути сформовано дієвий механізм мотивації і стимулювання праці.

Мотивація як одна з функцій менеджменту в загальному розумінні – це сукупність рушійних сил, які спонукають людину до виконання певних дій. Ці сили можуть мати як зовнішнє, так і внутрішнє походження і змушувати людину свідомо чи несвідомо робити ті чи інші вчинки [1].

Механізм мотивації праці на управлінському рівні залежить від комплексу принципів формування цього механізму. Тому розгляд принципів, які покладені в основу механізму трудової діяльності на управлінському рівні, мають особливе значення і теоретичне обґрунтування.

Механізм мотивації та стимулювання трудової діяльності формується на засадах сукупності і взаємодії спонукальних сил (мотивів) і зовнішніх впливів (стимулів).

На відміну від особистісного рівня на управлінському рівні формування мотивів не відбувається. А в залежності від місії і цілей, які менеджери підприємств і організацій ставлять перед персоналом, можливо здійснення тільки регулювання мотиваційної структури.

В результаті проведеного аналізу [2,3] зазначимо принципи, що лежать в основі формування механізму мотивації праці на управлінському рівні:

1. Принципи висвітлення динамічних зв'язків між стимулами і мотивами. Мотиви, які пов'язані з функціонуванням підприємства, в основному проявляються в групі соціальних потреб: визнання, досягнення, самореалізація і т.д., та взаємодіють з наступними стимулами: соціальних позицій, планування кар'єри, створення організаційних структур та ін. Ці стимули, в першу чергу, орієнтовані на розвиток персоналу і утворюють єдність між особистісними мотивами і організаційними цінностями підприємства.

2. Принцип відповідності застосовуваних стимулів мотиваційної структури персоналу. Цей принцип полягає в тому, що стимули не завжди можуть ефективно впливати на мотиви.

3. Принцип достатності стимулів для впливу на мотивацію персоналу в соціально-економічних системах. Як показує практика, в останні десятиліття відбулися серйозні зміни в застосовуваних стимулах, які застаріли і не відповідають сучасним вимогам. На підприємствах та організаціях України в основному діють матеріальні грошові стимули. Морально-психологічні стимули практично втратили своє значення і застосовуються в основному в низових колективах. Недолік стимулів пояснюється, по-перше, економічним становищем, нестачею ресурсів для стимулювання. По-друге, зростаючою інфляцією і постійним подорожчанням життя. Тому, дана ситуація не дає можливості формувати механізм мотивації трудової діяльності, який спирався б на весь спектр мотивів персоналу в національній економіці.

4. Принцип стійкості стимулів і мотивів. Сформувати механізм мотивації трудової діяльності, який сприяє розвитку трудової поведінки персоналу, неможливо з ситуативними стимулами і нестійкими мотивами.

5. Принцип зняття протиріч між стимулами і мотивами та всередині мотиваційної структури. Цей принцип формування механізму мотивації трудової діяльності персоналу полягає в тому, що він тільки в тому випадку може працювати ефективно, якщо зможе мати здатність оперативного усувати наповнюючі протиріччя між стимулами і мотивами, а також всередині мотиваційної структури.

6. Принцип змінності стимулів і мотивів. Він полягає в здатності стимулів і мотивів до змін в засобах і методах стимулювання персоналу, в рамках управлінських дій. Розрізняють такі типи змін в стимулах: зміна величини стимулів; зміна пріоритетності в стимулах і мотивах; використання нових стимулів.

7. Принцип узгодженості цілей підприємства і цілей персоналу. В сучасних умовах господарювання підприємство має цільову спрямованість. Мета є важливою складовою процесу мотивації і стимулювання праці, тому що для досягнення поставлених цілей працівник виробляє певні дії.

Таким чином, сформований механізм на засадах використання зазначених принципів дозволяє цілеспрямовано керувати трудовою поведінкою персоналу.

Здійснюється вплив на мотивацію за рахунок зміни спрямованості, складу різних складових мотивації. Напрями зміни складу мотивації можуть відбуватися через перегрупування стимулів і мотивів під впливом змін у зовнішньому середовищі; стабілізацію складу стимулів і мотивів; розширення складу мотивації, усунення з системи мотивації її окремих елементів [2, с.102].

Вважається, що застосовувати мотиваційний механізм необхідно таким чином, щоб отриманий результат не лише відшкодував комплексні витрати на його впровадження, але також додатково приносив прибуток. Однак, в практичній діяльності підприємств, мотиваційний механізм, який застосовується персоналом з низьким кваліфікаційним рівнем, досить часто є неефективним. Для того щоб уникнути такої ситуації, механізм повинен мати чітку орієнтацію на конкретних працівників і враховувати особливості їхньої діяльності [4].

Таким чином, зазначені принципи, які покладені в основу формування механізму мотивації трудової діяльності на рівні управлінських процесів, дозволяють здійснювати регулювання мотиваційної структури в залежності від цілей, які ставлять підприємства перед персоналом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Файоль А. Общее и промышленное управление [пер. с франц.]. - М., Контроллинг, 1992. 151 с.
2. Митрофанова Е.А. Развитие системы и мотивации и стимулирования трудовой деятельности персонала организации: теория, методология, практика: дис... д-ра экон. наук: 08.00.05 / Гос. ун-т упр-ия. Москва, 2008. 341 с.
3. Озерникова Т.Г. Формування та розвиток системи трудової мотивації: дис... д-ра экон. наук: 08.00.05 / Байкальский гос. ун-т экономики и права. Иркутськ, 2002. 388 с.

4. Дьолог Т.І. Управління мотивацією у вітчизняних підприємствах: мотиваційний механізм, мотиваційні фактори і критерії ефективності мотивації. Економіка та держава. 2013. № 10. С. 17.

УДК 351.82 (477)

Нога І.М.

*кандидат економічних наук., доцент кафедри фінансів,
обліку та оподаткування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

ВПЛИВ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ

Глобальні зміни та процеси, які відбуваються у сучасному суспільстві, вимагають створення нової системи управління, що формує і розвиває людину, і як наслідок збільшує людський капітал держави, забезпечує кращий економічний і соціальний результат.

Обравши курс європейських стандартів життя та виходу України на провідні позиції у світі, наша держава обрала шлях відбудови економіки, розвиток якої базується на знаннях та інноваціях, пошуку можливих резервів для довгострокового ефекту. Такий вектор розвитку регламентується задекларованою Стратегією сталого розвитку «Україна - 2020» [1], реалізація якої спрямована на подолання бідності шляхом ефективної зайнятості населення, високої вартості робочої сили, накопичення людського і соціального капіталу, розвитку підприємницької активності населення, зміцнення середнього класу, підвищення соціальних стандартів і гарантій, а також надання необхідної соціальної підтримки вразливим групам населення. Пріоритетом політики сталого розвитку є забезпечення гідних умов життя та праці у власній країні.

Отже, для забезпечення національних інтересів та виконання міжнародних зобов'язань нашої країни, а також з метою реалізації Стратегії сталого розвитку України, центральним процесом є насамперед створення гармонійних умов для розвитку людини – дійсного капіталу, здатного створювати нові продуктивні сили і відно-

сини. Тому пріоритетним напрямом політики сталого розвитку є забезпечення якісних умов життя та праці у сприятливому соціально-економічному середовищі та екологічно чистому, здоровому, різноманітному природному довкіллі у власній країні.

Як свідчать дослідження, для збільшення людського капіталу необхідно формувати умови для зміцнення здоров'я, отримання якісної освіти, знань та навичок, що мають інтегральний соціальний ефект, від якого вииграє не лише конкретна людина, а й суспільство в цілому. Людські ресурси забезпечують 70-80% добробуту суспільства. Найбільш розвинуті країни світу в результаті розвитку ефективної системи освіти отримують до 40% ВВП. Кожна гривня, спрямована на розвиток освіти, забезпечує 3-5 гривень прибутку [2, с. 92]. Таким чином, людський капітал є реальним фактором економічного і соціо-екологічного розвитку суспільства з одного боку, та найпривабливішою сферою для інвестування – з іншого.

Новітні технології, як фактор розвитку, тісно пов'язані з якістю людського капіталу і є, по суті, його продуктами. Розробка і впровадження інновацій забезпечують оновлення і модернізацію виробництва, збільшують частку високотехнологічної продукції, підвищують конкурентоспроможність вітчизняного виробництва, диверсифікують експорт, сприяють розширенню існуючих та виходу на нові ринки.

Слід зазначити, що сучасний стан людського капіталу України є негативним показником, що підтверджується низькою індексом: стрімко скорочується та старіє населення; низький рівень народжуваності, що не задовольняє процеси простого відтворення населення; зменшується частка працездатного населення; низький рівень доходів та низька купівельна спроможність населення; зростає трудова міграція, а особливо відбувається відтік інтелектуально працездатного населення; погіршується стан здоров'я населення та зниження якості освіти, що призводить до дефіциту кваліфікованого людського капіталу в усіх галузях економіки. Така ситуація призводить до значних суспільних витрат, нерозвинутості державних інститутів, завдають збитків добробуту людей, обмежується можливість сталого зростання та ефективності управління.

Тому, для розв'язання вищезазначених проблем потрібні нові підходи у сфері знань, умінь та компетентностей, необхідні для

глибокого розуміння складних проблем і вирішення взаємопов'язаних питань суспільного життя. Постає питання створення гармонійних умов для розвитку ядра людського капіталу, що складається зі вчених, викладачів, управлінців, вчителів та інших фахівців, які генерують інновації, формують сприятливі умови для інноваційного процесу і високої якості життя. Високий інтелектуальний рівень людського потенціалу є основою конкурентоспроможності країни [3]. Збалансоване суспільство є суспільством знань, тому актуальним питанням є концентрування інвестицій у своїх громадян з метою забезпечення потужного економічного розвитку країни.

З метою забезпечення потужного економічного розвитку України, а також переходу до сталого розвитку постає необхідність залучення інвестицій у цільові напрями розвитку, а саме: в освіту та людський капітал, дослідження та інновації, інфраструктуру, адміністративне та регуляторне середовище, фінансову сферу, податкову політику, якість життя, заходи орієнтовані на «зелене майбутнє», розмір ринку та його привабливість. Такий системний підхід ґрунтується на розвитку нових принципів стратегічного планування, в основі яких лежить висока якість життя людини і висока якість людського капіталу.

Отже, дослідження доводять, що багатогранне призначення розвитку людського капіталу полягає не тільки в реалізації гідного рівня життя людей, але й зміцненні людського потенціалу як ключової ланки забезпечення сталості у всіх напрямках суспільного розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 10.04.2019).
2. Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / А. Садовенко, Л. Масловська, В.Серед, Т. Тимочко. 2 вид. Київ, 2011. 392 с.
3. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ : веб-сайт. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf (дата звернення: 10.04.2019).
4. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Вид. 2-ге. Львів, 2017. 164 с.

Драгомірова Є. С.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри
туризму та логістики,*

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Хижнякова М. В.,

*державний соціальний інспектор відділу соціальних інспекторів,
Департамент соціального захисту населення*

Маріупольської міської ради

*здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та
адміністрування», Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь)*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ НА ШЛЯХУ ДО ДЕВОЛЮЦІЇ

Оскільки «децентралізація» є одним із важливих компонентів демократичних реформ, сприяє прозорості у діяльності влади, можна дійти висновка, що традиційно усталений погляд на децентралізацію як на процес, за якого в рамках централізованої держави утворюються самостійні одиниці, що є носіями місцевого самоврядування (громади), потребує вироблення нових підходів до аналізу його змісту. На сьогодні необхідною умовою стабільного розвитку суспільства та ефективного функціонування держави є забезпечення балансу загальнодержавних інтересів не лише з інтересами територіальних громад, а й кооперація та координація цих інтересів на різних рівнях виконавчої влади. Досить важливо розрізняти типи децентралізації, оскільки вони мають різні специфічні характеристики, політичне значення і обумовлюють досягнення успіху. На початку 1980 р. існувало досить поширене твердження, що децентралізація має типи, кожний з яких включає відмінні форми (табл.1.) [1].

З проведеного аналізу типів і форм децентралізації відзначимо, що найбільш перспективною є деволюція – завершена форма децентралізації, в основі якої лежить ідея збільшення повноважень на користь органів місцевого самоврядування. Метою деволюції є посилення органів місцевого самоврядування на користь місцевих громадян, таким чином сприяючи процесу демократизації суспіль-

ства. Ця модель передбачає наявність спроможного та відповідального місцевого самоврядування та злагодженого процесу співпраці об'єднаних територіальних громад (ОТГ), потенціал якого буде розкриватись і після 2020 – дати фіналізації процесу децентралізації в Україні.

Таблиця 1

Типи і форми децентралізації [1]

Децентралізація	Типи	Політична	Пов'язана із ситуацією, коли політична влада передається в субнаціональні органи управління. Очевидним прикладом є те, що обираються і повноважні субнаціональні органи управління, від сільських рад до органів державного управління
		Адміністративна	Полягає в передачі на місця повноважень приймати рішення, ресурси і відповідальність за роботу деяких видів соціальних служб. Вона часто збігається з реформою соціальних служб.
		Фіскальна	Є найбільш повним і, можливо, найбільш прозорим видом децентралізації, оскільки прямо пов'язана з бюджетними практиками. Вона означає передачу ресурсів з центра на місця. Умови такої передачі часто обговорюються в ході переговорів між центральною і місцевою владою на основі декількох факторів, серед яких – взаємозв'язок регіонів, доступність ресурсів і місцеві можливості управління.
	Форми	Деволуція	Форма, коли в місцеві органи повністю передається відповідальність і влада, ресурси і джерела доходів, що робить місцеву владу автономною і цілком незалежною.
		Делегування	Означає передачу влади і відповідальності від уряду на інший рівень управління, зі збереженням ієрархічної підпорядкованості місцевої влади центральному уряду і його міністерствам, що децентралізуються

Продовження табл. 1

Децентралізація	Форми	Деконцентрація	Перерозподіляє владу і відповідальність у місцеві органи управління, причому такі, які не завжди є місцевими підрозділами центральних органів управління. Хоча при цьому і відбувається певне перенесення відповідальності на субнаціональний рівень, в основному зберігається.
		Дивестиція	Планування й адміністративна влада або інші функції передаються в добровільні, приватні або громадські організації. Вона часто проводиться з частковою передачею адміністративних функцій у сполученні з дерегуляцією або частковою приватизацією

Співпраця ОТГ передбачає наступні форми співробітництва: делегування виконання окремих завдань; реалізація спільних проєктів; спільне фінансування (утримання) підприємств, установ та організацій комунальної форми власності; утворення спільних комунальних підприємств, установ та організацій; утворення спільного органу управління. У разі наступного об'єднання ОТГ співробітництво може стати одним з механізмів інтеграції громад між собою.

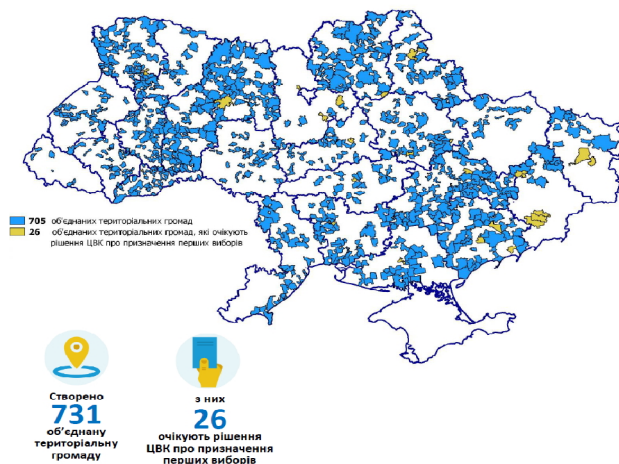
Станом на 2018 рік в Україні нараховується близько 705 громад (рис. 2). При цьому частка місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України постійно зростає і на кінець 2017 року склала 51,2 % (у 2015 році – 45,6%). До складу цих ОТГ увійшли 3399 місцевих рад, в яких проживають 6,4 млн осіб [2].

Але на сьогодні лише Полтавська область демонструє стійкий інтерес – 283 громади скористалися даним інструментом, 86 громад скористалися у Вінницькій області та 76 у Івано-Франківській [2].

Означене гальмування процесів співробітництва на шляху до деволюції, на наш погляд зумовлено:

слабкою розвиненістю громадянського суспільства;

дефіцитом законодавства щодо місцевого самоврядування, особливо в частині чіткого розмежування повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

Приєднання громад до ОТГ

№ п/п	Область	К-сть ОТГ	К-сть, до яких приєднується	К-сть, ТГ, що приєднуються до ОТГ	К-сть ТГ, що приєднуються до міс. об'єднання
1	ВІННИЦЬКА	35	4	13	
2	ВОЛИНЬСЬКА	41	6	7	
3	ДНІПРОПЕТРОВСЬКА	60	5	8	
4	ДОНЕЦЬКА	10	1	1	
5	ЖИТОМИРСЬКА	45	7	15	
6	ЗАКАРПАТЬСЬКА	6			
7	ЗАПОРІЗЬКА	43	3	5	
8	ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА	25			
9	КИЇВСЬКА	9			
10	КИРОВОГРАДСЬКА	16			
11	ЛВІВСЬКА	9	1	1	
12	ЛЬВІВСЬКА	95			
13	МИКОЛАЇВСЬКА	28	2	3	
14	ОДЕСЬКА	28	1	1	
15	ПОЛТАВСЬКА	41	1	4	
16	РІВНЕНСЬКА	38			
17	СУМСЬКА	29	3	3	
18	ТЕРНОПІЛЬСЬКА	42			
19	ХАРКІВСЬКА	36	1	1	
20	ХЕРСОНСЬКА	27	1	1	
21	ХМЕЛЬНИЦЬКА	41			
22	ЧЕРКАСЬКА	26	3	4	
23	ЧЕРНІВЕЦЬКА	28	3	3	
24	ЧЕРНІГІВСЬКА	37	4	13	
РАЗОМ		705	46	83	0

Рисунок 2 – Динаміка формування об'єднаних ОТГ [2]

великою кількістю делегованих повноважень та недосконалістю їх статусу, що позбавляє суб'єктів місцевого самоврядування фінансової та організаційно-правової самостійності.

Тому доцільним представляється здійснення адміністративної реформи на місцевому і регіональному рівнях на засадах децентралізації владних повноважень, субсидіарності, консолідації ресурсного забезпечення і стратегічного планування розвитку територіальних громад; гармонізація положень Європейської хартії місцевого самоврядування з національним законодавством; інформаційно-комунікаційне забезпечення процесу децентралізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лелеченко А. П. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. / [А. П. Лелеченко, О. І. Васильєва, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] – К. : – 2017. – 110 с.
2. Сценарії децентралізації. Що очікує ОТГ після 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://biz.censor.net.ua/resonance/307-4295/stsenar_detsentralizats_scho_ochku_otg_psllya_2020_roku

Тарасенко Д.Л.,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Котенджи Н. Є.,

головний спеціаліст відділу фінансування та бухгалтерського обліку, Прокуратура Донецької області здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНИ В РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Останнім часом все більшої уваги набуває питання збалансованого розвитку територій. Стратегія сталого розвитку є основним інструментом досягнення збалансованості економічного, соціального зростання та охорони навколишнього середовища.

Стратегією сталого розвитку України передбачено забезпечення національних інтересів та виконання міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Сталий розвиток згідно Стратегії сталого розвитку України до 2030 року передбачає [1]:

- подолання дисбалансів в економічній, соціальній та екологічній сферах;

- трансформацію економічної діяльності, перехід на засади «зеленої економіки»;

- побудову мирного та безпечного, соціально згуртованого суспільства з належним врядуванням та інклюзивними інституціями;

- забезпечення партнерської взаємодії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства;

- повну зайнятість населення;

- високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я;

підтримання довкілля в належному стані, який забезпечуватиме якісне життя та благополуччя теперішнього і майбутніх поколінь;

децентралізацію та впровадження регіональної політики, яка передбачає гармонійне поєднання загальнонаціональних і регіональних інтересів;

збереження національних культурних цінностей і традицій.

Отже, концепція сталого розвитку ґрунтується на поєднанні трьох складових: економічної, соціальної та екологічної.

Що стосується сучасного стану розвитку України, слід зазначити наступне. Не зважаючи на складні умови розвитку економіка держави зараз знаходиться в процесі росту ВВП (рис. 1).

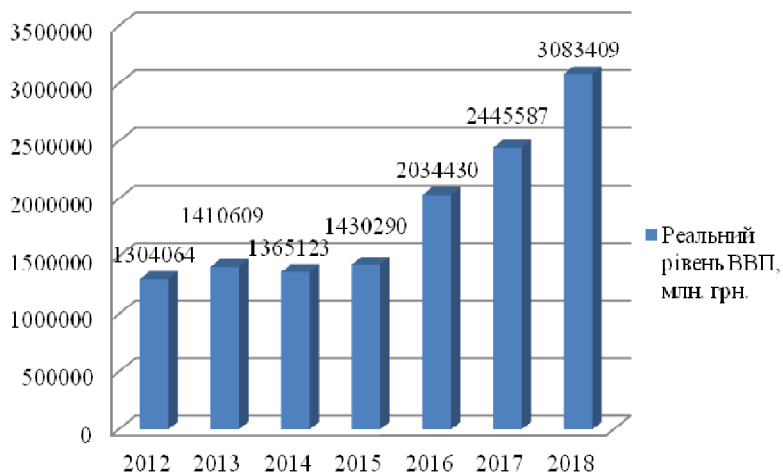

Рис. 1. Реальний рівень ВВП з 2012 по 2018 рр., млн. грн. *

*побудовано за даними [2]

Таким чином, зростання реального рівня ВВП відбулося на 136,45% у 2017 році в порівнянні з 2012 роком.

У відношенні соціальної складової, слід відзначити основний інтегральний показник, що розраховується щорічно для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, грамотності, освіченості і довголіття як основних характеристик людського потенціалу досліджуваної території [3], яким є індекс людського розвитку. У 2017 році індекс людського розвитку знаходився на рівні 0,751,

що на 0,005 пунктів більше ніж у 2016 році. Таким чином, досліджуючи соціальну складову, слід зазначити, що наша держава перебуває в групі країн з високим рівнем людського розвитку (Україна у 2016 році займала 88 місце) та має доволі високий потенціал. Індекс людського розвитку України та його місце серед 189 країн представлено у табл. 1.

Таблиця 1

Індекс людського розвитку та його компоненти [4]

№	Країна	ІЛР	Очікувана тривалість життя при народженні (в роках)	Очікувана тривалість навчання (в роках)	Середня тривалість навчання (в роках)	ВНД на душу населення (в дол. США 2011 р паритету купівельної спроможності)
Країни з дуже високим рівнем людського розвитку						
1	Норвегія	0,953	82,3	17,9	12,6	68 012
2	Швейцарія	0,944	83,5	16,2	13,4	57 625
3	Австралія	0,939	83,1	22,9	12,9	43 560
n	...					
Країни з високим рівнем людського розвитку						
60	Іран	0,798	76,2	14,9	9,8	19 130
60	Палау	0,798	73,4	15,6	12,3	12 83
62	Сейшельські острови	0,797	73,7	14,8	9,5 d	26 077
n	...					
88	Україна	0,751	72,1	15,0	11,3	8 130
n	...					

Дуже важливим постає питання забезпечення охорони навколишнього середовища та ресурсозбереження. Україна посідає

одне з перших місць у світі за рівнем споживання енергії, води й інших ресурсів на одиницю ВВП, обсяги промислових відходів на одну особу населення у нас перевищують аналогічні показники багатьох країн світу. Внаслідок масштабної екстенсивної експлуатації протягом тривалого історичного періоду природні ресурси України великою мірою виснажені й деградовані. Особливо це стосується земельних, водних і лісових ресурсів [5]. Отже, слід приділити увагу екологічній складовій, тому що ситуація є дуже напруженою.

Проведене дослідження зазначає, що Україна має великий потенціал для її розвитку. З метою досягнення стабільності та сприяння реалізації Стратегії сталого розвитку необхідно докласти зусиль в усіх сферах функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
2. Валовой внутренний продукт Украины с 2012 по 2018 гг. (млн. грн.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>
3. Индекс людського розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/...D1%8F>
4. Индексы и индикаторы человеческого развития [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update_ru.pdf
5. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : Аналітична доповідь. – К. : Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. – 84 с.

Чернишов О.Ю.,

кандидат економічних наук, викладач кафедри публічного управління та адміністрування, Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

СТАНДАРТ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

У нинішній час управлінська думка зосереджена на пошуку нових моделей і методів публічного адміністрування, аби забезпечити його результативність і ефективність, здатність адекватно відповідати на виклики сучасного демократизованого суспільства. Якісні перетворення в публічному управлінні здійснюються, зокрема, шляхом імплементації до нього передових ідей менеджменту зі сфери бізнесу. Метою цих процесів є покращення якості управління, реалізації принципу орієнтації за задоволення потреб громадян, а також зменшення суспільних витрат [5].

Під публічним управлінням Л. Є. Никифорова та В. В. Леонов розуміють діяльність органів державного і муніципального управління за безпосередньої участі громадян, спрямовану на формування і розвиток суспільних відносин з метою сталого розвитку держави, орієнтованого на забезпечення прав і свобод громадян та задоволення їхніх потреб [2].

Проведені [3;4], автором дослідження щодо розвитку концепції соціальної відповідальності в муніципального управління підтверджують її актуальність та необхідність для розвитку публічного управління. Для інституціоналізації соціальної відповідальності в муніципальному управлінні пропонується розробка стандарту «Соціальна відповідальність в муніципальному управлінні (Корпоративний стандарт)».

Стандарт соціальної відповідальності (англ. social responsibility standard) – документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у галузі соціальної відповідальності, розроблений у встановленому порядку на основі

консенсусу. Стандарт соціальної відповідальності, що розповсюджується на системи управління соціальною відповідальністю призначений для забезпечення організації елементами результативної системи управління соціальною відповідальністю, що можуть бути інтегровані з іншими вимогами до управління організації з метою сприяння організації в досягненні цілей що стосуються належного соціального, екологічного та економічного розвитку [5].

Стандарт може застосовуватися органами місцевого самоврядування; головами ради, посадовими особами органів місцевого самоврядування, працівниками муніципальних установ, некомерційними організаціями та громадськими об'єднаннями.

Виконання вимог стандарту є добровільним.

Стандарт може бути використаний для:

- формулювання політики, цілей і програми дій органів муніципального управління в галузі корпоративної соціальної відповідальності;

- самооцінки у сфері корпоративної соціальної відповідальності; підтвердження відповідності діяльності органів муніципального управління даним стандартом;

- складання соціальних звітів органів муніципального управління;

- інформування зацікавлених сторін про відповідність діяльності у сфері корпоративної соціальної відповідальності справжньому стандарту.

Стандарт може також служити основою для розробки положень про проведення регіональних конкурсів у сфері соціальної відповідальності; складанні збірок кращих практик соціально відповідальної діяльності та ін.

Метою стандарту «Соціальна відповідальність в муніципальному управлінні» - сформувати системне бачення корпоративної соціальної відповідальності та активізувати соціально відповідальну поведінку органів муніципального управління на всіх рівнях.

Стандарт включає цілі, принципи і зміст корпоративної соціальної відповідальності, мінімально необхідний склад індикаторів, що дозволяють оцінити рівень соціальної відповідальності органів муніципального управління.

Принципи соціальної відповідальності органів муніципального управління - це вихідні положення, що лежать в основі формування, функціонування та вдосконалення корпоративної соці-

льної відповідальності. При прийнятті рішень повинен дотримуватися баланс всіх принципів без будь-яких переваг і послідовності. в стандарті наводиться склад принципів соціальної відповідальності в муніципальному управлінні.

Індикатори повинні відповідати таким властивостям:

- верифікованість - повідомляються дані та інформація повинні бути систематизовані, проаналізовані і представлені таким чином, щоб їх достовірність могла бути перевірена за допомогою внутрішнього або зовнішнього аудиту;

- повнота - яка надається інформація відповідає заявленим границям, сферам і тимчасовим рамкам документа;

- значущість - у звітність включаються показники, що мають високу значимість для оцінки рівня корпоративної соціальної відповідальності організації;

- точність - повідомляється інформація повинна бути представлена за таким ступенем точності, який дозволяє використовувати її для прийняття ефективних рішень;

- об'єктивність - при відборі та поданні інформації необхідно уникати упередженості і прагнути представити збалансовану картину результативності для різних груп зацікавлених сторін;

- порівнянність - інформація повинна надавати можливість самооцінки і зіставлення результатів в часі і зі значеннями, рекомендованими нормативними актами, договорами, досягнутими в практиці інших організацій, середньостатистичними;

- ясність - інформація, що надається повинна бути зрозуміла максимальній кількості користувачів, в той же час зберігаючи прийнятний рівень деталізації;

- прозорість - доступність інформації всім зацікавленим сторонам.

Згідно зі стандартом, реалізація корпоративної соціальної відповідальності вимагає досягнення наступних цілей:

- сприяння сталому розвитку регіону;

- модернізація технічної бази, розвиток інноваційних процесів та підвищення інвестиційної привабливості регіону;

- підтримання гідних умов та оплати праці працівників;

- підвищення рівня і якості життя працівників у регіоні, членів їх сімей, населення регіону;

- створення сприятливого ділового клімату в органах муніципального управління і в регіоні;

– розвиток громадянського суспільства на основі ефективної взаємодії органів муніципального управління, підприємств, держави, громадських організацій;

– поліпшення екологічної обстановки в регіоні.

Питання, що складають суть соціальної відповідальності, відображають очікування суспільства в конкретний момент часу, постійно змінюються разом з проблемами суспільства та його очікуваннями, тому положення стандарту, склад і кількісне вираження індикаторів корпоративної соціальної відповідальності підлягають періодичному перегляду.

Розроблений стандарт соціальної відповідальності в муніципальному управлінні повинен допомогти в реалізації принципів соціальної відповідальності діяльність органів муніципального управління, а також відстежувати динаміку розвитку концепції соціальної відповідальності в муніципальному управлінні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маматова Т. В. Стандарт соціальної відповідальності / Маматова Т. В., Рижко А. М. // Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. - К. : НАДУ, 2011. - Т. 6 : Державна служба / наук.-ред. колегія : С. М. Серьогін (співголова), В. М. Сороко (співголова) та ін., 2011. - С. 432 - 433.

2. Никифорова Л. Е. Концептуальная модель системы публичного управления социально-экономическим развитием территорий / Л. Е. Никифорова, В. В. Леонов // Экономика. - Режим доступа: http://safbd.ru/sites/default/files/safbd-2012-3_46-56.pdf

3. Рижко А. Соціальна відповідальність в муніципальному управлінні: сучасні глобальні тенденції та виклики щодо розвитку // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. - О.: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2013. - Вип. 2 (54). - С.180-184.

4. Рижко А. Концепція соціальної відповідальності: етапи розвитку та перспективи впровадження в муніципальному управлінні // Держ. упр. та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2011. - № 4 (11). - С. 283 - 290.

5. Серьогін С. М. Запровадження досягнень менеджменту в публічне управління / С. М. Серьогін // Менеджмент-орієнтовні підходи до здійснення змін в публічному управлінні : матеріали конф., Дніпропетровськ, 22 жовт. 2010 р. / за заг. ред. Ю. П. Шарова. - Д. : ДРІДУ НАДУ, 2010. - С. 12 - 13.

2. СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ЗБАЛАНСОВАНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

УДК 339.9

*Chernykh O. G.,
Had of PCS Ltd. Graduate PhD*

DIGITALIZATION OF THE ENTREPRENEURIAL SECTOR IN THE WORLD ECONOMY

Problem Statement. In recent years, the Internet economy has been growing at a rapid rate of up to 25% per year in developing countries, and this one sector is significantly ahead of all existing sectors of the economy. Also, 90% of all global data was created in just the last two years. Already 35 billion devices are connected to the Internet and exchange data, a figure five times the total population of the world. However, in connection with the growth and development of this sector of the economy, a serious problem arises, assessing the level of distribution and the introduction of digital technologies in the business sector [1, p.2].

Analysis of research and publications in recent years. Analyzing the reports of the Higher School of Economics [1,2] and M. Kovalev's work on the development of the digital sector in Belarus, it can be concluded that the level of dissemination of digital information and technologies used in each business sector is different. For a more in-depth study of technologies used in the world and development prospects, corporations, global networks and small entrepreneurs in the direction of digitalization, in our opinion, special attention should be paid to the implementation of Big Data systems, cloud computing and Blockchain technologies.

Unresolved parts of a common problem. In our time, the most valuable resource is information. Its number began to exceed the storage and processing capabilities of traditional methods, which significantly slows down and makes it difficult to make management decisions in business.

It is the need for fast and high-quality data processing, especially of their large volumes, that leads to the fact that the development, implementation and subsequent improvement of data processing technologies comes out on top in the enterprise decision-making system [3, p.10].

Therefore, the problem of systematization of this information, the introduction of technological innovations used by various entrepreneurs, becomes the most urgent at the present time. Thus, a more detailed study of digitalization technologies in business will allow us to establish a picture of the processes taking place, as well as prospects for the development of regions and corporations.

Aim of the article. By studying the mainstream digitalization technologies in large corporations and global international networks, identify the main advantages and develop rational proposals for improving the digitalization of enterprises in the regions.

The main results of the study. Digital technologies have penetrated into all spheres of life, changed the economic and organizational processes, as well as ways of communication between suppliers and consumers of goods and services.

Based on the experience of introducing digital technologies, almost every business structure independently determines the priorities of digital development, however, this does not go against the national digitalization programs that more than 15 countries of the world are currently implementing.

With the help of digitalization, the possibility of using the most valuable resource, namely, information, will be improved. The speed of its rapid preservation and processing of information, which traditionally caused difficulties, and, in many cases, does not allow for timely management decisions, increases.

It is the need for fast and high-quality data processing for the business sector, especially their large volumes, that pushes forward the development and subsequent improvement of data processing technologies [3, p.5].

In this regard, entrepreneurs are invited to use, from a variety of existing, a number of effective ways to process information in a digital system, namely, Big Data (Big Data), cloud computing and Blockchain technologies.

It is important to emphasize that the Big Data information processing system, which is a work in programs with large arrays, problem

solving and an alternative to traditional data management systems using the following McKinsey analysis techniques and methods: (after: from a small letter and through;)

- Data mining, Krawsoring, mixing and integration of data;
- Machine learning;
- Artificial neural networks;
- Pattern recognition, Predictive analytics;
- Simulation modeling;
- Spatial analysis;
- Statistical analysis;
- Visualization of statistical data.

Using also the following technologies: Mo SQL, Map Reduce, Hadoop, hardware solutions.

According to the research results in The Data Age report for 2020, humanity will form 40-44 Zeta bytes of information, and in 2025 this figure will increase by a factor of 20 [3,p.2].

The next method of processing information in a digital system that is recommended for use in the business sector is cloud computing. The flagship of cloud computing was Amazon, which in 2006 presented its web services infrastructure to the world, capable of providing the user with not only hosting, but also providing the client with remote computing power. This innovation was perceived and approved by such giants as Google, Apple and IBM, and in 2008 Microsoft announced its interest in this area, presenting a whole group of cloud technologies and software as part of the Windows Azure operating system, the relational database management system. SQL Azure and Windows Azure Platform AppFabric systems for connecting applications in a traditional and cloud-based environment and protecting transmitted data.

The next recommended Blockchain system is not just a database, but a system that allows you to “prove the existence” of information, that is, this registry technology contains code that characterizes the existence of a document, but not the document itself, in its classical understanding of the doc, pdf and the like [2, p.86]. Previously, this technology was perceived only in conjunction with a cryptocurrency - Bitcoin. In recent years, the blockchain has become defined as a separate technology, which is characterized by high transparency of information that can be seen and used by every entrepreneur.

Conclusions and prospects of further developments. Coming from higher results, it is possible to draw conclusion, that development

over and use of elements and systems of digital economy in an enterprise, on the whole, brings to the quickness of decision-making on a production or in trade, due to forming, storage and operative access to any arrays of the stored information and, depending on terms and specifics of work of businessman, in particular, works out next problems for a businessman, that does not allow to carry out traditional relational databases.

Based on the above, it can be concluded that the development and use of the elements and systems of the digital economy in business generally leads to quick decision making in production or trade, due to the formation, storage and prompt access to any arrays of stored information depending on the conditions and specifics of the entrepreneur's work, in particular, solves problems that do not allow the implementation of traditional relational databases:

Also, according to experts [2, p. 86], in perspective, it is the blockchain technology described in the report, which is now used in leading sectors of the global economy, will have the strongest impact on the development of the digital economy.

LITERATURE

1. www.visualcapitalist.com. август 2017 г.
2. Ковалев, М. М. Цифровая экономика — шанс для Беларуси: моногр. / М. М. Ковалев, Г. Г. Головенчик. — Минск: Изд. центр БГУ, 2018. - 327, с.50
3. <https://www.seagate.com/gb/en/our-story/data-age-2025/>

Horiunova K.A.,

*senior lecturer, Donetsk State University of Management,
Mariupol City, Ukraine*

TOURISM SUSTAINABLE DEVELOPMENT: SOCIO-ECONOMIC ASPECT

For the first time in an international document, sustainable development is mentioned in the first edition of the World Conservation Strategy (WCS), published in 1980. One of the main WCS tasks was designated: bringing to high circles of the public the idea that nature conservation is one of the integral elements of the social and economic development balanced (sustainable) process¹.

“Sustainable development means the totality of a single environment, economic efficiency and the nations well-being”. This is how the term is defined by the International Institute for Sustainable Development (Winnipeg, Canada), founded in 1990.

In 1992, the Council of the Earth (San José, Costa Rica), created to implement the decisions of the UN Conference, immediately after it was held in Rio de Janeiro, gave the following definition: “Sustainability is a simple concept: living under justice our ecological capabilities”².

The general idea of the sustainable development concept is the harmonious interaction of society, human and nature. On this basis, the following principles of sustainable development can be singled out:

every person has the right to a healthy and resultative life in harmony with nature, living in an ecology friendly environment;

socio-economic development is aimed at improving the people's life quality;

satisfy the basic life needs of future generations along with the needs of present generations, provided that the natural environment is preserved;

preserving the environment is an integral part of the development process and should not be considered in isolation from it. An im-

¹ World Conservation Strategy

<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/WCS-004.pdf>

²United Nations Conference on Environment and Development (UNCED)

<https://uia.org/s/or/en/1100022514>

portant goal is to first fix, and then minimize anthropogenic impact on the biosphere;

the limits of the planet ecosystems life-sustaining ability are not exceeded, measures are taken to preserve and sustain the biosphere, and the possibilities of its subsequent natural evolution;

environmental safety and the stability of development receive a higher priority in progress than indicators of economic success and growth;

the natural resources development is based on the sustainable development principles: renewable resources are used moderately, non-renewable resources are used at minimum volumes, secondary resources are expanded, waste is utilized, neutralized, buried whenever possible, space resources and space resources are being developed, with the development of appropriate technologies for these purposes;

promotes and implements an optimal demographic strategy, in which the population is brought in line with the fundamental laws of nature and the biosphere stability ensuring possibilities;

the “polluter pays” principle applies;

poverty is eradicated, inequality in the levels of people's lives is smoothed out, the consumption pattern of rich people is adjusted to a sustainable lifestyle;

the forms of violence against human, first of all, the war, terror and genocide, are gradually reduced to zero;

all forms of biodiversity and “socio-diversity” are preserved and supported, that is, this term unites indigenous people, ethnos, nations, etc., their culture, traditions and everyday life;

dense international cooperation is being held to protect and restore the integrity of the global system and to restore the ecosystems that have been affected previously. State laws and international agreements aimed at protecting the natural environment and moving to a sustainable development model are being adopted;

environmental information is in the public domain, countries use unified indicators in sustainable development progress. For this purpose, global databases, national communication systems and other means aimed at solving global problems and the formation of a post-industrial information society are being created;

the consciousness and world outlook of a person is oriented towards the ecology. The focus in shaping the interests of human is shifted to intellectual and spiritual values.

Summing up the foregoing, it can be asserted that sustainable development is a concept that equally covers all three of these spheres - economic, sociocultural, and ecological.

UNWTO defines sustainable tourism as “tourism that meets the needs of existing tourists and tourist communities while protecting and increasing the ability to function in the future”³.

Tourism uses a fairly wide range of resources, including environmental resources. With the development of tourism, both the volume of consumed resources and discarded waste is increasing. Territories used to create tourist infrastructure are increasing.

An advantageous method of infrastructure development is the one that involves inappropriate territories, reclaimed abandoned industrial or depleted agricultural land. The unfavorable method is the one for which the forests develop under the development of the infrastructure, the meadows and arable land are used, the coastline is changing.

Without proper planning, administration and control, tourism development can lead to socio-economic, environmental problems of varying degrees of complexity.

The modern stage of tourism development is characterized by significant monopolization. Services and profits are concentrated in multinational corporations. Most of the tourist infrastructure belongs to foreign capital. Local residents are the main labor source. However, often local people take a linear position, foreign specialists with a long working experience on corporations international standards are invited to lead positions. In these issues, sustainable development needs a fair balance.

Developing countries have the opportunity to develop tourism successfully, since they are less burdened with industrial production and better preserve their natural environment than developed countries, which have achieved leading positions at the expense of their ecology, of which, in turn, are the main flows of tourists. Thus, developing countries receive an indirect benefit from the industrial production of developed tourists when receiving income from tourists from these countries. It should be noted that developing countries hosting tourists from developed countries also receive a number of problems, usually in the socio-cultural sphere. In host countries, projects that take into account the cul-

³ UNWTO Annual Report 2017. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419807>

tural and other characteristics of the local population, the cultural heritage of the nation should be actively supported. Tourism revenues should be directed to the preservation and maintenance of historical and cultural monuments, customs and traditions of the local population.

The main benefits of tourism activities should be received by local people and the local economy. Available resources should be used carefully and rationally, taking into account the territory specifics. The country's government should play a leading role in the tourism development, both locally and at the state and international levels, acting as a regulator, through laws, taxes, etc. The complex situations and problems faced by tourists, local residents, authorities, in the tourism development, must be addressed in a comprehensive manner. This, in turn, implies the sustainable development transition. In case we use the sustainable development principles, tourism can not only overcome the difficulties, but also act as a locomotive, which will bring other industries on the path to sustainable development.

Strategic sustainability is important for the diversified and harmonious development of the region. It is necessary to ensure the possibility of applying socio-economic tools for sustainable development under various external and internal economic, social and geopolitical conditions. The most important types of economic activity on which the diversification of the region is being built are those that give maximum synergy effect and stimulate the development of the largest number of related industries.

The sustainable tourism development multiplicative effect growth is ensured by the use of a tools set, which provide: an territory's attractive tourist image; effective marketing strategy; availability of highly attractive, accessible and environmentally friendly tourist resources; developed tourist infrastructure; reasonable pricing policy; high level of security in tourist destinations; effective tourism support in legislative and executive bodies at all levels; the presence of highly skilled frames, etc.

Socio-economic mechanisms – a measures system aimed at transformation and development of social and economic well-being.

Дегтяр А. О.,

доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Харківської державної академії культури Міністерства культури України, Заслужений діяч науки і техніки України

Бублій М. П.,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри економіки праці та управління персоналом, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ОСНОВНІ МОДЕЛІ ТА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДНИХ І ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Роль держави у вирішенні актуальних соціально-економічних проблем, в останні роки помітно скоротилась, що призвело до падіння рівня ефективності систем соціального забезпечення. В результаті цього, рівень доступності більшості громадян до основних соціальних послуг різко знизився, а поляризація суспільства на «бідних» і «багатих» стала серйозною перешкодою на шляху становлення ефективної ринкової економіки. Державні інститути все частіше не можуть забезпечити вирішення пріоритетних соціальних та економічних проблем своїх громадян, що, в свою чергу, викликає відчуження населення від влади [2, с. 21]. Отже, виникає об'єктивна необхідність пошуку нових більш ефективних моделей та форм взаємодії влади, бізнесу і населення, які здатні забезпечити вирішення перелічених проблем.

В даний час можна констатувати наявність двох альтернативних моделей взаємодії влади і бізнесу.

Перша модель формується в умовах низької економічної сили бізнесу, який представлений окремими розрізненими конкуруючими між собою підприємницькими структурами, які здійснюють з державою, в залежності від ступеня довіри до неї, односторонню (лідерство влади) або двосторонню (приватне) взаємодія. Держава в даній моделі розглядається як зовнішня сила, при цьо-

му її основною функцією є спільна з бізнесом розробка правил регулювання економіки, вирішення ділових конфліктів (які не можуть бути подолані підприємницьким співтовариством самостійно), а також заходів підтримки національних виробників на міжнародних ринках.

В умовах високої економічної сили бізнесу дана модель трансформується в модель, яка в залежності від ступеня довіри взаємодіючих суб'єктів також проявляється у двох формах: при низькому ступені довіри виникає «лідерство бізнесу», а при високому – «партнерство влади і бізнесу» [1, с. 42].

Для другої моделі взаємодії владних і підприємницьких структур характерна орієнтація на співробітництво різних соціальних і професійних груп з метою забезпечення успішного і стабільного розвитку національної економіки в цілому. Держава в даній моделі є одним з взаємодіючих суб'єктів, що забезпечує дотримання загальних «правил гри». Також держава є тією силою, яка несе основний тягар соціальних зобов'язань перед суспільством, і тому має право висувати певні вимоги до бізнесу.

В рамках цієї моделі бізнес еволюціонує від економічного актора, орієнтованого на максимізацію прибутку, до соціально відповідального суб'єкта громадянського суспільства. При цьому у взаємодію вступають вже не окремі підприємницькі структури, а їх об'єднання і союзи, оформлені інституційно, які отримують можливість брати участь у виробленні законопроектів і прийняття політичних рішень в обмін на добровільне виконання частини соціальних функцій, традиційно здійснюваних державою.

У господарській практиці ні перша, ні друга моделі взаємодії владних і підприємницьких структур в чистому вигляді не існують. Національні економіки найчастіше являють собою їх поєднання і переплетення [3, с. 71]. Переважання однієї моделі над іншою визначається рівнем соціально-економічного розвитку держави. У промислово розвинених країнах переважає друга модель, а в що розвиваються – перша, яка з розвитком економіки трансформується в другу.

У сучасній Україні процес перетворення першої моделі в другу знаходиться на початковому етапі, тому переважною формою є приватна взаємодія влади та бізнесу. Проте вже спостеріга-

ється явно виражена тенденція еволюційного переходу до становлення більш високої форми – партнерства, але із збереженням так званої «системи обмінів», іманентно властивою попередньою формою взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безтелесна Л. І. Управління людським розвитком та його фінансове забезпечення в Україні: оцінка та перспективи : монограф. / Л. І. Безтелесна. – Рівне : НУВГП, 2010. – 361 с.
2. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір : монограф. / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, А. М. Колот [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2008. – 420 с.
3. Якубенко В.Д. Базисні інститути у трансформаційній економіці: Монографія. – К. : КНЕУ, 2004. – 252 с.

УДК 323:338

Зелінська М. І.,

к.політ.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління (м.Маріуполь)

Климова Т.Ю.,

начальник відділу соціальних інспекторів, Департамент соціального захисту населення Маріупольської міської ради. здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

АНАЛІЗ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Впродовж розвитку існуючого суспільства держава завжди відігравала важливу роль у процесах соціально-економічного розвитку України. У реаліях сьогодення значення ефективної державної політики, здатної забезпечити прогресивний розвиток усіх сфер економіки у напрямі забезпечення належного життєвого рівня населення, є вирішальним, адже на шляху до інтеграції в європейське

співтовариство Україна потребує належних державно-владних орієнтирів, здатних за допомогою методів, прийнятих в цивілізованому світі, сприяти належному соціально-економічному розвитку суспільства. Державна політика у сфері соціального захисту є одним із головних напрямів цілісної державної політики та важливим чинником забезпечення життєвих потреб населення.

Основними цілями на сучасному етапі розвитку соціальної політики є: максимальне збереження фізичного, інтелектуального, духовно-етичного потенціалу країни, формування ефективної системи трудової мотивації, яка відповідає вимогам легального ринку, орієнтована на позитивне розширене відтворення «людського капіталу» України. Збереження генофонду країни та цілісності її меж повинно стати основною метою державної соціальної політики на сучасному етапі [5].

Для оцінки рівня життя населення статистичною комісією ООН рекомендовано такі групи показників: демографічні характеристики населення, показники доходів населення, показники витрат і заощадження, показники споживання населенням матеріальних благ та послуг, показники забезпеченості населення житлом і предметами довготривалого користування, показники зайнятості і безробіття, показники умов праці населення, показники вільного часу, показники освіти, охорони здоров'я. Оскільки ринкові відносини не гарантують права на працю, на дохід, на утвір, не забезпечують соціального захисту інвалідів, незаможних пенсіонерів і інших категорій громадян, то потрібне державне втручання в сферу розподілу доходів і створення системи соціального забезпечення тих верств населення, які потребують підтримку держави. Якщо функціональний розподіл доходів заснований на власності на факторах виробництва, то персональний розподіл доходів здійснює державна влада. Головним інструментом перерозподілу доходів у країні є державний бюджет, який створює механізм соціального забезпечення населення. Соціальний захист населення, здійснюється за допомогою соціальної політики держави, використовує два способи: соціальний захист і соціальні гарантії. Ринкова економіка сама по собі не може забезпечити справедливий розподіл доходів. Вона приводить до їх диференціації, в результаті чого частина на-

селення опиняється за межею бідності. Тому є наглядна потреба у соціальному захисті [1].

Соціальний захист – це державна підтримка верств населення, які можуть зазнавати негативного впливу ринкових процесів, з метою забезпечення відповідного життєвого рівня, тобто заходи, що включають надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам тобто найбільш вразливим верствам населення, а також створення соціальних гарантій для економічно активної частини населення, також це комплекс законодавчо закріплених гарантій, що протидіють дестабілізуючим життєвим факторам таким як інфляція, спад виробництва, економічна криза, безробіття тощо [3].

Загалом, ведучи мову про державну політику у сфері соціально-економічного розвитку, слід мати на увазі комплекс системних заходів, дій та процедур, здійснюваних центральними та місцевими органами влади щодо забезпечення результативних економічних реформ, спрямованих на підвищення економічних показників, та покращення на цій основі рівня соціального забезпечення населення держави. Така політики повинна виконуватися шляхом реалізації визначених напрямів, які у комплексі повинні здійснюватися державними органами влади. Суттю державної політики у сфері соціально-економічного розвитку є зміна існуючого економічного порядку, тобто економічної системи для того, щоб забезпечити економічне зростання суспільства [2].

Наскільки дієвими та ефективними є зазначені заходи показують результати соціальної політики, які засвідчують життєвий рівень населення держави. Складовими елементами соціальної політики є забезпечення зростання рівня добробуту населення, соціальний захист, забезпечення рівних прав і можливостей всіх громадян, права на працю та заробіток, власність, гідне соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я, а також природних прав людини, до яких належать повага до людської праці, свобода слова, совісті, безпека особистості, рівність перед законом [4].

Отже, для того щоб досягти високих соціальних стандартів українська економіка потребує певних змін. Соціально-економічна політика України має бути спрямована на економічне зростання, збільшення доходів населення і на зростання якості життя в цілому

шляхом трансформації системи оплати праці, диверсифікація економіки на основі створення привабливого інвестиційного клімату, оптимізації податкової системи.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що у системі соціального захисту України присутня низка проблем, які потребують негайного вирішення. Непрозора законодавча база, присутність великої кількості неефективних соціальних пільг, недосконала система фінансування та бюрократія а органах соціального захисту. Система соціального захисту потребує реформування, впровадження нових напрямів розвитку, котрі дозволять працювати більш результативно для найбільш уразливого шару населення, котрі потребують соціального захисту, та повністю залежать від допомоги держави. Такими напрямками є: перехід від надання пільг та дотацій до адресної допомоги, удосконалення законодавства у соціальній сфері, скоротити перелік неефективних соціальних виплат, зменшити монополізацію держави на ринку соціальних послуг. Реформування системи соціального захисту допоможе зменшити видатки державного бюджету та покращити добробут, рівень та якість незахищених верств населення та населення в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каздобіна Ю. Держава й переселенці: байдужість і люди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/internal/derzhava-y-pereselenci-bayduzhist-i-lyudi-_html
2. Лавриненко І. Проблеми переселенців і учасників АТО, які турбують українців найчастіше [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.racurs.ua/671-naybilshi-pravovi-problemy-ukrayinskogo-suspilstva>
3. Недержавні громадські організації та соціальні послуги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dukhovnist.in.ua/uk/dukhovna-demokratiya/171-dzyndza>
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
5. Стратегія Розвитку Маріуполя – 2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mariupolrada.gov.ua/ru/page/strategiya-rozvitku-2021>

Марова С.Ф.,

д.держ.упр., професор, ректор

Донецького державного

університету управління (м.Маріуполь)

Губська Н.В.,

спеціаліст I категорії відділу оцінювання та розвитку персоналу

Маріупольської міської ради

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та

адміністрування», Донецький державний університет управління

(м. Маріуполь)

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ЗБАЛАНСОВАНИМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Концепція збалансованого (сталого) розвитку передбачає постійне узгодження на рівноправній основі трьох складових розвитку – економічної, соціальної та екологічної [1]. Перехід до збалансованого розвитку є актуальним для всіх країн світу, проте для України має складності через недостатню ефективність системи державного управління, недосконалість нормативно-правової бази. Окрім того, основою ефективного переходу до збалансованого соціально-економічного розвитку є створення дієвої системи планування розвитку регіонів. На сучасному етапі переходу до збалансованого сталого розвитку недостатньо відображеним є його регіональний аспект.

Можна виділити дві проблеми регіонального управління збалансованим соціально-економічним розвитком: проблему формування стратегічних напрямів сталого розвитку регіонів – створення стратегій регіонального соціально-економічного розвитку тільки набирає актуальності; а також проблему збалансованого розвитку регіонів України як системи соціально-економічного комплексу держави – адже для регіонів характерною є диспропорція у рівні розвитку та відмінність пріоритетів розвитку. В той же час, заходи стабілізаційного характеру, які вживає влада для вирішення цих

проблем, дають лише короткострокову підтримку процесам регіонального розвитку і не охоплюють більшість впливових на них чинників (законодавчих, політичних, економічних, соціальних, інституційних та інших).

Дослідженню різних аспектів державного управління територіальним розвитком присвячені праці вітчизняних учених: В. Авер'янова, С. Бандури, В. Бакуменка, В. Вакуленка та ін. Окремі положення щодо проблеми державного управління регіональним розвитком висвітлювали у своїх наукових працях такі вітчизняні вчені і практики, як М. Бутко, О. Васильєва, В. Керецман, М. Лендєл, А. Сергунін та ін. Однак комплексні дослідження у цій галузі, які включають соціальні, економічні та правові аспекти забезпечення сталого розвитку регіону, є недостатньо дослідженими. Недостатньо уваги звернено й на шляхи вирішення актуальних проблем збалансованого регіонального розвитку.

Проаналізувавши досвід збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів у країнах Європи, можна стверджувати, що досить поширеними є багаторівневі системи державного управління. Основним принципом формування компетенції кожного рівня влади є найбільша ефективність виконання на відповідному рівні певних функцій і завдань. Такий підхід отримав назву принципу субсидіарності, який заснований на тому, що більш високий рівень управління може втручатися в дії нижчого лише тою мірою, якою останній проявив свою нездатність до ефективного управління.

Принцип субсидіарності дозволяє зробити висновок, що саме регіональне управління соціально-економічним розвитком є головним важелем, що здатний забезпечити збалансований соціально-економічний розвиток країни. Стратегію державного розвитку визначає регіональна політика, що покликана керувати економічним, соціальним і політичним життям регіону, координувати взаємовідносини центру та регіонів, сприяти ефективному розвитку регіональних відносин.

В подальшому, враховуючи складну ієрархічність регіональної політики та системи державного управління регіональним розвитком, необхідно визначити складові цього процесу, що дозволить відійти від виключно «точкових» питань аналізу впливу держави. У зв'язку з цим набуває актуальності розробка Концепції реформу-

вання системи державного управління регіональним розвитком в Україні. Окрім того, для забезпечення сталого розвитку регіонів як системи соціально-економічного комплексу держави необхідно використовувати загальнонаукову теорію організації – синергетику, яка пояснює взаємодію елементів у процесах створення порядку, а також явища самоорганізації в природі і суспільстві, дозволяє передбачити характер поведінки складних систем в умовах невідомих правил їх переходу з одного стану в інший. Необхідним також є використання сучасних ефективних інструментів формування інтелектуального інноваційного підґрунтя для створення сприятливого середовища.

Виходячи з вищенаведеного, невід’ємними складовими системи державного управління регіональним розвитком повинні стати:

- розробка та прийняття правових норм регіонального розвитку (інституційно-правове забезпечення функціонування системи державного управління);
- визначення стратегічних пріоритетів довгострокового розвитку регіонів;
- координація державної регіональної політики, що передбачає чіткий розподіл повноважень, усунення дублювання в процесі прийняття управлінських рішень;
- здійснення регулярного моніторингу всіх сфер збалансованого регіонального розвитку;
- державний контроль за виконанням рішень системи державного управління регіональним розвитком [2, с. 7].

Реалізація державного та регіонального управління у вищенаведених напрямках призведе до синергії сталого регіонального розвитку, та за правильного визначення пріоритетів, планування й реалізації забезпечить ефект набагато вищий, ніж ефект від суми окремих заходів галузевих політик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інституційні проблеми державного управління збалансованим розвитком в Україні / Г. Б. Марушевський // Державне управління: теорія та практика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej18/zmist.html>
2. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи. - К.: НІСД, 2012. – 56 с.

3. Удосконалення механізму державного управління сталим розвитком регіону / В. Г. Ковальчук. // Публічне адміністрування: теорія та практика. - 2013.

4. Головні пріоритети державної регіональної політики в Україні / А. М. Жук // Публічне управління та митне адміністрування. - 2016. - № 2. - С. 125–130.

УДК 504.75.05

Ніколаєнко Р.В.,

студент групи АМ-17-Із,

Донецький державний університет управління

(м. Маріуполь)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ПРИНЦИПИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗРОСТАННЯ

У контексті завдань, поставлених Порядком денним на ХХІ століття, на нинішнє покоління випала величезна відповідальність – зберегти і забезпечити достатні можливості для існування подальших поколінь та існування життя на планеті Земля загалом.

Отже, основним змістом змін, які повинне здійснити людство, докорінно перебудовуючи свої відносини з природою, є перехід до прогнозування на довгостроковий період наслідків свого втручання в природу, корекція на основі цього всіх економічних і соціальних планів розвитку з метою запобігання і попередження негативних наслідків господарської діяльності для природи планети [1].

Єдиним способом, здатним забезпечити виживання людини, є зменшення глобального антропогенного навантаження на біосферу і забезпечення на цій основі її регулятивного потенціалу.

На думку Б. Соколова, згідно з Концепцією збалансованого розвитку, екологічна стійкість, збалансованість суспільства досягається, коли воно зберігає життєзабезпечувальні екосистеми біорозмаїття, забезпечує сталість використання ресурсів, що відновлюються, при мінімальному споживанні невідновлювальних ресурсів, функціонує в межах, які не перевищують адаптаційних можливостей життєпідтримуючих екосистем [2].

Розглядаючи завдання зниження антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище як умову забезпечення

сталого розвитку, не можна не згадати формулу глобального розвитку Денніса Медоуза:

$$I = P \cdot A \cdot T,$$

де: I – навантаження на навколишнє середовище; P – чисельність населення; A – добробут (рівень споживання на одну особу населення); T – технології (вимірюються збитками навколишнього середовища, що завдаються тією чи іншою технологією на одиницю продукту) [3].

Проте обмежувати забезпечення переходу до сталого (збалансованого) розвитку лише завданням зменшення рівня антропогенного навантаження на навколишнє природне середовище було б неправильним. Не менш важливим завданням при цьому є ще й забезпечення подальшого поступального руху суспільства, оскільки, за образним виразом академіка В. Степіна, суспільство, як двоколісний велосипед, зберігає рівновагу лише в русі [4].

Основні принципи збалансованого (сталого) розвитку викладені у «Декларації з навколишнього середовища і розвитку», ухваленій на Конференції в Ріо [5]:

Відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй і принципів міжнародного права, держави мають суверенне право на розробку власних ресурсів відповідно до своєї політики у галузі навколишнього середовища та розвитку, а також зобов'язані гарантувати безпечність діяльності, що здійснюється їхньою юрисдикцією або контролем, для навколишнього середовища інших держав або районів, що перебувають за межами національної юрисдикції.

Для досягнення сталого (збалансованого) розвитку захист навколишнього середовища має становити невід'ємну частину процесу розвитку і не може розглядатись у відриві від нього.

Усі держави і народи співпрацюють у вирішенні вкрай важливого завдання – викорінення бідності, що є необхідною умовою сталого (збалансованого) розвитку, для зменшення розбіжностей у рівнях життя й ефективнішого задоволення потреб більшості населення світу.

Особливій ситуації та потребам країн, зокрема найменш розвинених та таких, що є найуразливішими в екологічному відношенні, надають особливого значення. У рамках міжнародних дій, прийнятих у галузі навколишнього середовища і розвитку, слід також урахувувати інтереси та потреби всіх країн.

Держави співробітничать у дусі глобального партнерства для збереження, захисту і відновлення чистоти та цілісності екосистеми Землі. З того огляду на те, що різні держави неоднаковою мірою зумовили погіршення стану навколишнього середовища планети, вони несуть загальну, але диференційовану за своїм ступенем відповідальність. Розвинені країни визнають відповідальність, що лежить на них у контексті міжнародних зусиль щодо забезпечення збалансованого розвитку, з урахуванням тиску, який чинять їхні суспільства на навколишнє середовище планети, і тих технологій та фінансових ресурсів, якими вони володіють.

Для досягнення сталого (збалансованого) розвитку і вищої якості життя для всіх людей держави повинні:

- скоротити масштаби нераціональної практики виробництва та споживання, викоринити її та заохочувати відповідну демографічну політику.

- співпрацювати, щоб посилити діяльність з нарощування національного потенціалу для забезпечення сталого (збалансованого) розвитку для поширення та передачі технологій, включаючи нові й передові.

Держави приймають ефективні законодавчі акти у галузі навколишнього середовища. Екологічні стандарти, а також цілі та пріоритети господарської діяльності мають відображати умови у сфері навколишнього середовища і розвитку, щодо яких вони застосовуються. Стандарти, які застосовують деякі країни, не завжди відповідають інтересам інших країн і можуть бути пов'язані з необґрунтованими економічними та соціальними витратами для них, зокрема для країн, що розвиваються.

Основним завданням держав є співпраця у справі створення сприятливої і відкритої міжнародної економічної системи. Для цього Держави повинні:

- розробляти національні закони щодо відповідальності за шкоду, заподіяну жертвам забруднення, та інші види екологічно шкідливої діяльності;

- забезпечувати оперативне і конструктивне співробітництво для розроблення додаткових міжнародно-правових норм щодо відповідальності й компенсації за негативні наслідки екологічних збитків;

- співпрацювати, щоб протидіяти або перешкодити переміщенню та передачі в інші держави діяльності та речовин, які завдають серйозної шкоди навколишньому середовищу.

Національні органи влади мають прагнути забезпечити інтернаціоналізацію екологічних витрат і використання економічних засобів, згідно з підходом, за яким забруднювач повинен нести витрати, пов'язані з забрудненням, належним чином ураховуючи суспільні інтереси й не порушуючи міжнародну торгівлю та інвестування.

Оцінювання екологічних наслідків як національний інструмент здійснюється щодо пропонованих видів діяльності, які можуть спричинити значний негативний вплив на навколишнє середовище і мають бути затверджені рішенням компетентного національного органу.

Творчі здібності, ідеали та мужність молоді світу слід мобілізувати для формування глобального партнерства, з тим щоб досягти сталого (збалансованого) розвитку і забезпечити краще майбутнє для всіх.

Слід забезпечувати захист довкілля та природних ресурсів народів, що живуть в умовах гноблення, панування й окупації.

Світ, розвиток і охорона навколишнього середовища є взаємозалежними та нероздільними.

Сформульовані принципи найповніше описують людський розвиток у рамках концепції сталого (збалансованого) розвитку, враховуючи екологічні, економічні, соціальні та політичні складові. Декларація констатувала «комплексний та взаємозалежний характер Землі, нашого спільного дому». Отже дотримання зазначених принципів забезпечить сталий розвиток усіх країн світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Суспільство і природа: баланс інтересів на теренах України». Лісовський С.А./ Інститут географії НАН України. – Київ, 2009. – 300 с.
2. Соколов Б. Устойчиво ли устойчивое развитие? // ЭКОС. – 2000. – №5. – С. 36–50.
3. Экологические императивы устойчивого развития России. Серия «Россия накануне XXI века». – Вып. 5. – Санкт-Петербург: ТОО ТК «Петрополис», 1996. – 192 с.
4. Ревенко А. Украина в мировых координатах человеческого развития // Зеркало недели. – 2001. – №28 (352). – С. 10.
5. Декларация Рио-де-Жанейро по окружающей среде и развитию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_455

Orlova N.S.,

*Dr. Sc. (Public Administration), Professor,
Kyiv National University of Trade and Economics (Kyiv),
Department of Public Management and Administration, Ukraine*

Chechel A.O.,

*Dr. Sc. (Economic), Associate Professor,
Head of Department of Public Administration and Management,
Donetsk State University of Management, Mariupol City, Ukraine*

UKRAINE'S SUSTAINABLE DEVELOPMENT: TRENDS, CONDITIONS AND PROSPECTS

During quite a long period of time Ukraine has been seeking ways to overcome the crisis phenomena in a lot of social and economic life spheres. On the one hand, a certain disparity of global development is common to all countries of the world; on the other hand, the approaches to this issue are different for each country. The basic alternative model of social progress in Ukraine and the world is the concept of sustainable development [1]. The domestic and world scientific communities do not cease to look for ways of the most adequate and scientifically grounded development and evaluation of sustainable development processes. It is essential to study scientific and methodological approaches in shaping the strategic directions of European countries development, which is relevant for Ukraine in the conditions of European integration processes, the implementation of the sustainable development strategy and the civil democratic society construction. The Ukraine's transformation to sustainable economic development, its integration into the European and world community requires the modern practices introduction of interaction between the state and business, as well as business and society, which would allow strengthening the mutual responsibility of all participants in public life, create conditions for the further stable society development.

The process of forming national strategies in the new realities of Ukraine coincided in time with the sustainable development goals adoption (SDG) and their priority in the national reform agenda determination. The Ministry of Economic Development and Trade,

on behalf of the Government of Ukraine in partnership with the United Nations (UN), began the process of nationwide local consultations on the SDG, which lasted until 2016 in Kyiv and ten regions of Ukraine. About 1,000 representatives of government (national and local), academia, and civil society and UN agencies were involved in the consultation. At present, Ukraine is undergoing reforms that must be in line with the declared strategic goals of sustainable development proclaimed at the global level, which involves finding a balance between economic, environmental and social components of development as well as securing peace and social harmony [2].

The main task of public administration in the country social and economic sphere is to provide appropriate conditions for sustainable economic development and, on that basis, to create guidelines for an effective social policy that addresses the main tasks of ensuring sustainable balanced economic growth, high level of employment and productivity, effective use of human resources in the state, the development of small business, the implementation of the social responsibility principles and the formation of an effective regional system in Ukraine [3]. In the modern world, socially responsible business activity is a recognized tradition, which is followed by a number of large, medium and even small enterprises. Given the extraordinary social and economic significance of corporate social responsibility (CSR), its development is a matter of particular concern to public authorities in many world countries and leading international organizations. The manifestation of this is the development of CSR standards and measures to stimulate business to such responsibility. In most European Union countries (EU), state programs of support and stimulation of CSR have been developed and implemented, in which the state connects private and public sector companies to jointly fulfill socially important tasks, stimulates business to socially responsible activities.

By using adopted foreign experience it is possible to increase the level of effective functioning of the social security system and economic development in Ukraine by: developing the socially responsible state mechanisms; effective functioning and coordinated work of national, regional and local management systems in the economic and social spheres; democracy and transparency of social protection; clear scientific substantiation of measures on social

protection and its normative and legal maintenance; further introduction of social responsibility mechanisms of various subjects of social development in terms of the European integration conditions.

LITERATURE

1. Zghurovskyj, M. Z. Forsyth Ukraine's economy: term (2015-2020 years) and long term (2020-2030 years) time horizon. Kyiv: NTUU «KPI» (in Ukr.)

2. Orlova, N., Mokhova, Y. (2018). The Ukraine's competitiveness enhancement in conditions of sustainable economic development [Transformational processes the development of economic systems in conditions of globalization: scientific bases, mechanisms, prospects: collective monograph], Riga – Landmark, SIA.[in English]

3. Public Administration for Sustainable Development. Collective monograph / The general ed. Chechel A., Khlobystov Ie. Bielsko-Biala: University of Economics and Humanities, 2018. 8 p. <https://dsum.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/monografia.pdf>

УДК 338.262:658

Петренко О.В.,

*здобувач, Донецький державний університет
управління (м. Маріуполь)*

ДОРОЖНЯ КАРТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Предметом обговорення стратегії розвитку Донецької області стали питання розвитку сільських територій, людських ресурсів і зайнятості, розвитку секторів економіки та захист навколишнього середовища, розвиток і соціальна згуртованість, спеціалізація та кооперація.

Неоднозначною представляється самоідентифікація регіону. Адже специфіка його економічного розвитку не співпадає з уявленням громади щодо реформування в бік стабілізації факторів усталеності та бізнесом, який прагне пролонгації життєвого циклу. Згідно опитувань та аналізу їх результатів, а також досліджень європейського досвіду щодо «СМАРТ-спеціалізації», регіон потребує

розроблення державної та регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки їх результативності [1] (рис.). Однак, зважену оцінку можна отримати лише за умов використання термінології виробничо-економічної системи, яка охоплює економічні показники і фактори стабілізації надрегіонального рівня, а також не лише SWOT-аналіз, який спирається на умовно-суб'єктивні оцінки респондентів.

Метод форсайт отримав міжнародне визнання як такий, що дозволяє на основі соціально-економічних та показників формування сталості прогнозувати так звані точки росту, тому дозволяє сформувати дорожню карту з векторами розвитку сталеного розвитку регіону та виробничо-економічної системи зокрема з попракою на стратегію розвитку регіону до 2027 року.

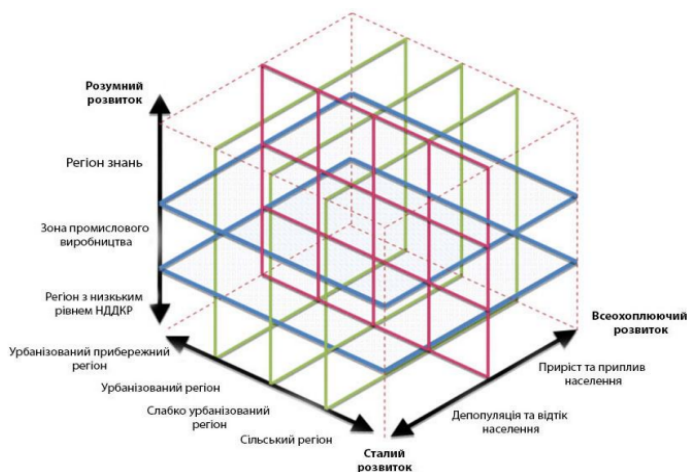

Рис.1. Самоідентифікація ВЕС в системі координат смарт спеціалізації регіону

Дорожня карта сталого розвитку ВЕС в системі розвитку Донецької області повинна складатись з факторів (табл.1), розвиток яких передбачає Стратегія розвитку області до 2027 року та прогнозованих показників на період до 2037 з урахуванням глобальних факторів ризиків, що призводять до дестабілізації розвитку ВЕС.

Таблиця 1

Дорожня карта стабільного розвитку ВЕС
в системі Донецької області

Фактори стабілізації	Цілі сталого розвитку в системі стратегічного планування на регіональному та місцевому рівнях	Вектор прогнозованого показника
ВВП області	Робочі місця й економічне зростання	↑
Рівень безробіття	Подолання бідності	↓
Обсяг інноваційних товарів, робіт, послуг (% від загального обсягу)	Інновації й інфраструктура	↑
Споживчі витрати в середньому на душу населення	Зменшення нерівності	↑
Інвестиції в область	Співпраця та кооперація	↑
Оплата праці та соціально-трудова відносина	Вирішення проблеми голоду	↔
	Підтримання рівня здоров'я населення	↔
	Якісна освіта	↑
	Гендерна рівність	↑
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, відхід від стаціонарних джерел	Чиста вода	
	Використання відновлюваної енергії	↓
Рівень задоволеності населення життям	Місця та спільноти, що живуть відповідно до сталого розвитку	↑

Представлена дорожня карта має відповідати цілям і завданням сучасної системи управління ВЕС і регіоном, що позитивно відіб'ється на конкурентоспроможності і стійкості його розвитку. Її використання забезпечить формування точок зростання і зон випе-

реджального розвитку, що забезпечують стійкі темпи поступальної економічної динаміки.

Для деталізації та прогнозування сталості розвитку в вимірюваних одиницях слід використовувати форсайт-технології, які підвищують якість стратегічного планування. Застосування подібних технологій на національному рівні ускладнюється факторами дестабілізації, прив'язкою до регіональних особливостей. У той час як на рівні ВЕС їх застосування дозволяє сформувати обґрунтований довгостроковий прогноз.

Представлені в дорожній карті цільові орієнтири забезпечують односпрямованість інтересів всіх акторів на всіх рівнях розвитку економіки та державних механізмів регулювання процесів стабілізації розвитку, формування нових і розвиток існуючих інститутів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методологія підготовки стратегічних документів з питань розвитку регіону URL: dn.gov.ua/storage/app/sites/1/NewsODA/27.03.-2019/Economy-2027/Nyzhnyk.pdf?fbclid=IwAR3fFPgJT-CS-mPxGCRG6a-ABhvROW_Z_EaDaJXa_VnscCGpetRySTemdbC3o (дата звернення 21.04.2019)

УДК 339.15

Поплавська Н.В.,

здобувач ступеня PhD,

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Головною метою внутрішньої політики держави є підвищення добробуту, вирішення соціальних проблем, і як наслідок, якості життя населення. Однак, слід зазначити, що внутрішня політика України зазнала поразки у вирішенні цих питань. Станом на перше півріччя 2018-го 12,2 млн українців (31,7% населення) отримали доходи нижче, ніж фактичний розмір прожиткового мінімуму, тобто 3 тис. 233,3 грн. За такий же період минулого року кількість таких українців становила 15,2 млн осіб, при цьому фактичний про-

житковий мінімум був на рівні 2 тис. 860,7 грн. З цих 12,2 млн українців у першій половині цього року 0,8 млн осіб (2,2% від усього населення країни) отримують менше законодавчо встановленого прожиткового мінімуму – 1,7 тис. грн. Минулого року такі людей було більше – 1,4 млн осіб (а мінімум становив 1 тис. 570,7 грн) [1].

Саме тому дуже актуальним є вирішення соціальних проблем в Україні та велику роль відіграє соціальний маркетинг в житті суспільства, та його вплив на соціальний розвиток суспільства.

Соціально-відповідальний маркетинг – це процес виявлення та задоволення потреб споживачів з урахуванням потреб усього суспільства в цілому. Соціально-відповідальний маркетинг є практичним вираженням зовнішньої складової концепції соціальної відповідальності бізнесу [2, с.118].

Одним із засновників маркетингу Ф. Котлер характеризує обставини виникнення соціального маркетингу наступним чином: «У компаній є зобов'язання не тільки брати, а й віддавати. Це можна назвати корпоративною соціальною відповідальністю. Більш того, бути хорошим громадянином дуже вигідно. Вас краще знають і до вас краще ставляться, якщо відомо, що ви дбаєте про суспільство.» [3, 38]. Слід зазначити, що саме Ф. Котлер уперше ввів в науковий обіг поняття «соціальний маркетинг».

Аспекти соціальної відповідальності компанії визначені у Таблиці 1 [4, 41].

Як ми бачимо, з одного боку, соціальний маркетинг дозволяє задовольнити не тільки фізичні, але й духовні запити споживача, що призводить до підвищення обсягів продажів і забезпечує компанії більшу лояльність клієнтів. З іншого - підвищує цінність компанії в очах її працівників, стає додатковим стимулом до саморозвитку і підвищенню ефективності праці. Слід також зазначити, що таким чином вирішуються гострі соціальні проблеми суспільства за рахунок коштів окремих підприємств. Тобто це взаємовигідна форма співпраці підприємства та суспільства в цілому.

Принципи, які сформулював Р. Багоцці, затверджують ці положення:

а) для задоволення своїх потреб індивіди й організації змушені брати участь у соціальному й економічному обмінах з іншими людьми та організаціям;

Таблиця 1

Аспекти соціальної відповідальності організації

Аспект	Зміст аспекти
Економічний	• економне витрачання ресурсів • виплата гідної заробітної плати • створення робочих місць • забезпечення гідних умов праці • навчання працівників тощо
Юридичний	• дотримання законів і нормативних актів • чесна сплата податків і обов'язкових платежів
Екологічний	• застосування технологій, що зберігають екологію, • компенсація шкоди, заподіяної навколишньому середовищу, • утилізація відходів і т. і.
Етичний	• суспільно корисні дії • дії, що не дозволяють підприємству або його окремим співробітникам досягати своїх цілей за рахунок інших людей, підприємств або суспільства в цілому
Філантропічний	• надання допомоги слабо захищеним верствам населення, • зміцнення репутації гідного корпоративного громадянина
Дискреційний	Внесення вкладу в розвиток суспільства і підвищення якості його життя
Політичний	Відповідність стратегії і політиці держави і активну участь в їх реалізації, легітимність власної політики підприємства

б) процеси обміну, що розглядаються багатьма дослідниками як сутнісні, в яких основний акцент робиться на прямому трансфері (передаванні) сторонами одна одній тих чи інших реальних об'єктів, насправді є окремими випадками. У реальності маркетинговий обмін найчастіше виявляється непрямим, як предмети обміну ви-

ступують невлівимі й символічні сутності, а кількість сторін, які беруть участь в обміні, перевищує дві;

в) соціальний маркетинг можна розглядати як окремий випадок більш загальної концепції маркетингу, пов'язаний із виникненням і перебігом процесів обміну у сфері соціальних відносин [5, с 53].

Концепція соціальної відповідальності бізнесу передбачає пряме або опосередковане підвищення якості життя в довгостроковій перспективі для всіх цільових груп, що беруть участь в процесі створення, розподілу чи споживання готового продукту. Іншими словами, соціально-етичний маркетинг пропонує підприємцю «робити добро і не робити зла», при цьому така стратегія все ж залишається засобом отримання комерційної вигоди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний портал «Слово і діло» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2018/12/20/infografika/suspilstvo/-chy-staly-ukrayinczi-zhyty-krashhe-2018-rocz>

2. Зеленко О.О. Соціально-відповідальний маркетинг як невід'ємна складова соціальної відповідальності бізнесу: журнал «Економічний простір», №19, 2008

3. Шинкаренко И. Мантры и смертные грехи маркетинга: интервью с Ф. Котлером // Эксперт. – 2006. – № 34. – С. 34-38.

4. Родіонова Н.В. Модель ответственности инновационного предпринимательства // Менеджмент инноваций. 2012. №1.

5. Багоцци Р. Маркетинг как обмен / Р. Багоцци // Классика маркетинга. – СПб.: Питер, 2001. – 120 с.

Садченко О.В.,

*д.е.н., професор, Одеський національний університет імені
І.І. Мечникова/Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna (Polska)*

Робул Ю.В.,

*к.ф.-м.н., доцент, Одеський національний університет
імені І.І. Мечникова*

ХОЛІСТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ ЯК СТРАТЕГІЯ БІЗНЕСУ, ЩО РЕАЛІЗУЄТЬСЯ НА ПРИНЦИПАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цифрова економіка і передбачення політики залучення підприємництва до забезпечення сталого розвитку повинні спиратися на стратегічний холістичний маркетинг планування такої діяльності як стратегія ведення бізнесу. Виникає питання щодо принципів та підходів, які коректно покласти в основу холістичного маркетингу залучення підприємництва до забезпечення сталого розвитку. За основу можна взяти принципи екологічного маркетингу сталого розвитку.

По-перше, принцип екологічних пріоритетів залучення підприємництва до забезпечення сталого розвитку (за аналогією із загальним принципом стратегічного планування, який формулюється як "принцип єдності економіки і політики при пріоритеті політики" [2]). Саме держава може, дійсно, розпочати активну діяльність щодо залучення підприємництва до забезпечення сталого розвитку. Політична ініціатива "знизу" (це і маркетингова діяльність бюджетних та приватних організацій) здатна, за умови розвитку демократичних інститутів, впливати на рішення "зверху".

По-друге, трансцендентальний принцип - це принцип, за допомогою якого представляється апіорне загальне умова, єдино допускає, щоб речі могли стати об'єктами нашого пізнання. Навпаки, метафізичним принцип називається, якщо він представляє апіорне умова, яка допускає, щоб об'єкти, поняття про які має бути дано емпірично, могли бути далі визначені апіорно. Таким чином, принцип доцільності природи (в різноманітті її емпіричних законів) є трансцендентальний принцип.

По-третє, принцип збалансування і взаємного доповнення національних, регіональних, місцевих (локальних) пріоритетів і галузевих преференцій і особливостей функціонування в розробці і впровадженні відповідної політики. Цей принцип реалізується системою державних замовлень на здійснення та впровадження політики залучення підприємництва до забезпечення сталого розвитку та формування пріоритетів регіонального рівня через можливості фінансування проектів на місцевому (обласному, районному, міському) рівнях.

По-четверте, принцип науково-технічного обґрунтування інтегрованого маркетингу залучення підприємництва до забезпечення сталого розвитку, яке реалізується підвищенням рівня науково-технічних та дослідно-конструкторських робіт інноваційно-інвестиційного спрямування. Обов'язковою повинні бути стійке науково-технічний супровід проектів з маркетинговим аналізом. Реальний рівень впровадження цього принципу в практику визначається відповідністю прийнятих рішень щодо розвитку підприємства до рекомендацій науково-технічних фахівців і науковців.

По-п'яте, принцип громадського контролю. Цей принцип реалізується в залученні активістів бізнесу до маркетингових досліджень в природокористуванні (через комерційні та неприбуткові організації підприємців, ініціативні групи, окремих небайдужих громадян) і системи громадського почину в цілому до процесу планування рішень і дій в сфері залучення підприємництва до забезпечення сталого розвитку. Мається на увазі створення відповідної інформаційної та консультативної інфраструктури, проведення конференцій, семінарів, розповсюдження інформації з екологічних питань і т.п.

По-шосте, принцип прозорості і партнерських взаємин влади, громадськості та бізнесу для вирішення проблем різного рівня, які перешкоджають формуванню середовища, найбільш сприятливою для реалізації принципів сталого розвитку.

Сьомий принцип маркетингової відповідальності щодо узгоджених дій, спрямованих до реалізації принципів сталого розвитку відповідного рівня (національного, регіонального, місцевого, об'єктного, галузевого і ін.). Це не є принципом адміністративного контролю або надання додаткових преференцій в області екології, а є

принципом формування саме суспільної потреби, громадського "замовлення-вимоги" до взаємно відповідальних дій і планів з боку влади і широких кіл бізнесу [3, 4].

Аналізу холістичного маркетингу екологічного стану навколишнього середовища, який сформувався внаслідок забруднення, і його впливу на здоров'я людини; напрямки розвитку світової свідомості в напрямку збереження навколишнього середовища з одночасним економічним розвитком; огляду законодавчого відображення прогресу України в міжнародному співтоваристві; процесу становлення основної стратегії економічного і соціального розвитку України) визначається нагальна потреба у впровадженні стратегії чистого виробництва.

Слід розглядати підготовку холістичного маркетингу саме в контексті організації екологічного підприємництва, саме вони по суті і повинні визначати потенційні обсяги попиту на продукцію природоохоронного призначення. Для того, щоб вписатися в екологічні стандарти і нормативи, будь-яке підприємство, область і держава в цілому повинні свідомо передбачати відповідні ресурси, розраховувати обсяги обов'язкового споживання реагентів, технологій, обладнання і т.п. Такими питаннями займається холістичний маркетинг, так створюються передумови для цілеспрямованого формування екологічного підприємництва як важливої самостійної галузі національної економіки. Тільки на цій основі будуть відомі обсяги, трудомісткість, послідовність в часі конкретних заходів. Чи стане очевидним, що із заходів можуть бути реалізовані на місцевому, регіональному рівні. Такий представляється регулююча функція держави і місцевого самоврядування в процесі організації холістичного маркетингу екологічного підприємництва.

Останнім часом спостерігається стрімкий розвиток світової торгівлі. У зв'язку із конкуренцією підприємства повинні завойовувати прихильність споживачів не лише якістю продукції та сервісу, все більша увага зосереджується на суспільних цінностях. Сааме тому виникає питання про застосування сучасних концепцій, які враховують ці особливості, зокрема, концепцію соціально-етичного маркетингу, як запоруки розвитку організації та її успіху.

Крім правового, економічного та організаційного забезпечення обов'язковою компонентою існування екологічного підприєм-

ництва у вигляді сформованої системи (самостійної галузі національної економіки) є інформаційне забезпечення. Інтеграція потоків інформації дозволить отримувати необхідні і достатні дані для ефективного маркетингу, виробництва і використання продукції природоохоронного призначення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сучасна концепція холістичного маркетингу [Електронний ресурс] - Режим доступу: [https:// http://powerbranding.ru/osnovy-marketinga/social-ethic-marketing/](https://http://powerbranding.ru/osnovy-marketinga/social-ethic-marketing/)
2. Харичков С.К., Садченко Е.В., Иванченкова Л.В. Экологический бизнес и реинжиниринг окружающей среды // Економічні інновації. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2009. Вип. 35. С. 447-459.
3. Sadchenko O. O socjetalnym systemie innowacyjnego rozwoju społeczeństwa/ Innovations in science, society, economy: monograph (Poland) Scientific editing Zbigniew Malara, Jan Skonieczny. Wroclaw, Wroclaw Polytechnic Institute, 2018. Pg.87-95.
4. Садченко О.В., Нічітайлова Н.С. Теоретико-методологічні основи формування стратегії екологічного маркетингу в умовах сталого розвитку / Сталій розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / за науковою редакцією д.е.н. Хлобистова Є.В. Сімферополь: ВД „АРІАЛ”, 2011. С. 235 – 247.

Стрижакова А.Ю.,

*кандидат наук з державного управління, викладач,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ

В українській науковій літературі питанням транскордонного співробітництва приділяли увагу І.Артёмов, А.Баян, П.Беленький, В.Борщевський, С.Гакман, В.Гоблик, І.Грицяк, І.Журба, Н.Ільченко, Є.Кіш, О.Кривцова, О.Кушніренко, В.Лутчак, М.Лендєл, Н.Мікула, І.Мерчук, Н.Мушак, І.Парубчак, Л.Прокопенко, І.Студенніков, С.Устич та інші.

У публікаціях розглядаються як теоретичні, так і практичні питання транскордонного співробітництва, зокрема об'єктивні якісні зміни у міжнародному співробітництві протягом останніх десятиліть прискорили формування в українській науці нових методологічних підходів до вивчення транскордонного співробітництва, особливо діяльності єврорегіонів. Це зумовлює необхідність розгляду інших форм транскордонного співробітництва, в тому числі в рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, відповідних дієвих механізмів державного управління.

Важливо дослідити та сформулювати дієві інструменти підвищення ефективності транскордонної співпраці, використання позитивного досвіду країн ЄС щодо засобів активізації прикордонної торгівлі, розвитку підприємництва у малих прикордонних містах, детінізації трудової міграції, становлення сучасної туристичної індустрії в транскордонних регіонах тощо.

В першу чергу це стосується питання щодо визначення функцій держави в розвитку ТКС, що впливає на подальший зміст державної політики та діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, механізми, необхідні для реалізації державної політики.

Функція розробки стратегії транскордонного співробітництва та його впливу на соціально-економічний розвиток держави дає можливість визначити перспективи ТКС, основні напрями

державної політики щодо вирівнювання стандартів соціально-економічного розвитку прикордонних територій з сусідніми регіонами, що зумовило запропонувати в рамках дисертаційної роботи проект Стратегії розвитку транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС в умовах реалізації Угоди про асоціацію [1].

Функція розподілу повноважень і відповідальності між органами влади щодо спільної реалізації транскордонних проєктів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей європейської інтеграції України, з урахуванням децентралізації влади та перерозподілом фінансових можливостей регіональної влади та органів місцевого самоврядування, є необхідним елементом переходу ТКС до нової якості, що відповідає модернізаційним процесам в Україні.

Розвиток територіального менеджменту, залучення до сфери управління ТКС перспективних і високоосвічених фахівців передбачає, що структура й форми ТКС мають якісно змінитися, що неможливо без відповідного управлінсько-організаційного супроводу та підготовлених фахівців та їх державної підтримки.

Функцією держави є охорона кордонів та встановлення оптимального режиму перетину державного кордону (кількість прикордонних пунктів пропуску, умови перебування у них, складність і тривалість оформлення митних процедур, суб'єктивне ставлення працівників прикордонних і митних служб, умови очікування у черзі (інфраструктура черги тощо).

Актуальною функцією держави в нових геополітичних умовах є правовий захист транскордонного співробітництва, що створює можливості для прозорого і ефективного процесу ТКС, подолання корупції, контрабанди, впливу криміналітету на транскордонні процеси.

Функцією держави є інституційна розбудова транскордонного співробітництва (фінансові інституції, інституції ТКС у сфері підприємництва, торгівлі, освіти, медицини, культури, спорту тощо), що сприяє становленню інституту ТКС як принципово важливого напрямку модернізації діяльності держави і наближення до європейських стандартів управління [2].

Функцією держави є підтримка розвитку міжлюдських контактів, зокрема підтримка громадських організацій, спортивних

товариств, культурних об'єднань, професійних спілок, які працюють в системі ТКС, тощо.

Інформаційно-консультативна функція держави передбачає підвищення рівня поінформованості населення про можливості та перспективи використання інструментів транскордонного співробітництва в своїй професійній та побутовій діяльності, включаючи інтенсивність висвітлення проблеми транскордонного співробітництва в засобах масової інформації. Культурно-просвітницька функція – це підтримка державою історичних та культурних зв'язків між мешканцями прикордоння сусідніх держав, спільності їх інтересів і традицій, включаючи підтримку проведення конференцій, семінарів, громадських обговорень та наукових дискусій з питань транскордонного співробітництва [3].

Від державної підтримки залежить розвиток транспортної та комунікаційної інфраструктури транскордонного співробітництва, що передбачає можливість швидкої і безперешкодної доставки людей і товарів з однієї країни в іншу у межах прикордоння: автобусні маршрути, залізничне сполучення, мала авіація тощо; рівень доступу учасників транскордонного співробітництва до ресурсу телефонних та Інтернет-комунікацій у спілкуванні між собою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Політика транскордонного співробітництва Львівської області. Аналітичний звіт. Львів: «Європейський діалог», 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dialog.lviv.ua.

2. Мушак Н. Україна на шляху до безвізового режиму з Європейським Союзом: роль та значення угод про місцевий прикордонний рух // Віче - [Електронний ресурс]. – 2014. – № 23. – С. 12-16. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/viche_2014_23_4.pdf

3. Міжрегіональне співробітництво України та Словаччини. Сайт посольства України у Словацькій республіці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/regions>.

Тарасенко О.Ю.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
обліку та оподаткування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Пожидаєв М.М.,

*здобувач ОС «магістр», спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ (НА ПРИКЛАДІ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»)

Кредитна діяльність є основним джерелом отримання прибутку банком, що забезпечує його стабільність функціонування. Підвищення прибутковості кредитів має корелювати з мінімізацією ризиків при здійсненні кредитної діяльності. Тобто механізм надання та погашення кредитів має бути добре налагодженим.

Багато вітчизняних вчених представляють свої наукові погляди щодо визначення самого поняття кредитної діяльності. Заслуговує на увагу визначення кредитної діяльності банку І. О.Доценко [1] як чіткої координації дій, які пов'язані із виробленням механізму залучення та розміщення кредитних ресурсів на ринку кредитних послуг відповідно до загальноприйнятих принципів та правових норм для забезпечення ефективного управління кредитним процесом банку.

Отже, від ефективності кредитної діяльності залежить рівень доходів банку. Одним з важливих шляхів підвищення ефективності кредитної діяльності є управління кредитним портфелем. Сам процес управління представлений у вигляді п'яти етапів [2]: вибору кредитної політики; аналізу ринку кредитів; формування кредитного портфеля; перегляду кредитного портфеля; оцінки ефективності кредитного портфеля.

Банки з державною часткою власності активів в Україні займали станом на 01.01.2018 року 55% в загальному обсязі. Велику питому вагу в даній структурі займають активи АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Таким чином, АТ КБ «ПРИВАТБАНК» потребує підтримання відповідного рівня стабільності, для забезпечення стійкості банківської системи України.

Якщо розглядати концентрацію клієнтського кредитного портфелю за галузями економіки та напрямками комерційної діяльності (2016-2018 роки) то можна визначити, що найбільший відсоток кредитів був наданий у вигляді кредитів, що управляються як окремих портфель.

Враховуючи значний вплив кредитної діяльності на підвищення рівня доходності банку, доцільно виділити ряд шляхів, які дозволять в подальшому удосконалити процес кредитування фізичних та юридичних осіб АТ КБ «ПриватБанк», а саме:

- запровадження нових видів банківських продуктів для фізичних осіб з орієнтацією на найменш захищені верстви населення;

- стимулювання потенційних клієнтів для отримання кредиту саме в АТ КБ «ПРИВАТБАНК» шляхом впровадження диференціації рівня процентних ставок відповідно до результатів аналітичної роботи стосовно кожного індивідуального позичальника та відповідно до умов позичкової операції, визначених у процесі структурування кредиту;

- встановлення більш лояльних умов щодо програм кредитування підприємств, які бажають створити власну справу (кредитування стартового капіталу);

- розширення складу фінансових коефіцієнтів, які використовуються банком для аналізу кредитоспроможності позичальника, що дає можливість отримати різнобічну оцінку його господарської діяльності та у певній мірі нівелювати розбіжності, які можуть виникати між прогнозованими і фактичними тенденціями, що складаються у процесі індивідуального відтворення;

- акцентування уваги та роз'яснення найбільш значимих аспектів кредитної угоди;

- індивідуальний підхід при зборі проблемної заборгованості;
- постійне залучення клієнтів шляхом проведення рекламних акцій та презентацій;

вдосконалення роботи щодо оцінки ділової репутації клієнта; створення позитивного образу банку для клієнтів.

Зважаючи на існуючі тенденції, що склалися на грошово-кредитному ринку України, слід обов'язково усвідомлювати при-
таманні ризики, перед прийняттям рішень щодо управління креди-
тною діяльністю банку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доценко І.О. Сутність та значення кредитної діяльності банку у сучасних умовах економічного розвитку / І.О. Доценко, В.В. Доценко. - Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 12, частина 1. - 2017. – С.97.

2. Чуб П. М. Підходи до управління кредитним портфелем комерційного банку: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Чуб Павло Михайлович. - Київ, 2003. – С.1

УДК 351:331.108

Тимофєєва Г.В.,

молодший науковий співробітник,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ОСНОВНІ ТРЕНДИ УПРАВЛІННЯ ГЛОБАЛЬНИМИ КОМПАНІЯМИ

У сучасній науці управління давно сформувався напрям, пов'язаний з аналізом, дослідженням та прогнозуванням розвитку глобального суспільства, його інститутів, структур та систем. У рамках цього напрямку актуальним є аналіз економічних акторів, чия діяльність передусім заснована на взаємозалежності, взаємопроникненні економік національних держав та збільшенні обсягів світової торгівлі – транснаціональних корпорацій (ТНК).

Попри те, що про транснаціоналізацію капіталу та бізнесу розмірковують теоретики та фахівці-практики майже все ХХ століття, розквіт цих компаній, а отже актуальність аналізу їх діяльності припадає на 70-і роки ХХ століття – саме тоді капіталізм зіштовхнувся зі значною кризою прибутковості капіталу і для її подолання

крупні підприємства і корпорації розпочали пошук нових стратегій збереження й примноження прибутків, серед яких головною стала стратегія завоювання нових ринків у всьому світі.

За досить короткий час основними рушіями зростання стали масове поширення товарів та товарних брендів, а також збільшення прямих інвестицій за кордон. Для цього широко використовувався інструмент мобілізації капіталу, який постійно удосконалювався (і цей процес продовжується) за рахунок нових технологій.

На разі фахівці відзначають і такий важливий тренд як спеціалізація регіонів планети за розподілом праці [1]. Приміром, Сингапур спеціалізується на послугах з логістики, Італія – дизайну, Індія – програмного забезпечення, спеціалізація Азії – виробництва; США відомі у світі найякіснішими інформаційними послугами, компанії Африки переважно спеціалізуються на виробництві товарів споживання та сільському господарстві, Південної Америки – на споживчих товарах, Європи – на високотехнологічному виробництві, Близького Сходу – на нафтовидобутку та переробці тощо [2, с. 27-35].

Якщо раніше діяльність всесвітніх корпорацій вибудовувалася за принципом піраміди, тобто розробка стратегій і планування здійснювалася наверху з метою задовольнити попит на місцевих ринках зі спробами виходу на іноземні, то зараз переважає принцип міжнародних корпорацій, де повноваження кожного підрозділу на місцях (в певній локації) чітко розподілені, в тому числі й ті, які стосуються побудови стратегій їх розвитку у тому чи іншому регіоні.

З огляду на це, Р.Скейз, наприклад, обґрунтовує ідею створення «глобальних інтегрованих підприємств», які мають поєднати найкращі якості структур «світових» і «міжнародних корпорацій». Ця глобальна інтегрована компанія, на його думку, одночасно і відповідатиме регіональним потребам, і буде здатна працювати на світовому рівні [2, с. 43-44].

Важливою особливістю таких компаній, і цьому приділяє окрему увагу Р. Скейз, є принцип підбору персоналу. Унаслідок стрімкого старіння населення розвинутих країн, зазначає він, компанії будуть все більше переорієнтовуватися на пошук талантів у бідних країнах, беручи на роботу іноземних фахівців, особливо в країнах, де очікується серйозне економічне зростання.

У цілому, кращі глобальні інтегровані компанії до 2020 року складатимуться з п'яти видів співробітників [Зокрема, див.: 3–6]:

1. Корпоративні «знаменитості» – елітний персонал, який ставатиме все більш спеціалізованим.

2. Корпоративні «губернатори», які закінчують те, що починає лідер («знаменитість»), визначаючи політику компанії, формування бізнес-планів для підрозділів, забезпечення безперешкодного потоку інформації в усіх напрямках. Такі корпоративні губернатори повинні стимулювати і надихати працівників на місцевому рівні, фокусуючи у собі корпоративне бачення і впроваджуючи всі важливі ідеї.

3. Корпоративні «трудяги» – інженери, фармацевти, дизайнери, повари, що сприяють процвітанню компанії, виробничі працівники й багато інших, роль кожного з яких незначна, але життєво важлива в цілому.

4. Корпоративні «мандрівники» – тимчасові працівники, що наймаються на короткий час для досягнення короткострокових цілей. Найбільш помітний тип такого мандрівника – це консультант у сфері стратегічного менеджменту міжнародних фінансів або законодавства, спеціалісти у сфері вебдизайну, реклами, кіноіндустрії.

5. Корпоративні «сироти» – люди, які знаходяться далеко від джерела прибутку: швачка в Китаї, збиральник фруктів в Іспанії і т. ін.

Щодо останніх, той же Р. Скейз зазначає, що у тих місцях, де глобалізація найбільше деформована, ці люди не зможуть вирватися з тієї злиденності, в яку їх поставив роботодавець [2, с. 46].

Таким чином, основні тренди управління глобальними компаніями, які вже зараз активно змінюють глобальне виробництво, глобальний поділ праці, соціальну структуру суспільств та підприємств у всьому світі, пов'язані з:

1. Спеціалізацією за розподілом праці. Заходячи до певної країни, ТНК не просто змінює структуру її ринку та виробництва – вже місцеві виробники починають відчувати т.зв. «ефект переливу», коли місцеві фірми переймають досвід ТНК, підвищуючи кваліфікацію власних робітників, і переймають тактику ТНК щодо експортних операцій. В цілому встановлено, що економічний розвиток відбувається швидше в тих країнах, де діють іноземні корпорації. З цієї точки зору діяльність ТНК, можна вважати корисною,

особливо для бідних країн за рахунок інвестицій і забезпечення зайнятості.

2. Переорієнтацією ТНК на форму «глобальних інтегрованих підприємств», які працюють на підставі найкращих світових стандартів управління, але топ-функції виконують місцеві менеджери, як носії ментальних та інших особливостей, які сприяють ефективній роботі корпорації. Виокремлено види співробітників, які залучаються до роботи в корпораціях на постійній або тимчасовій основі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bello W. U.S. Foreign Policy? Donald Trump. (How the CIA, bad trade deals, and wanton military intervention caused the social crises that gave us the Donald) / /Foreign Policy In Focus, January 6, 2016. URL: <http://fpif.org/ultimate-blowback-u-s-foreign-policy-donald-trump>

2. Скейз Р. Глобальный передел: как перестроить себя и свою компанию. – М.: Вершина, 2007. – 208 с.

3. Krugman P. The Conscience of a Liberal. – New York: W. W. Norton & Company, 2009. – 352 p.

4. Naisbitt J. Global Paradox. – Avon Books, 2016. – 392 p.

5. Dreaming with BRICs: The Path to 2050. – The Goldman Sachs Group Inc. – URL: <http://www2.goldmansachs.com/idecs/brics/book/99-dreaming.pdf>

6. World Bank. The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy. Washington: Oxford University Press, 2016. – 120 p.

Чечель А.О.,

*доктор економічних наук, доцент, завідувач
кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Гречуха К. С.,

*головний спеціаліст відділу фінансування та бухгалтерського
обліку, прокуратура Донецької області,
здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та
адміністрування», Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь)*

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ЯК УМОВА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

Затверджений ООН Порядок денний до 2030 року «План дій для людей, планети та процвітання» поставив перед усіма країнами світу складні завдання щодо забезпечення сталого розвитку. Тому, враховуючи складну суспільно-політичну ситуацію, для України серед пріоритетних напрямків має бути не лише досягнення певних темпів зростання, але й забезпечення його фінансово-економічної стійкості.

Наукові думки щодо трактувань фінансово-економічної стійкості поєднують безліч різноманітних підходів, проте, на наш погляд, її доцільно розглядати як якісну характеристику загального стану фінансових ресурсів, який визначається достатністю, рівновагою та оптимальним співвідношенням активів за умов підтримання на потрібному рівні ліквідності та платоспроможності, зростання прибутку та зменшення ризиків і який здатен переносити непередбачувані витрати, а також зберігати стан ефективного функціонування.

Серед фінансових змінних, що заслуговують уваги як важелі та інструменти забезпечення екологічно сталого розвитку визначимо наступні: процентні ставки за кредитами, обсяги кредитних ресурсів, ставки рентних платежів та податків, обсяги бюджетних коштів, цільові гранти (міжнародні транші, національні трансфери, місцеві цільові програми).

Індикаторами екологічно сталого розвитку в короткостроковому періоді мають стати сукупність показників, що відображають ступінь забруднення довкілля та рівень інтенсивності використання природних реурсів, тоді як в довгостроковому періоді відбиттям рівноважності результатом розвитку економіки стає стійкий рівень темпів капіталоозброєності, який залежить від вибуття капіталу та його розміру, а також норми збереження [1].

Також треба зазначити, що чинники, що впливають на стійке функціонування та розвиток підприємств різних галузей та форм власності можуть бути класифіковані, а саме [2]:

1) чинники зовнішнього середовища:

загальноекономічна кон'юнктура: нормативно законодавча база; податкова політика; вплив науково технічного прогресу; форми та види державної підтримки; умови кредитування; взаємовідносини із міжнародними фінансово економічними організаціями.

економічні умови: галузева структура економіки; природньо ресурсний потенціал; інвестиційні процеси; рівень інфляції;

соціально-економічні умови: техногенна небезпека промислових підприємств; забруднення території; захворюваність і тривалість життя населення; обсяги ринку праці та зайнятості; рівень і структури доходів та видатків зайнятого населення; можливості самореалізації особистості

2) чинники внутрішнього середовища:

організаційно-економічні умови: становище підприємства на товарному ринку; попит на продукцію, послуги підприємства; потенціал у діловій співпраці з партнерами; чисельність та кваліфікація персоналу; стан основних виробничих фондів, відповідність новітнім технологіям виробництва; якість продукції, що виробляється; диверсифікація діяльності;

фінансовий стан: ліквідність і платоспроможність; фінансова стійкість; ділова активність; рентабельність.

якість менеджменту: інноваційність рівня управління; кваліфікація менеджерів; рівень інтеграції процесів управління; рівень обґрунтованості рішень.

Досягнення бажаних результатів сталого розвитку можливо лише тоді, коли інноваційна діяльність не буде обмежена виключно технічними інноваціями, пріоритетними повинні бути визнані також соціально-екологічні аспекти інноваційної діяльності, але пи-

тання фінансово-економічної стійкості завжди будуть визначати тенденції економічного розвитку в країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шкодкіна, Ю.М. Этапы трансформации финансового механизма устойчивого развития [Електронний ресурс] / Ю.М. Шкодкіна, И.Д. Скляр // European Journal of Economic Studies. – 2013. – Vol. (5). – №4 — Режим доступу до журн.: <http://ejournal2.com/ru/archive.html>
2. Широков Б.М. Малый бизнес. Финансовая среда предпринимательства / Б.М. Широков. – М.: Финансы и статистика, 2010. – 496 с.

УДК 658.589(474)

Чечель А.О.,

*доктор економічних наук, доцент, завідувач
кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Харланова Д. А.,

*здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та
адміністрування», Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь),*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРЕВАГИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Інноваційний шлях розвитку держави є основним напрямом забезпечення стабільності економічних процесів. Суттєву питому вагу у складі ВВП України займає промисловість, яка володіє значним інноваційним потенціалом, та, як наслідок, можливістю забезпечити стрімкий інноваційний розвиток.

У 2017 р. інноваційною діяльністю в промисловості займалися 759 підприємств, або 16,2% обстежених промислових. Серед регіонів вищою за середню в Україні частка інноваційно активних підприємств була в Харківській, Тернопільській, Миколаївській, Черкаській, Кіровоградській, Івано-Франківській, Запорізькій, Сумській областях та м. Києві [1]. На основі даних [1] побудовано діаграму (рис. 1).

Інноваційний розвиток промислових підприємств передбачає наступні переваги на рівні національних інтересів:

зміцнення та розширення ринків збуту продукції українських промислових підприємств;

зниження залежності української економіки від рівня розвитку однієї галузі;

скорочення відставання за технічним та технологічним рівнями виробництва від країн з розвинутою промисловістю;

приріст інвестиційних надходжень;

екологізація виробничих процесів;

підвищення продуктивності праці

зниження матеріальних та енергетичних ресурсів.

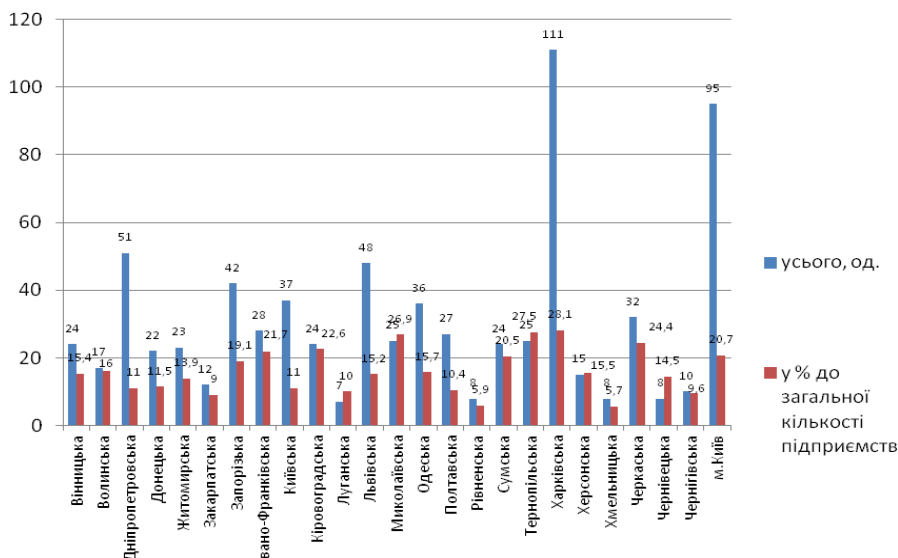

Рис. 1. Інноваційна діяльність промислових підприємств за регіонами у 2017 році*

*дані зазначені без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Розвиток промисловості за інноваційним сценарієм спрямований на зміцнення конкурентних позицій галузей в середньо і довгостроковій перспективі на основі державної інноваційної політики.

Стратегічною метою розвитку промислових підприємств України є підвищення їх конкурентоспроможності на зовнішньому і внутрішньому ринках за рахунок впровадження у виробництво інновацій, наукоємних технологій, зниження потреби енерго- і матеріальних ресурсів та екологізації виробництва.

Інноваційна діяльність вимагає залучення та використання інтелектуальних ресурсів та значної фінансової підтримки. Нажаль, до джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств України відносяться в основному власні кошти підприємств.

Так, у 2017 році загальний обсяг витрат на виконання НДР власними силами організацій становив 13379,3 млн.грн, у тому числі витрати на оплату праці – 7152,9 млн.грн, інші поточні витрати – 5444,6 млн.грн, капітальні витрати – 781,8 млн.грн, з них витрати на придбання устаткування – 659,1 млн.грн.

Питома вага загального обсягу витрат у ВВП становила 0,45%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16%. За даними 2016 року, частка обсягу витрат на НДР у ВВП країн ЄС у середньому становила 2,03%. Більшою за середню частка витрат на дослідження та розробки була у Швеції – 3,25%, Австрії – 3,09%, Німеччині – 2,94%, Данії – 2,87%, Фінляндії – 2,75%, Бельгії – 2,49%, Франції – 2,25%; меншою – у Македонії, Латвії, Румунії, Кіпрі та Мальті (від 0,43% до 0,61%) [2].

Важливим показником рівня інноваційного розвитку є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index). Який враховує як комерційні результати інноваційної діяльності в країнах, так і активність урядів щодо заохочення та підтримки інноваційної діяльності в своїй державній політиці.

У 2017 р. Україна посіла найвищу позицію за останні 7 років – 50 місце. А у групі за рівнем доходів нижче середнього – 2 місце після В'єтнаму, обійшовши Монголію, Молдову, Вірменію та Індію. У порівнянні з 2016 р. Україна піднялася на 6 пунктів, що обумовлено високим коефіцієнтом інноваційної ефективності, тобто співвідношенням отриманого результату до інноваційних ресурсів [3].

Отже, розвиток промисловості необхідно формувати за інноваційним сценарієм розвитку, що ґрунтується на значному збільшенні інвестицій, динамічній модернізації виробництва та переході на випуск високотехнологічної продукції за рахунок підвищення інноваційного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційна діяльність промислових підприємств України 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/-publicat/kat_u/publnauka_u.htm
2. Наукова та інноваційна діяльність України: статистичний збірник. Державна служба статистики України. – Київ, 2018. С. 56.
3. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2018. – 98 с.

3. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТЕРИТОРІЙ ТА ЕКОЛОГО-ІННОВАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 332.142.6+502.175

Abesadze R.B.,

Doctor of economic sc., Professor, Director of P. Gugushvili Institute of Economics of I. Javakhishvili TSU (Tbilisi, Georgia)

Burduli V. Sh.,

Doctor of economic sc., Professor, Head of the Department of P. Gugushvili Institute of Economics of I. Javakhishvili TSU (Tbilisi, Georgia)

IMPERATIVES OF THE NEED FOR TRANSITION TO A "GREEN" ECONOMY

Sustainable development of both the world economy as a whole and in individual countries is increasingly interrupted, in particular, due to the impact of factors of unsustainable nature management. Although the currently prevailing economic system (brown economy) has yielded some results in raising the standard of living of people in general, but the negative consequences of the functioning of this system associated with unsustainable environmental management are significant. These are purely environmental problems (climate change, desertification, loss of biodiversity), and problems associated with resource consumption - depletion of natural capital (non-renewable and certain types of renewable resources, soil erosion), lack of fresh water, food, energy, pollution of the environment with waste production and consumption and its degradation, etc. "The causes of global financial, energy and environmental crises go back decades of intensive and irrational extraction and use IAOD natural resources along with poor management. As a result, huge, but mostly hidden environmental debt to the planet and future generations is growing steadily" [9]. That is, a threat is created for the present and especially for future generations.

As the understanding of the threats posed by the use of this development model grows, more and more attention has been paid to the

problems of its reorganization. In this regard, in the recent period, the concept of the transition of mankind to a "green" economy has been put forward. A number of high-level organizations are dealing with this problem - UNEP (United Nations Environment Program) [7], OECD (Organization for Economic Cooperation and Development) [6], and others. It is discussed at high-level international conferences - the most important conference on sustainable development and a 'green~economy of Rio + 20 was held in 2012 [2], one of the latter was held in the city of Batumi [4].

Let us consider the most typical serious reasons that can periodically collapse the course of sustainable development, unless effective measures are taken in the application of green economy instruments and the introduction of innovative "green" technologies. These reasons are just the motives (imperatives) that determine the need for a transition to a "green" economy.

1. **Climate change.** As is known, as a result of the increasing carbon dioxide emissions into the atmosphere during the combustion of refined products of all types of carbon-containing fuels (oil, gas, coal, oil shale) and an increase in the concentration of this greenhouse gas, global warming occurs, causing climate change from all well-known negative consequences. This necessitates a gradual transition from the generation of electricity from hydrocarbon fuels to a gradual increase in production from alternative renewable sources - hydropower plants, wind farms, thermal power stations, and from non-renewable ones - nuclear power plants, as well as the need for a gradual transition, where it becomes possible, to electric mobile transport. This need (requirement) is one of the main imperatives of the "green" economy. However, the process of such a transition (partial, completely - impossible) will take many years. It is associated with large investment costs, the need for a multitude of R & D (not all of which will be effective) and the introduction of innovative production and consumer technologies.

2. **One of the most serious problems facing humanity is the degradation of the soil.** Soils are a depletable resource, i.e. in the event of loss and degradation, it cannot be restored for a period corresponding to the life of one generation. As one of the main components of land resources, agricultural development and environmental sustainability, soils are the basis for the production of food, feed, fuel and fiber, as well as for providing a variety of essential ecosystem services. The speed of

land degradation is now such that it jeopardizes the ability of future generations to meet their most pressing needs. It is estimated that current demographic trends and projected population growth on Earth (which should exceed 9 billion by 2050) will lead to a 60 percent increase in demand for food, feed and fiber by 2050. Therefore, the rational use of agricultural soils throughout the world and the sustainable production of steel are absolutely necessary to reverse the trend of soil degradation and global food security in the present and future [10], which is one of the most important imperatives for the development of a 'green~ economy.

3. Depletion of non-renewable natural resources (i.e. natural capital). Of course, all types of non-renewable natural resources are subject to gradual depletion, for example, deposits of copper ore, phosphates, apatites, etc. But the main thing is energy, and we will stop to consider the situation in the sphere of their use.

Coal continues to be the most important and most promising source of energy on Earth. Today in the world coal power takes 40%, in China and India - 70-80%, in the USA - about 40%, in Germany - about 50%. According to the International Energy Agency (IEA), in the next 20-25 years, coal will remain the second most important fuel and energy resource after oil. The IEA notes that in the context of the current consumption policy, the demand for coal by 2035 may grow by 70%, given the expansion of the range of coal utilization technologies. At the current rate of consumption of coal reserves will last at least 270 years [3]. If we consider that coal seams were formed due to the energy of the sun, obtained over hundreds of millions of years, then to destroy them for 200-300 years is an inadmissible luxury. It should be borne in mind that readily available reserves of coal will run out much earlier, and when extracting coal from a depth of 1-2 km, it is necessary to expend such amount of energy that will override the amount of energy obtained when it is burned. That is, from such depths to get coal is meaningless.

The most serious problem is the complete exhaustion of world proven oil reserves in about 50 years, if the volumes of production and consumption of refined products will occur at a modern level, which is glaring irresponsibility with respect to future generations.

Currently, oil is the main global energy resource, besides its components are used for the production of plastics and many other products. In general, oil refining products are used in the production of

more than 6,000 thousand items of goods. From petrol and fuel oil to aspirin and lipstick, everything is made from oil. From its components, 25 million tons of protein is produced annually, which is replaced by a substance of animal origin in food production [11]. And, of course, products from oil (gasoline, kerosene, diesel fuel) are still the main source of power for land, water and air transport, and for the latter there is almost no alternative, and fuel oil is widely used to produce electricity at thermal power plants.

According to the latest data, “proven world reserves” of oil (the amount of oil that can be produced at the existing technological level, while making a profit) will be enough for 53 years [11]. The somewhat earlier annual report of 2012 of the World Energy Council (WEC) states that the world's proven oil reserves will last for 56 years, gas for 55 years, and coal for at least a hundred years. At the same time, the share of alternative energy sources in the production of the entire world electricity does not exceed 5 percent [5].

However, in the above estimates, shale oil and tar sands are not taken into account. There are a lot of the latter in Canada, Venezuela and on the Russian coast of the Arctic Ocean [5]. Shale oil is already being produced in several countries, including the United States and Russia. Unfortunately, the shale oil production ratio is 10-15%. If you bring this ratio to 30-40%, then the reserves will suffice until the end of the century and a little more [8]. But in the production of shale oil, enormous damage is caused to the surface soil layer, and tar sands lie at great depths and, although their deposits are huge, oil production from them in the foreseeable future will satisfy only a few percent of world oil demand [1].

As for natural gas, there are almost no contradictions in various sources regarding the timing of the exhaustion of its proven reserves. His explored (more precisely, “proven”) reserves at the current level of consumption will be exhausted in about 55 years [8; et al.] (although there are later somewhat higher, but not yet confirmed estimates).

From the data on these non-renewable energy resources two major imperatives of the green economy emerge: the need for the rapid development of efficient alternative heat and power generation methods and their gradual introduction into the economy in order to bring the share of generated from alternative renewable energy sources to possible maximum values; the need for R & D and other measures to

rationalize energy consumption (i.e., measures aimed at a more economic use of energy).

4. The energy intensity of GDP. The energy intensity of GDP in developed countries is 2-3 times lower than in the countries of the former Soviet Union. For example, in Russia - 49, Canada - 28, Finland 26, USA - 22, Sweden - 21, Japan - 16, Germany - 16. The list also contains cold countries, which does not prevent them from far exceeding the figures, for example, Russia [12]. In order to reduce the energy intensity of GDP in developed countries, an energy-saving policy is constantly being pursued, which is even more necessary in the post-Soviet countries. Energy saving is the implementation of organizational, legal, technical, technological, economic and other measures aimed at reducing the volume of energy resources used while maintaining the corresponding beneficial effect from their use (including the volume of products produced, work performed, services rendered) [12]. It seems that the policy of reducing the energy intensity of GDP, energy saving and improving energy efficiency should be one of the most important imperatives of the green economy.

5. The most serious problem is the accumulation of industrial and consumer waste, dumps, storage facilities (for example, waste from the nuclear power industry), other types of cluttering the earth's surface, dissolving chemical waste in the world's oceans, etc. Here it is necessary to introduce waste disposal and recycling systems in the second round, which is also one of the most important imperatives of the green economy.

LITERATURE

1. Битуминозные (нефтяные) пески. Материал из Википедии. – Электронный ресурс: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D1%8B%D0%B5_%D0%BF%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8
2. Будущее которого мы хотим. 2012. Итоговый документ конференции Рио+20. – Электронный ресурс: https://rio20.un.org/sites/rio20.un.org/files/a-conf.216-l-1_russian.pdf
3. Воскресенская О. Торжество угля еще впереди. 2013. – Электронный ресурс: <https://rg.ru/2013/09/26/ugol.html>
4. Восьмая Конференция министров «Окружающая среда для Европы». Батуми, Грузия, 8-10 июня 2016 года. Перечень возможных мер для «зеленой» экономики. – Электронный ресурс: <https://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/documents/2016/ece/ece.batumi.conf.2016.inf.21.r.pdf>

5. Запасов нефти в мире хватит на 56, газа на 55, угля на 100 лет. 2013. – Электронный ресурс: <http://jankoy.org.ua/zapasov-nefti-56-gaza-55-uglya-100-let/>
6. Курс на зеленый рост. ОЭСР, 2011. – Электронный ресурс: <https://www.oecd.org/greengrowth/48634082.pdf>
7. Навстречу «зеленой экономике»: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности. Обобщающий доклад для представителей властных структур. ЮНЕП, 2011. – Электронный ресурс: http://old.ecocongress.info/5_congr/docs/doklad.pdf
8. На сколько лет хватит запасов газа и нефти. 2013. – Электронный ресурс: <https://tass.ru/infographics/7061>
9. Понятие и сущность зеленой экономики. 2017. – Эл/ ресурс: <http://greeneconomy.kg/theory/ponyatie-i-sushhnost-zelenoy-ekonomiki/>
10. Почвы – невозобновляемый ресурс. Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных наций. 2015. – Электронный ресурс: http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/soils-2015/docs/RU/IYS_fact_sheets_preservation_ru_PRINT.pdf
11. Сколько осталось нефти на Земле и когда она закончится. 2018. – Электронный ресурс: <https://finance.rambler.ru/economics/40108051-skolko-ostalos-nefti-na-zemle-i-kogda-ona-zakonchitsya/>
12. Энергоемкость ВВП России. – Электронный ресурс: http://www.energetik-ltd.ru/statii/statii8/energoemkost_vvp_rossii

УДК 349.6

Байрак А.О.,

ст. викладач кафедри публічного управління та адміністрування, аспірант, Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Карабута А.О.,

студентка, Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Нераціональне використання природних ресурсів призвело до широкомасштабних деструктивних процесів, які несуть велику загрозу для людства. Так за оцінками дослідників, протягом свого

існування людство винищило дві третини лісів. Екологи стверджують, що лише за останні 40 років на Землі знищено близько половини вологих тропічних лісів, де сконцентровані генетичні ресурси біорізноманіття планети. Як зазначається в документах ЮНЕСКО, в умовах техногенного тиску сучасної цивілізації відбувається «генетична ерозія» – щорічно безслідно зникають від 150 до 200 видів організмів[1, с.199].

Саме наслідки нераціонального використання природних ресурсів, призвело світове співтовариство до питань: як усунути або мінімізувати існуючі екологічні ризики, і як зберегти природне ресурси для наступних поколінь. Саме це питання лягли в основу концепції сталого розвитку.

Сталий розвиток – це процес гармонізації продуктивних сил, забезпечення задоволення необхідних потреб усіх членів суспільства за умови збереження і поетапного відтворення цілісності природного середовища, забезпечення рівноваги між потенціалом природи і життєвими потребами людей усіх поколінь у поєднанні з раціональним, заощадливим природокористуванням. Сталий розвиток означає діяльність, яка не виводить природні системи (біосферу в цілому) за межі їх стійкості з одночасним розширенням виробничої -господарської діяльності. [2,с.245]. Також, основу даної концепції лягла конвенція ООН, яка пройшла в Ріо-де-Жанейро в 1992 році. Дану конвенцію підписану більш ніж 180 країнами світу, включаючи і Україну. Велика увага в даній конвенції приділялося розробці екологічного законодавства, тобто кожна країна, якої підписала дану конвенцію, повинна з урахуванням усіх особливостей розробити нормативно - правову базу, яка має лягти в основу екологічного законодавства держави. Також піднімалося питання важливості моніторингу і контролю за природними фондами, взаємодія держави для вирішення екологічних проблем, надання фінансування та підлг для реалізації екологічних проєктів, просвіта, підготовка кадрів та інформування громадськості. Однак, в рамках даної конвенції майже не піднімалося питання економічної оцінки природних ресурсів та підготовка спеціалістів які будуть працювати-муть у сфері економіці природокористування.

Економіка природокористування - це наука про раціональне використання природних ресурсів. Основні завдання економіки природокористування:1) визначення перспективних напрямків розвитку суспільного виробництва з врахуванням стану якості навко-

лишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів; 2) прогнозування стану шляхів та методів підвищення ефективності використання природних ресурсів; 3) визначення економічної оцінки природних ресурсів; 4) планування та фінансування заходів з охорони навколишнього середовища, визначення ефективності екологічних витрат; 5) розробка фінансово-кредитного механізму охорони та раціонального використання природних ресурсів[3, с 149].

Отож, з вищевикладеного можна зробити висновок, що сучасному світі питання раціонального використання природних ресурсів стоїть дуже гостро. Саме економіка природокористування один з механізму, який допомагає зрозуміти економічну цінність того чи іншого природного ресурсу, розуміючи це можна розробити механізм охорони та раціонального використання природних ресурсів. Ось чому так важливо детально вивчати економіку продаж користувалися як вищих навчальних заклади і готувати фахівців в даній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сталій розвиток суспільства: навч/ посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Серeda, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.; 2011. – 392 с.
2. Приходько М. М. Управління природними ресурсами і природоохоронною діяльністю / М. М. Приходько, М. М. Приходько (молодший). – Івано-Франківськ : „Фоліант”, 2004. – 847 с
3. Основи ринкової економіки України : посібник / В. В. Селезньов. – К: А.С.К., 2006. -687 с.

Бойченко С.Г.,

доктор географічних наук, доцент,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Карамушка В.І.,

доктор біологічних наук, доцент,

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Хлобистов Є.В.,

доктор економічних наук, професор, Національний університет

«Києво-Могилянська академія», Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna (Polska)

УРАХУВАННЯ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН ДЛЯ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ТА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Сучасні зміни клімату мають свої характерні прояви в регіональних масштабах, а тому важливо оцінити особливості просторово-часових змін кліматичних параметрів (приземної температури повітря, кількості атмосферних опадів) для регіонів України та розробити прогноз і сценарії регіональних змін клімату до 2050 року. Зазначимо, що можливе підняття рівня Чорного моря призведе до певних негативних наслідків. Їх оцінка для прибережних екосистем регіону та встановлення змін берегової лінії з виділенням найбільш вразливих ділянок є важливою і нагальною задачею. На основі натурних спостережень мають бути проаналізовані зміни у водно-болотних та степових екосистемах та оцінені потенційні ризики для довкілля та здоров'я населення. Найбільш вразливими є ситуації, які складаються в дельтах річок Південний Буг, Дніпро та лиманах, що проявляється у зменшенні водності й посилюється через зміну клімату та інтенсивну водогосподарську діяльність. На часі виявлення і оцінка наявних та потенційних наслідків та визначення вартісних характеристик потенційної школи для економіки і систем життєзабезпечення, і, окремо, для довкілля та здоров'я населення. Це дозволить розробити рекомендації стосовно запобігання негативним змінам, спричиненим антропогенним впливом та

зміною клімату, та адаптації до них, як для регіонального рівня, так для рівня об'єднаних територіальних громад, а саме, через визначення тенденцій та особливостей змін клімату, їх впливу на природні екосистеми, здоров'я населення та економіку регіону.

За допомогою супутникових спостережень можна встановити зміни берегової лінії та виділити найбільш вразливі ділянки. На основі натурних спостережень – проаналізувати зміни у водноболотних та степових екосистемах та оцінити потенційні ризики для довкілля, здоров'я населення, а також потенційні збитки для регіональної економіки. Крім того, на основі наявної статистичної інформації та методів аналітичного прогнозування доцільно визначити вартісні характеристики шкоди, яка спричинена кліматичними змінами для економіки регіону, а також методичні підходи до аналізу збитків для господарства, об'єктів інфраструктури та життєзабезпечення внаслідок кліматичних змін.

Це дозволить визначити наявні та потенційні наслідки для довкілля та здоров'я населення й економіки, і обґрунтувати рекомендації для органів влади та місцевих громад стосовно запобігання негативним змінам, спричиненим антропогенним впливом та зміною клімату, та запропонувати заходи з адаптації до них.

Гарбуз Т. М.,

головний спеціаліст відділу автоматизованої обробки інформації та контролю за призначенням соціальних виплат, Управління соціального захисту населення Кальміуського району Маріупольської міської ради.

Здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Чечель А.О.,

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування, Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Інтенсивні темпи індустріалізації та урбанізації, технічний прогрес, глобалізація – все це без сумніву спрощує життя, однак має негативні наслідки як для нас, так і для наступних поколінь. Це змусило людство замислитися над питанням збереження навколишнього середовища та соціальної відповідальності, та шукати шляхи поліпшення умов, або ж утримання ситуації на тому етапі, на якому вона перебуває зараз, та не допустити погіршення. Сталий розвиток передбачає таке використання ресурсів, щоб ними могли скористатися і наступні покоління. Це означає, що для того, щоб залишити у спадок нашим поколінням чисту планету з відновлювальними ресурсами, теперішнє покоління має користуватися ними більш відповідально.

У ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» поняття екологічної безпеки визначено як стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [2]. У статті 16 Конституції України зазначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання нас-

лідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [1]. Існує ціла низка законодавчих актів, як то «Водний кодекс України», «Земельний кодекс України», «Про природно-заповідний фонд», «Про червону книгу України». Закон України «Про екологічну експертизу», «Про охорону атмосферного повітря» та ін. Постає питання: чому екологічна ситуація у нашій країні майже стала кризовою? Адже законодавство України відповідає міжнародному. Процес реформування та децентралізація дозволяють витратити до 80 % коштів, повернутих до місцевих бюджетів, на покращення екологічної ситуації в областях. Тому метою статті є ознайомлення зі статистичними даними про стан екології в Україні, з'ясування причин виникнення катастрофічної ситуації та способів збереження навколишнього середовища.

Довгий час пріоритетним був розвиток в Україні сировинно-видобувних, найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості. Нехтування нормами законодавства, низький рівень екологічної свідомості, впровадження ресурсномістких, енергоємних технологій без будівництва якісних очисних споруд та відсутність досконалого механізму реалізації прав на безпечне та здорове довкілля, призвели до значної деградації довкілля, надмірного забруднення поверхневих і підземних вод, повітря, землі, нагромадження у величезній кількості шкідливих відходів виробництва. Десятиріччя нехтувань нормами законодавства про охорону навколишнього середовища вже призвели до різкого погіршення здоров'я людей, зменшення народжуваності та збільшення смертності. Згідно статистичних даних, наша країна має найбільші у світі обсяги промислових відходів на душу населення. Ще у 2015 році загальна маса накопичених відходів в нашій державі становила більше 30 млрд. тонн, з них майже 2,5 млрд. тонн – токсичні. Тільки у 2017 році в Україні було вироблено 366,4 млн тонн відходів, що на 24% більше, ніж у 2016 році. Згідно даних Держстата за 2017 рік, на кожного українця приходить на рік по 72 кг забруднюючих речовин. Найнебезпечнішими для життя є Дніпропетровська область (256,9 кг), Донецька (230,7 кг) та Івано-Франківська (142,4 кг) [3].

Нестримне прагнення до економічного зростання будь-якою ціною обертається знищенням природних ресурсів. Україна потре-

бує збалансованого розвитку, при якому виробництво і споживання дають можливість природним екосистемам відновлюватися та підтримувати життєдіяльність теперішніх і майбутніх поколінь. Тому підписання Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» має дуже важливе значення для України, оскільки саме впровадження європейських стандартів життя, формування стратегічних пріоритетів збалансованого розвитку країни у різних сферах, доцільність якого зумовлена як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками.

Виходячи з вищезазначеного подолання екологічних загроз є складовою частиною політики держави для забезпечення сталого розвитку. Екологічна безпека потребує постійного піклування держави та повинна супроводжуватися досконалою правовою системою та більш чіткою деталізацією. Її зміст полягає у тому, щоб забезпечити прогресивний розвиток життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави через здійснення управління реальними або потенційними загрозами та небезпеками, які є наслідком функціонування антропогенних, природних та техногенних систем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30; № 141.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» №1264-ХІІ від 25.06.1991.
3. <https://vesti-ukr.com>

Жарова Любов

*д.е.н., Українсько-американський університет Конкордія (Україна),
Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna (Polska)*

ЗЕЛЕНІ СТАРТАПИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДЛЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Стартап (startup) – це новостворена компанія (можливо, ще не зареєстрована офіційно, але планує стати офіційною), що буде свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій, не вийшла на ринок або почала на нього виходити і що володіє обмеженими ресурсами. Формальними критеріями для учасників рейтингів стартапів зазвичай виступають вік компанії, кількість співробітників, прибуток та її зростання, наукомісткий характер продукту, контроль засновників над компанією й оцінка потенціалу компанії експертним журі. Водночас П. Грем⁴ зазначає, що наявність технологічної інновації та венчурного фінансування не має значення, а малий вік не робить компанію стартапом.

С. Бланк визначає стартапи як тимчасові структури, що існують для пошуку бізнес-моделі⁵. Е. Райз вважає, що стартапом може бути названа організація, що створює новий продукт або послугу в умовах високої невизначеності⁶. Підприємець, венчурний капіталіст і есеїст, засновник бізнес-акселератора «Y Combinator» П. Грем⁷ та співзасновник PayPal, перший інвестор Facebook П. Тіль⁸ впевнені, що швидке зростання головною характеристикою стартапів (4-7 % на тиждень за ключовим показником). В Україні налічується за різними оцінками більш ніж 3000 стартапів. Українська асоціація венчурного капіталу та прямих інвестицій

⁴ Paul Graham . Startup = Growth Official website. [Online resource] – Assessed by:
<http://www.paulgraham.com/growth.html>

⁵ Blank Steve, B. Dorf The Startup Owners Manual : The Step-By-Step Guide for Building a Great Company - K & S Ranch; 1 edition: 2012 – 608 p.

⁶ Райз Ерік Стартап без помилок – К.: VIVAT, 2016 – 368 с/

⁷ Paul Graham . Startup = Growth Official website. [Online resource] – Assessed by:
<http://www.paulgraham.com/growth.html>

⁸ Тіль П. Від нуля до одиниці! Нотатки про стартапи, або як створити майбутнє – К.: Наш Формат, 2014 – 232 с.

(UVCA)⁹ відмічає, що, наприклад, в українські IT-структури готові інвестувати 34 фонди, і це без урахування так званих «ангельських інвестицій» (UAngel), у тому числі від приватних підприємців, які не афішують себе та інвестують досить точково і часто разово.

Зелена, чи екологічна складова стартапів активно розвивається у всьому світі. Українські підприємці вже п'ятий рік поспіль беруть участь в змаганні PowerUp! від європейського акселератору EIT InnoEnergy, що проходить у 24 країнах Центральної та Східної Європи за основними напрямками: енергетика, мобільність, очищення повітря, опалення, «розумні міста», cleantech. Також діє Україні грантова програма підтримки бізнесів, що впроваджують дружні до клімату низьковуглецеві інновації в своїй роботі - «Кліматичні інноваційні ваучери». За чотири етапи проведення 26 компаній-переможців отримали фінансування на загальну суму 870 000 євро.

Єврокомісія також використовує потенціал інноваторів для пошуку нових ідей у боротьбі з пластиком сміттям. В рамках конкурсу European Social Innovation Competition¹⁰ очікуються бізнес-моделі, проекти, сервіси і окремі продукти, що мають рішення для зменшення кількості пластикового сміття. Три найбільш інноваційні ідеї отримують по 50 000 євро на реалізацію.

Наразі відбувається переосмислення феномену стартапів, сприйняття їх і як культурного феномену — існування за умови формування та сповідування спільних цінностей всіма членами команди і відчуття значущості вкладу кожного співробітника. Такий контекст дозволяє оцінити можливості розвитку зелених стартапів за підтримки ОТГ та для розв'язання локальних проблем, покращення рівня життя, залучення додаткових інвестицій. Для поступу «зелених» розробок недостатньо одноразово запровадити ті чи інші зміни — супровід екоінновацій повинен тривати і постійно розвиватися, і утримувати питання екології на порядку денному на місцевому рівні може бути достатньо ефективно.

Організатор глобального конкурсу енергетичних стартапів Startup Energy Transition (SET) у напрямку енергетичних інновацій А. Кульман впевнений, що будь-які технології краще розвиваються

⁹ Українська асоціація венчурного капіталу та прямих інвестицій (UVCA).

Офіційний сайт – [Онлайн ресурс] – Режим доступу: <http://uvca.eu/ua>

¹⁰ European Social Innovation Competition Official website. [Online resource] – Assessed by: <https://eusic.challenges.org/>

у сприятливому середовищі, і «зелені» новації не є виключенням¹¹. Важливим стимулом залучення стартаперів (інноваторів) до екосистеми є створення цілісного «зеленого» комплексу і постійне просування переваги, таких як: доступ до ресурсів, комунікації і обмін ідеями, єдина база даних і контактів тощо. Враховуючі, що принципами добровільного об'єднання територіальних громад є, зокрема, економічна ефективність, державна підтримка, прозорість та відкритість, відповідальність - то створення сприятливого середовища органічно випливає з основоположних засад створення ОТГ. Базисом для успішної роботи такого середовища є максимальне врахування та використання особливостей вже наявної інфраструктури, а також аналіз та формулювання викликів, які стоятимуть перед новими моделями роботи бізнесу.

Отже реалізація стартапів в межах і інтересах ОТГ має кілька позитивних рис у соціальній, економічній та екологічній площинах. Серед основних можна виділити:

- можливість ефективного та швидкого пошуку шляхів розв'язання локальних проблем (реалізація одного з основоположних принципів сталого розвитку – думай глобально – дій локально),
- залучення інвестицій,
- розбудова інноваційного екосередовища: організація співпраці всіх зацікавлених сторін та розбудова інфраструктури,
- розповсюдження позитивної інформації про успіхи ОТГ, що у майбутньому може сприяти економічному розвитку, зокрема через підвищення інвестиційної привабливості громади,
- підвищення обізнаності громади як щодо проблем (у тому числі екологічних), так і можливостей їх розв'язання у прибутковий та ефективний спосіб,
- активна участь громади у втіленні цілей сталого розвитку та замученість до діяльності міжнародних організацій.

¹¹ Підсумки форуму: «Зелений» експорт України оцінюється у \$350 млн і продовжує зростати Офіційний сайт – [Онлайн ресурс] – Режим доступу: <https://greencubator.info/ecoinnovations-post-release/>

Козловцева В.А.,

к.е.н.старший викладач кафедри менеджменту природоохоронної діяльності Одеського державного екологічного університету

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Постановка проблеми. Сучасна екологічна ситуація в Україні стає однією з домінантних детермінант перспективного менеджменту сучасних підприємств, виключаючи можливість до власного ігнорування з огляду на широкий базовий ініціюючий запит. Разом з тим, реалізація ризик-менеджменту потребує значного конгломерату інклюзивної екологічної інформації з вільним перманентним доступом та оновленням, що є практикою в розвинених економіках Світу. Запровадження менеджменту екологічними ризиками в Україні сталося значно пізніше у порівнянні з іншими європейськими країнами, що негативним чином відображається на якості організації даних процесів еко-орієнтованими суб'єктами господарювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Порівняно незначний період, що минув з часу поширення в Україні такого явища, як менеджмент екологічними ризиками, не позначився негативним чином на стані наукових досліджень цього питання. На необхідності запровадження екологічного ризик – менеджменту неодноразово акцентувала власну увагу Н.М. Андрєєва [1]. Методичні аспекти аналізу екологічних ризиків було розглянуто у працях Ю.В. Зінченко, яка здійснила аналітичне дослідження процедурного оформлення оцінки ризиків [3]. Засоби аналізу екологічних ризиків висвітлено у працях В.О. Артемчук [2]. Визначна кількість досліджень присвячена галузевим аспектам провадження ризик-менеджменту.

Невирішені частини загальної проблеми. Незважаючи на визначну кількість доктринальних праць, доктринальної актуалізації потребують аспекти практичного запровадження та розвитку екологічного ризик-менеджменту в межах національних підприємств.

Основні результати дослідження. Категорією «управління екологічними ризиками» на рівні підприємства охоплюється діяльність з ідентифікації потенційних несприятливих чинників для навколишнього середовища, викликаних прямо чи опосередковано діяльністю або бездіяльністю суб'єкта господарювання, їх ранжування за ймовірністю настання та рівнем і масштабами несприятливих наслідків, а також розробки превентивних заходів, орієнтованих на нівелювання або ж зменшення вірогідності появи ідентифікованих загроз.

Диспозитивні умови сертифікації за стандартами серії ДСТУ ISO 14000, орієнтованих на створення належного ефективного екологічного менеджменту на підприємстві, є чинником, що уповільнює процеси залучення суб'єктів господарювання до процесів сталого розвитку підприємництва в Україні, що, в свою чергу, створює перепони для доступу продукції вітчизняного товаровиробника до іноземних ринків збуту.

Сталий розвиток підприємництва для країн з перехідною економікою є найбільш контраверсійним напрямком трансформаційних перетворень з усіх можливих на стику економіко-екологічного масиву. Подібна аномалія ґрунтується на: інерційній природі економіки (неможливості різкого чи оптимального зміщення напрямку руху без нанесення істотної шкоди системі); перманентній негативній динаміці національного операційного капіталу; знаходженні суспільства на стадії вторинної ревізії аксіологічного масиву концепції сталого розвитку (первинна ревізія, вторинна ревізія, інтеграція/деінтеграція, сприйняття, адаптація); відсутності перманентного та загального моніторингу існуючих екологічних умов; зміщенні домінант економічної конкуренції в низько переробну сферу (критичне звуження коридорів прибутковості та експортної конкурентоздатності); асинхронній роботі локальних еколого-орієнтованих інституцій; багатшаровому накопиченню екологічних проблем з сукупним кумулятивним деструктивним ефектом; практичній недоступності та низькому рівні ефективності інструментарію базової екологічної індикації (на рівні об'єднань громадян).

Ризик-менеджмент для сучасного підприємства в екологічному сегменті завжди є багатовимірним та не обмежується внутрішнім середовищем. Сама концепція сталості та особливості еко-взаємозв'язків ставить перед адмініструючим суб'єктом завдання по врахуванню зовнішніх екологічних ризиків. Розбудова подібно-

го ймовірного ряду можлива лише за умови вільного доступу до постійно оновлюваної глобальної системи екологічного моніторингу. На квітень 2019 року в Україні ефективно діє лише одна подібна програма (SaveEcoBot – 44 станції моніторингу стану повітря у п’яти областях України), яка знаходиться в зародковому стані та охоплює менше 2% шуканих національних даних в умовах обрання пріоритетної концепції розширення мережі станцій за рахунок інтеграції в проект приватних осіб та залучення їх коштів[4]. В подібних умовах практично неможливим є зовнішній екологічний ризик-менеджмент для національного підприємства.

Екологічний ризик-менеджмент спрямовується за векторами: технологічним, суспільно-аксіологічним, соціально-динамічним, науково-технічним, економічним, законодавчим та владно-адміністративним. Врахування подібного різноманіття ризик-векторів потребує залучення широкого кола спеціалістів з належним спектром компетенційного ряду, що є доступним лише крупним підприємствам та установам.

Висновки та перспективи подальших розробок. Ефективне управління екологічними ризиками національними суб’єктами господарювання перебуває на етапі власного становлення, що обумовлено інформаційними, законодавчими, адміністративними, екологічними та технологічними чинниками. У якості перспективи подальших наукових розробок можна визначити дослідження методологічних аспектів визначення ефективності управління екологічними ризиками суб’єктами господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрєєва Н. Маркетингові технології стратегічного екологічного управління сучасним підприємством: методи та інструментарій впровадження / Н. Андрєєва, О. Мартинюк // Економіст. - 2013. - № 1. - С. 22-25.
2. Артемчук В. О. Методичні та інформаційні засоби аналізу екологічних ризиків на основі даних моніторингу / В. О. Артемчук, І. П. Камєнева, А. В. Яцишин, Т. М. Яцишин // Моделювання та інформаційні технології. - 2018. - Вип. 83. - С. 48-62.
3. Зінченко Ю.В. Методичні підходи до аналізу екологічного ризику / Ю.В. Зінченко // Економічні інновації: Зб. наук. пр. — Одеса: ППРЕД НАН України, 2015. — Вип. 60, т. I. — С.141-153.
4. SaveEcoBot: офіційний сайт: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.saveecobot.com/>

Колонтай С.М.,

к.е.н., доцент

Одеський державний екологічний університет

ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ

Постановка проблеми. У сучасних тенденціях світового розвитку домінантною є парадигма сталого розвитку, у концепціях якої особливе місце відведено збереженню екологічної рівноваги, що передбачає створення розширеної мережі природно-заповідних об'єктів і територій.

Питанням сталого еколого-економічного розвитку природно-заповідних територій присвячено чисельні наукові напрацювання (І. К. Бистряков, С. М. Бобильов, Б. В. Буркинський, О. В. Врублевська, М. А. Голубець, М. І. Долішній, В. С. Кравців, Л. Г. Мельник, Ю. Ю. Туниця, М. В. Чернявський, Ю. та інші), які висвітлюють окремі аспекти сутності забезпечення економічної діяльності природно-заповідних установ країни.

Незважаючи на значущість і вагомість уже здійснених досліджень із питань еколого-економічного розвитку заповідних територій, аспекти економічної діяльності установ природно-заповідного фонду і надалі потребують подальшого дослідження та вивчення як у теоретично-методологічному, так і в практичному планах [1].

Результати дослідження. Станом на 01.01.2018 природно-заповідний фонд України має в своєму складі 8296 території та об'єктів загальною площею 4,318 млн. га в межах території України (фактична площа 3,985 млн. га) та 402500,0 га в межах акваторії Чорного моря.

Відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави («показник заповідності») становить 6,6%.

У сучасних умовах розвитку України, проблема забезпечення економічної діяльності, організації та функціонувань установ природно-заповідного фонду країни і надалі залишається особливо гострою та актуальною. Основним джерелом забезпечення економічної діяльності установ природно-заповідного фонду був і зали-

шається державний бюджет країні. Частка інших джерел забезпечення діяльності установ ПЗФ (місцеві бюджети, кошти міністерств і відомств, власні кошти та ін.) є досить малою.

В умовах гострого дефіциту бюджетних коштів об'єкти природно-заповідного фонду повинні знаходити шляхи для розвитку самоокуповування свого існування.

Найбільш реальним шляхом забезпечення природоохоронної діяльності на територіях природно-заповідного фонду країни є розвиток обсягів таких видів економічної діяльності на територіях природно-заповідного фонду як екологічний туризм, рекреація та малий бізнес, які тісно взаємопов'язані між собою.

Розвиток рекреаційної діяльності на територіях природно-заповідного фонду створює цілий ряд сприятливих умов для розвитку екологічного туризму. У свою чергу розвиток туризму сприяє розвитку готельного бізнесу, створенню нових кемпінгів, автостоянок, ресторанів і так далі.

Розвиток туризму і рекреації зумовлює розвиток підприємств малого бізнесу з виробництва сувенірів, надання туристам і відпочиваючим додаткових послуг.

Одержання економічного результату при здійсненні туристичної, рекреаційної діяльності та розвитку малого бізнесу на територіях природно-заповідного фонду дозволить знайти додаткові кошти для розвитку природоохоронної діяльності на цих територіях [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Генік О. В., Козловський С. О., Генік Я. В. Природно-заповідний фонд України: моделювання та прогнозування економічної діяльності : монографія. - Львів: НЛТУ України, Ліга-Прес. 2011.- 304 с.
2. Колонтай С. Н. Привлечение инвестиций в природоохранную деятельность биосферных заповедных территорий Украины. – Одесса: Изд-во ОХГУ, 2005.- 183 с.

Розмарина А.Л.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри менеджменту природоохоронної діяльності

Одеський державний екологічний університет

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

В сучасних умовах прогресуючого зростання антропогенного забруднення навколишнього природного середовища в Україні особливо актуальною залишається проблема формування дієвого податкового механізму в сфері регулювання природокористування і охорони довкілля.

Метою статті є вивчення та систематизація інформації про існуючі податкові інструменти екологічного регулювання та розробка пропозицій щодо підвищення їх ефективності. Матеріалами для дослідження послужили наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених: О.О. Веклич, О.М. Гаркушенко, О.Л.Кашенко, В.С. Міщенко, І.М. Синякевича, Н.В. Пахомової, А. Ендреса, К.Рихтера та інших, статистичні дані з досліджуваної проблеми.

З середини 90-х років ХХ століття інтерес до екологічних податків підвищився, в європейських країнах стали впроваджуватися податки на вуглекислий газ і енергоносії. Нині екологічне оподаткування є невід'ємним елементом податкових систем практично всіх європейських та інших економічно розвинених країн. У багатьох з них частка екологічних податків і платежів перевищує 10% від загальної суми податкових надходжень, в тому числі в Данії, Нідерландах, Південній Кореї, Туреччини тощо. В Україні частка таких податків становить близько 3% [1].

У відповідності з Податковим кодексом України до екологічної складової податкової системи України можна, з нашої точки зору, віднести: рентну плату за спеціальне використання природних ресурсів; плату за землю; екологічний податок (за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними та пересувними джерелами забруднення, за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, за розміщення відходів); рентну плату за видобуток і транспортування нафти, природного газу, аміаку.

Необхідно відзначити, що ресурсні та рентні платежі, що надходять до доходної частини Державного бюджету України, розчиняються в ній і не використовуються на здійснення природоохоронних заходів.

Що стосується екологічного податку, то відповідно до Податкового кодексу України передбачається зарахування його частини до спеціального фонду Державного бюджету України із спрямуванням цих коштів на фінансування цільових проектів екологічної модернізації підприємств в межах сум сплаченого ними екологічного податку [3, с.447]. Однак, починаючи з 2015 року, кошти, що надходять від екологічного податку, йдуть у загальний фонд держбюджету. У 2018 році на природоохоронні заходи було витрачено 300 млн. грн., хоча зібрано у бюджет було 4 млрд. грн. [5].

З січня 2019 року ставка на викиди вуглекислого газу зросла у 25 разів (до 10 грн./т). Податок не сплачується, якщо викиди становлять менше, ніж 500 т на рік. Якщо обсяг викидів більше, сплата здійснюється з перевищення. Однак експерти вважають, що кошти, отримані від підвищення ставки, не будуть використовуватися на природоохоронні заходи [5].

На рівні регіонів також спостерігається тенденція нестабільності витрат на охорону навколишнього природного середовища. Так, в Одеській області в останні роки спостерігається тенденція до підвищення капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища, але частка витрат, що здійснюються за рахунок державного бюджету є досить нестабільною (табл. 1).

Таблиця 1 – Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону довкілля в Одеській області [4, с.396].

Показники	2010	2015	2016	2017
1. Капітальні інвестиції та поточні витрати у фактичних цінах, тис. грн.	388174,6	305829,2	537245,7	873508,1
1. Капітальні інвестиції, тис. грн.	55422,5	26512,9	17530,9	95079,1
2. Поточні витрати, тис. грн.	332752,1	279316,3	519714,8	778429,0

Продовження табл. 1

3. Частка витрат на охорону довкілля за рахунок коштів Державного бюджету, %:				
- у капітальних інвестиціях	-	20,6	0,7	23,6
- у поточних витратах	0,4	3,5	44,2	9,5

Підводячи підсумок вищевикладеного, необхідно відзначити, що в Україні спостерігаються деякі позитивні тенденції в області податкового регулювання природоохоронної діяльності. При цьому для вирішення проблем, пов'язаних з подальшою екологізацією податкової системи, доцільно: удосконалення нормативно-правової та методичної бази для екологічного оподаткування, в тому числі встановлення прогресивних у часі ставок екологічного податку для підприємств, які не зменшують або збільшують рівень забруднення довкілля; підвищення ставок податків на побутові відходи та сміття; встановлення підвищених ввізних мит на вживану або екологічно небезпечну продукцію; спрямування коштів, що надходять від екологічних податків, до державного та місцевих екофондів для використання їх виключно за цільовим призначенням; розширення податкових пільг підприємствам, діяльність яких сприяє поліпшенню стану довкілля і ефективному використанню природних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веклич О.О. Перші підсумки фінансово-бюджетної децентралізації // Економіка України. 2016. № 3. С.60-74.
2. Гаркушенко О.М. Екологічне оподаткування: необхідність або податковий і політичний тиск // Економіка України. 2016. № 11. С.83-90.
3. Податковий кодекс України. К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. 488с.
4. Статистичний щорічник Одеської області за 2017 рік // Головне управління статистики в Одеській області. Одеса, 2018. 420 с.
5. Повышение эконалога выглядит как попытка увеличить поступления в бюджет любой ценой, но не как забота об экологии. – Эксперт. УНИАН. URL: <http://www.unian.net/m/economics/other/10345869-povyshenie-ekonaloga-vyglyadit-kak-popytka-uvelichit-postupleniya-v-byudzet-lyuboy-cenoy-no-ne-kak-zabota-ob-ekologii-ekspert.html>

Рябоконь В.В.,

студент Донецького державного університету управління

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЄС В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Проблема екології в Україні на сьогоднішній день – це переважно проблема екологічного законодавства, яке не є ефективним. Зокрема, проблемою є система управління та допустимих норм, що майже не змінились з радянських часів.

Станом на 2019 рік за рейтингом забруднення Pollution Index by Country, Україна посідає 4-е місце у Європі та 39-е місце у світі.

У 2014 році Україна підписала Угоду про Асоціацію між Україною та ЄС, в якій де-факто зобов'язується імплементувати 29 директив та регламентів ЄС у наступних сферах:

- Управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики

- Якість атмосферного повітря

- Управління відходами та ресурсами

- Якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище

- Охорона природи

- Промислове забруднення та техногенні загрози

- Зміна клімату та захист озонового шару

- Генетично модифіковані організми

Метою цих формувань є збереження, захист, поліпшення і відтворення якості навколишнього середовища; захист громадського здоров'я; розсудливе та раціональне використання природних ресурсів; заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем навколишнього середовища.

Складність імплементації полягає в тому, що просте прийняти директив не дасть законодавству працювати, адже вони повинні погоджуватись із діючою в Україні правовою системою. Основним відповідальним органом за виконання реформ є Міністерство екології та природних ресурсів, проте також необхідна ефективна праця з органами-співвиконавцями.

Перш за все реформи орієнтовані на досягнення мети, а не на механізмах втілення реформ, адже «сліпо» втілюючи механіз-

ми, на виході можна отримати зовсім інший результат. Також всі законодавчі акти проходять повторну експертизу на відповідність праву ЄС.

За 2014-2018 роки є певні досягнення та перешкоди у реформуванні. Серйозним досягненням став прийнятий у 2018 р. Закон «Про стратегічну екологічну оцінку» який регулює відносини у сфері оцінки наслідків для довкілля який будує системну екологічну політику та вбудовується в усі інші політики та процеси прийняття рішень.

Причиною такого повільного процесу є неперіоритетність цієї сфери в уряді. Нещодавно прийнята у першому читанні «Стратегія Сталого розвитку України до 2030 р» вже містить певні поштовхи у напрямку екології, додалися нові цілі з чіткими показниками та діями.

Процеси прийняття нових, більш жорстких політик по забрудненню навколишнього середовища та підвищення відповідальності забруднювачів повинно бути найпріоритетнішим завданням влади, адже чисте довкілля – це наше здоров'я і здоров'я наших дітей, тому реформи у цій сфері повинні бути проведені якомога швидше.

ЛІТЕРАТУРА

1 Pollution Index for Country 2019. URL: https://www.numbeo.com/pollution/rankings_by_country.jsp

2. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ /між Україною та Європейським Союзом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

Тарасенко О. Ю.,

*кандидат економічних наук, доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

Звонарьова О.В.,

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ

Приймаючи глобалізаційні виклики питання розвитку еколого-орієнтованого бізнесу постає перед сучасним економічним простором. До глобальних екологічних проблем можна віднести високий рівень забруднення навколишнього середовища, збільшення обсягів використання природних ресурсів, електричної енергії та ін. Екологічна ситуація в Україні є в край напруженою в основному в промислових регіонах, тому все це вимагає ефективної взаємодії держави, бізнесу та суспільства щодо покращення ситуації.

З підвищенням ролі екологізації бізнес процесів виникає необхідність розвитку гнучкої системи оподаткування. Податкова політика є дієвим інструментом в системі еколого-економічного стимулювання на шляху до покращення екологічної ситуації.

Буркинський Б.В. [1] виділяє дві групи методів еколого-економічного стимулювання: позитивні та негативні мотивації. Ці два блоки представлено у вигляді міри зацікавленості та міри відповідальності. Конкретні заходи економічного стимулювання залежать від рівня, на якому здійснюється процес стимулювання. Таким чином, на рівні держави одним з таких інструментів виступає податкова політика.

Серед екологічних податків виділяють регулюючі і фінансуєчі. Регулюючі податки спрямовані на безпосереднє попередження дій, що приносять збитки оточуючому середовищу. При цьому податок зіставляється зі збитками оточуючому середовищу. До регулюючих екологічних податків відносяться платежі за забруднення

оточуючого середовища. Фінансуючі податки спрямовані на збір грошових сум і акумулювання їх у спеціальних екологічних фондах, з яких фінансуються різноманітні природоохоронні заходи. Під час встановлення фінансуючого податку керуються критеріями прибутковості і неперервності фінансових надходжень. Прикладом цього виду податку є відрахування на відновлення мінерально-сировинної бази, відрахування та плата на охорону водних об'єктів тощо [2].

Ставки податку за викиди в атмосферне повітря окремих забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення та за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти встановлено законодавством в гривнях за 1 тону.

Необхідним є законодавче регулювання та встановлення норм щодо відношення потужностей промислових виробництв з урахуванням використання очисних установок та фільтрів, накладання високих штрафів за перевищення лімітів на виробництво промислової продукції, що надасть змогу скорочення негативного впливу на навколишнє середовище.

Стимулювання має стати засобом спонукання узгодження інтересів суспільства, держави та бізнесу. Чинні правові норми щодо охорони навколишнього середовища мають відповідати цим інтересам. Підвищення рівня штрафів не спонукатиме бізнес до скорочення викидів, таким чином, головним завданням податкової політики в цій сфері має стати захист навколишнього середовища за рахунок податкового спонукання.

За для скорочення негативного впливу на навколишнє середовище реалізація податкової політики має здійснюватись за рахунок стимулювання щодо використання технологій та заміщуючих речовин у виробничому процесі, які чинять менший негативний вплив та випуску екологічно чистої продукції.

Корпоративна соціальна відповідальність промислових підприємств має здійснюватися також переважно в сфері їх діяльності за для скорочення негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Таким чином, основним напрямом вирішення питання ведення бізнесу без спричинення шкоди навколишньому середовищу має стати його спонукання за рахунок запровадження гнучкої системи оподаткування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буркинский Б.В. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития: монография / Б.В. Буркинский, В.Н. Степанов, С. К. Харичков – Одесса : ИПРЭЭИ НАН Украины, 2005. – 575 с.
2. Економіка довкілля і природних ресурсів: навчальний посібник / за заг. ред. П. Т. Бубенка; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 280 с.

УДК 504

Ткачова Н.С.,

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Адміністративний менеджмент», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

РОЛЬ РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В УМОВАХ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Ресурсозбереження залишається однією з найважливіших проблем у багатьох країнах, а також стає першочерговою в Україні. На цей час, лідерами забруднення навколишнього середовища в Україні є основні галузі промисловості, такі як: металургія, машинобудування, гірничодобувна промисловість, енергетика та ін. Протягом багатьох років проблема дефіциту енергії та сировини вирішується не за посередництвом впровадження технологій ресурсозбереження, а нарощування темпів виробництва. Надлишкова матеріально-виробнича потужність привела, к кінцевому рахунку, до збільшення видобутку корисних копалин, що не найкращим чином впливає на екологічну обстановку в країні.

Ресурсозбереження – сукупність заходів для бережливого і ефективного використання фактів виробництва (капіталу, землі, праці). Забезпечується з використанням ресурсозберігаючих і енергозберігаючих технологій; зниженням фондоемності і матеріаломісткості продукції; підвищенням продуктивності праці; скороченням витрат живої праці; підвищенням якості продукції; раціональним застосуванням праці менеджерів і маркетологів; використанням вигоди міжнародного поділу праці та ін. Також, ресурсозбереження

сприяє зростанню ефективності економіки і підвищенню конкурентоспроможності.

Ресурсозберігаючі технології - технології, що забезпечують виробництво продукції з мінімально можливим споживанням палива та інших джерел енергії, а також сировини, матеріалів, повітря, води та інших ресурсів для технологічних цілей.

У процесі виробничої діяльності ресурси займають центральне місце, і практично кожне підприємство стикається з проблемою дефіциту тих чи інших їх видів, що обумовлює необхідність ефективного та раціонального їх використання.

Перспективні інтереси господарства, яке розвивається та збереження здоров'я населення, раціональне природокористування передбачають: економну експлуатацію природних ресурсів; бережне відношення до якості навколишнього середовища; ефективний режим відтворення природних ресурсів та відновлення якості навколишнього середовища; охорону природних ресурсів та природних умов, що в кінцевому рахунку виключає різкі зміни природно-ресурсного потенціалу, і не допускає глибинних змін у навколишньому середовищі.

Аналіз матеріалів, пов'язаних з раціональним природокористуванням, дозволив систематизувати систему принципів, що полягають в основі цього процесу: принцип соціально-економічного підходу, який передбачає комплексну всебічну оцінку можливих впливів на навколишнє та соціальне середовище, пов'язаних із використанням того чи іншого ресурсу, і реакційних реакцій останніх; принцип гармонізації взаємовідносин природи та виробництва, орієнтуючий процес природокористування на збалансованість темпу виявлення природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища з самовідновлення природного середовища, жорстке дотримання установлених екологічних обмежень у процесі виробничої діяльності, максимально можливе збереження екологічної рівноваги.

Дотримання зазначеного принципу вимагає постійного спостереження за станом навколишнього середовища та його зміною, викликаними антропогенними причинами, що дозволяє здійснювати їх прогнозування та прийняття відповідного рішення в частині корекції процесу виробництва або навіть необхідності його зупинки; принцип оптимізації природокористування, полягає в виборі найліпшого з можливих напрямків застосування природного ресурсу на основі визначення значення цієї галузі використання, яка повинна

бути не нижче альтернативних витрат. Обов'язкова при визначення цінності в даному випадку є орієнтація на соціальні, екологічні та економічні критерії; принцип збалансованості відтворення та використання природних ресурсів, утримання вилучених з природного середовища ресурсів за рахунок природного процесу відтворення (лісопосадки, введення в господарський оборот нових земель сільськогосподарського призначення та т. д.) та економічного відтворення (геологорозвідувальні роботи, в результаті проведення яких здійснюється відкриття нових родовищ та постановка на баланс запасів; принцип ресурсозбереження, що враховує факт виснаження природних ресурсів.

Форма ресурсозбереження представляє ресурсозберігаючі заходи: організаційно-економічні, техніко-технологічні, науково-технічні, нормативно-правові та соціально-екологічні. Ресурсозбереження як процес може представляти собою економію, ефективне (раціональне, оптимальне) використання ресурсів, процес скорочення (усунення) втрат, задіяння неприйнятних резервів, а також комплексне використання ресурсів. Головним засобом ресурсозбереження є застосування досягнень науково-технічного прогресу, що включає застосування сучасних методів управління та ресурсозбереження технологій. Результатами ресурсозбереження є зниження ресурсоспоживання, зниження матеріалоемності продукції при зниженні її якості, підвищення ефективності економічної діяльності підприємства, тобто отримання деякого корисного ефекту, безумовно, що зачіпає конкурентоспроможність та результативність діяльності підприємства. Має велике значення і екологічний аспект. Ресурсозбереження не може нести шкоду для навколишнього середовища, а в деяких випадках навіть навпаки, сприяти зменшенню забруднень.

Ресурсозберігаючі технології включають в себе використання вторинних ресурсів, утилізацію відходів, а також рекуперацію енергії, замкнуту систему водозабезпечення і т.п. Дозволяють економити природні ресурси і уникати забруднення навколишнього середовища.

Великі обсяги спалювання нафти, газу, вугілля й сланців, постійно зростаючі масштаби використання продуктів переробки первинної енергосировини завдають комплексної шкоди навколишньому середовищу і провокують глобальні та незворотні природно-кліматичні зміни. Тому питання розробки та швидкого впроваджен-

ня природо- і ресурсозберігаючих енерготехнологій нашого часу як ніколи актуальні.

Ресурсозбереження сьогодні - один із пріоритетних напрямів політики та акцій компаній, що орієнтовані на динамічний розвиток, як у плані зниження витрат на власне виробництво основної продукції, і у відповідності до загальної спрямованості урядових програм, що передбачають піклування і бережливе ставлення до навколишнього середовища.

УДК 628.472.3

Тюлькіна К.О.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва,
Одеська державна академія будівництва та архітектури*

СТАН ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ

Однією з найгостріших екологічних проблем сучасного суспільства є проблема поводження з твердими побутовими відходами. Так в Україні за 2017 рік утворилось близько 52 млн. куб.м. побутових відходів, при цьому перероблено та утилізовано тільки 6,6% побутових відходів.

Теоретичною базою для проведення дослідження стали праці таких науковців у галузі екології: О.Ф. Балацького, І.К. Бистрякова, Т.П. Галушкіної, Б.М. Данилишина, С.І. Дорогунцова, А.Б. Качинського, Л.Г. Мельника, Ю.І. Стадницького, В.Я. Шевчука, Є.В. Хлобистова та ін.

З 1 січня 2018 року в Україні заборонено захоронювати неперероблені побутові відходи. Згідно з законом «Про відходи» [1], відповідають за цей процес місцеві ради: сільські, селищні, міські та об'єднаних територіальних громад. А тому доцільно розглянути стан поводження з ТПВ саме на рівні певного регіону.

Метою статті є аналіз поводження з твердими побутовими відходами в Одеському регіоні з подальшим формулюванням рекомендацій місцевим органам влади.

В Одеській області гостро стоїть проблема утилізації твердих побутових відходів. Щорічно у місті Одесі утворюється по-

над 2 млн. куб.м. ТПВ, а на території області більше 5 млн. куб.м. Кількість полігонів та звалищ в Одеській області складає 628, з них перевантажених – 49; тих, які не відповідають нормам безпеки, - 149; кількість закритих полігонів та звалищ – 6. Загальна площа полігонів складає 1040,32 га, перевантажених - 87,42 га, тих, які не відповідають нормам безпеки, - 268,22 га. Загальні обсяги захоронення на полігонах та звалищах в Одеській області 24541237 м³ або 6135308 т., з них за 2017 рік утворилося 6383803 м³ або 1595950 т. [2].

Роздільне збирання побутових відходів в Одеській області на даний момент впроваджено тільки в 4 населених пунктах (м. Біляївка, м. Чорноморськ, с. Усатове Біляївського району та смт.Доброслав Лисанського району). У 2 населених пунктах працюють сміттесортувальні лінії: селах Абрикосове Білгород-Дністровського району та Доброжанове Біляївського району [3].

Передові країни світу розробили п'ятиступеневу ієрархію управління відходами, яка базується на пріоритеті запобігання утворенню відходів, а якщо запобігти не вдається – докладаються зусилля для повторного використання, якщо і це неможливо – здійснюється рециклінг (матеріали з відходів переробляються на продукцію, матеріали або речовини). Рециклінг включає перероблення органічного матеріалу, але не включає відновлення енергії чи перероблення на матеріали, що будуть використовуватися як паливо або матеріали для зворотнього заповнення.

Коли переробка (рециклінг) неможливі – застосовуються операції із відновлення енергії чи перероблення на матеріали, що будуть використовуватися як паливо або матеріали для зворотнього заповнення. Якщо всі ці операції вже здійснені або виконати їх неможливо – відходи можна видалити (в тому числі захоронити, розмістити на спеціальних полігонах, спалити, розчинити тощо).

На даний час саме місцеві органи влади можуть стати рушійною силою та організувати належне поводження та контроль за відходами. Щоб зменшити захоронення побутового сміття, місцеві ради повинні [4]:

1. Встановити окремі контейнери для скла, пластику, паперу та змішаних побутових відходів у кожному сілі, селищі, місті чи об'єднаній громаді.

2. Передавати цінні компоненти відходів тим підприємствам, що їх повторно використовують або переробляють.

3. Побудувати на рівні областей сміттєпереробні комплекси, які включатимуть сміттесортувальні лінії, компостування органіки (для перетворення її у добрива та отримання біогазу) та сучасні полігони для захоронення відходів, які не можна повторно використати чи переробити.

Реформа децентралізації влади, яка впроваджується наразі в Україні, надає більше фінансових можливостей регіонам. Так фактичні надходження доходів місцевих бюджетів 11 ОТГ Одеської області за 2017 рік склали 364,58 млн. грн., що на 37,4% більше у порівнянні з 2016 роком. Це дозволить місцевим органам самоврядування знайти шляхи для ефективного розв'язання проблеми поводження з ТПВ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про відходи» [Електронний ресурс] // Законодавство України – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>.

2. Стан сфери поводження з побутовими відходами в Україні за 2017 рік [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti-zhkh/terretory/stan-sferi-povodzhennya-z-pobutovimi-vidhodami-v-ukrayini-za-2017-rik/>

3. Інформація щодо впровадження сучасних методів та технологій у сфері поводження з побутовими відходами станом на 04.09.2017 року [Електронний ресурс] // Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti-zhkh/terretory-informatsiya-shhodo-vprovadzhennya-suchasnih-metodiv-ta-tehnologiy-u-sferi-povodzhennya-z-pobutovimi-vidhodami-standom-na-04-09-2017-roku/>

4. Прес-реліз «Місцева влада має активізувати переробку сміття – екологія» [Електронний ресурс] // ЕПЛ – Режим доступу до ресурсу: <http://epl.org.ua/announces/mistseva-vlada-maye-aktyvizuvaty-pererobku-smittya-ekologiy/>

Циклаурі О. Б.,

*старший викладач кафедри спеціально-правових дисциплін
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Серед гострих проблем сьогодення, що потребують нагального вирішення не тільки на локальному, регіональному, загальнодержавному, а й світовому, глобальному рівні, особливої уваги потребують проблеми екології та охорони навколишнього природного середовища. Від цього залежить успішність існування людства і планети в цілому. Запорукою успішного їх вирішення, перш за все, є створення сприятливого законодавчого середовища з метою стимулювання економічного розвитку заснованого не на виснаженні природних ресурсів, а їх відновленні, на впровадженні нових інноваційних, екологічно безпечних технологій, на зменшенні забруднюючих викидів, на підвищенні енергоефективності тощо.

Дослідженням проблем охорони навколишнього природного середовища присвячено роботи багатьох дослідників різних галузей, серед них: Н. В. Бобровська, Б. В. Буркинський, О. М. Вишневська, Д. О. Ветвицький, А. Б. Качинський, В. Л. Качурінер, Т. П. Козаченко, О. П. Мірошніченко, В. Г. Потапенко та ін.

Метою дослідження є визначення шляхів удосконалення правового регулювання публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні.

Згідно ч. 4 ст. 3 Закону України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України» державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується, окрім воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної безпеки, кібербезпеки, на забезпечення екологічної безпеки України [1].

Стратегія національної безпеки України від 26.05.2015 № 287/2015 виокремлює наступні загрози екологічній безпеці: над-

мірний антропогенний вплив і високий рівень техногенного навантаження на територію України; негативні екологічні наслідки Чорнобильської катастрофи; значний обсяг відходів виробництва та споживання і неналежний рівень їх вторинного використання, переробки та утилізації; незадовільний стан єдиної державної системи та сил цивільного захисту, системи моніторингу довкілля [2].

Останніми роками Україною здійснюється впровадження низки реформ у сфері охорони навколишнього природного середовища, однак, за зауваженнями дослідників і практиків у цій сфері, вельми повільно відбувається процес реформування саме законодавства. Зокрема, у світлі Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, якою визначено поступове наближення законодавства України до відповідних права та політики ЄС, в тому числі, у сфері охорони навколишнього природного середовища (ст. 363 Угоди) [3]. Більшість змін відображено перед усе у розробці стратегій і планів, що можна побачити проаналізувавши звіти Мінприроди (див., наприклад [4]), проте, публічне управління у будь-якій сфері повинно базуватись на ефективній і дієвій нормативно-правовій базі.

Серед основних прогалин і недоліків у національному екологічному законодавстві України дослідники виділяють: по-перше, відсутність стимулюючих пільгових механізмів оподаткування суб'єктів господарювання, які впроваджують і використовують інноваційні екологічно чисті технології; по-друге, занадто низький рівень адміністративних штрафів за порушення екологічного законодавства [5].

Особливої ваги у вирішенні екологічних проблем в Україні, в умовах процесів глобалізації та євроінтеграції, дедалі більше набуває впровадження у національну площину Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР) прийнятих на Саміті ООН 2015 року [6].

Серед інших Цілей, особливої уваги потребує ЦСР-11 «Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів», адаптовану для України як ЦСР-11 «Сталий розвиток міст і громад», що є вельми узагальненим, адже сталий розвиток – це саме збалансований, керований розвиток економічної, соціальної і екологічної складових. Як зазначено Декла-

рацією Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку від 14.06.1992 «Право на розвиток має бути реалізовано, щоб забезпечити справедливе задоволення потреб нинішнього і майбутніх поколінь в областях розвитку та навколишнього середовища» [7]. Всі завдання ЦСР-11, як і самі ЦСР взаємопов'язані та взаємообумовлені.

Якщо проаналізувати завдання ЦСР-11 на глобальному рівні та адаптовані для України, можна побачити неповноту адаптації і не повне їх врахування на національному рівні, в тому числі і в екологічній сфері (табл. 1). Проте, забезпечення екологічної безпеки саме на локальному рівні в умовах децентралізації є підґрунтям задля реалізації всіх ЦСР в межах регіонів і держави взагалі, і саме пільгове стимулювання впровадження екологічно чистих проєктів не тільки на загальнодержавному, а й на локальному рівні забезпечуватиме ефективну та дієву інтеграцію Цілей сталого розвитку.

У липні 2018 року ПРООН в Україні, за фінансової підтримки Швеції, розпочато Проєкт «Секретаріат зі сталої енергетики та довкілля для підтримки парламенту України у сфері сталої енергетики та захисту навколишнього середовища (секретаріат “Green Caucus”)» спрямований на підтримку членів парламенту і відповідних парламентських комітетів у здійсненні якісної аналітичної діяльності щодо покращення законодавства, організації консультацій та круглих столів для партнерів, розробки комунікаційних матеріалів та залучення зацікавлених осіб до обговорення питань енергетики й захисту навколишнього середовища. Секретаріат, як аналітичний центр, здійснюватиме діяльність по наданню аналітичної підтримки з широкого кола екологічних питань, включаючи зменшення негативного впливу та адаптацію до кліматичних змін; енергоефективність; поводження з відходами; управління природними ресурсами; забруднення навколишнього середовища; пом'якшення наслідків негативного впливу

Завдання Цілі сталого розвитку міст і громад

Глобальні завдання ЦСР-11	Завдання ЦСР-11 адаптованих для України
11.1 До 2030 року забезпечити загальний доступ до достатнього, безпечного і недорогого житла й основних послуг і упорядкувати негрі.	11.1 Забезпечити доступність житла.
11.2 До 2030 року забезпечити всім людям можливість користуватися безпечними, недорогими, доступними та сталими транспортними системами, підв'язати безпеку дорожнього руху, зокрема шляхом розвитку громадського транспорту, приділяючи особливу увагу потребам тих, хто перебуває в уразливому становищі, жінок, дітей, осіб з інвалідністю та літніх людей.	Потребує інтеграції
11.3 До 2030 року розширити масштаби відкритої для всіх і сталої урбанізації та можливості для комплексного і сталої планування населених пунктів та управління ними на основі широкої участі в усіх країнах.	11.2 Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості.
11.4 Активізувати зусилля із захисту і збереження світової культурної та природної спадщини.	11.3 Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору.
11.5 До 2030 року суттєво скоротити кількість загиблих і постраждалих та значно зменшити прямий економічний збиток у формі втрат світового валового внутрішнього продукту внаслідок лих, зокрема пов'язаних з водою, приділяючи особливу увагу захисту малозабезпечених і вразливих груп населення.	11.4 Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій.
11.6 До 2030 року зменшити негативний екологічний вплив міст у розрахунку на душу населення, зокрема шляхом приділення особливої уваги якості повітря і управління міськими та іншими відходами.	11.5 Зменшити негативний вплив забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій.
11.7 До 2030 року забезпечити загальний доступ до безпечних, доступних і відкритих для всіх зелених зон та громадських місць, особливо для жінок і дітей, літніх людей та людей з інвалідністю.	11.6 Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції.

на довкілля через збройний конфлікт на сході України, а також «зелений» розвиток Донецької та Луганської областей. У своїй роботі Секретаріат буде спиратись на принципи сталого розвитку та сприяти впровадженню Цілей сталого розвитку [8].

Підсумовуючи дослідження, потрібно відзначити необхідність подальшої роботи фахівців, в тому числі за підтримки наших іноземних партнерів, з удосконалення публічного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища в частині реформування екологічного законодавства, як у сфері підвищення відповідальності за порушення, так і забезпечення пільгових умов для суб'єктів із впровадження екологічно чистих технологій як у виробництво, так і в інші сфери життєдіяльності міст і громад, суспільства і держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 01.12.2018).
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України; Стратегія від 26.05.2015 № 287/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 01.12.2018).
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від д 27.06.2014. Угоду ратифіковано із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.12.2018).
4. Прогрес євроінтеграційних реформ у природоохоронній галузі: Звіт Міністерства екології та природних ресурсів щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони за III квартал 2018 року. URL: https://docs.google.com/document/d/1a5d1nyNnR6rYOpN_6x_nyo6PUszNaJuI0RIUImOfbIA/edit?usp=sharing%20 (дата звернення: 01.12.2018).
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#n313> (дата звернення: 01.12.2018).

6. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року: Резолюція, прийнята в рамках 70-ї сесії Генеральною Асамблеєю 25 вересня 2015 року. URL: <https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/Agenda2030-UA.pdf> (дата звернення: 01.12.2018).

7. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку від 14.06.1992 р.: Затверджено Конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку, Ріо-де-Жанейро, 3-14 червня 1992. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455 (дата звернення: 01.12.2018).

8. Створено «зелений» Секретаріат для підтримки Верховної Ради України й покращення екологічного законодавства. Про ПРООН в Україні. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2018/green-caucus-to-help-mps-draft-laws.html> (дата звернення: 01.12.2018).

4. СТАЛИЙ ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В КОНТЕКСТІ ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

УДК 336.145

Аршакаян А.А.

*головний спеціаліст відділу з питань формування бюджету
Департаменту фінансів Маріупольської міської ради
здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та
адміністрування», Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь)*

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ «ВІДКРИТИЙ БЮДЖЕТ»

В рамках реформи управління державними фінансами була впроваджена система візуалізації «відкритий бюджет» (Open budget), яка покликана підвищити прозорість та публічність бюджетної системи органів місцевого самоврядування. «Відкритий бюджет» – це простий, зручний та зрозумілий формат презентації бюджетної інформації. На єдиному порталі у формі інфографіки громадянин може ознайомитися з основними бюджетними показниками свого міста або області, скачати необхідні документи тощо. «Відкритий бюджет» покликаний підвищити показники прозорості та публічності бюджетної системи міської ради [3].

Основна мета візуалізації місцевих бюджетів – представлення бюджетної системи у зрозумілий громадськості спосіб [1].

«Відкритий бюджет»: покращує якість прийнятих рішень; відображає бюджет на доступній для громадян мові; надає можливість громадянам бути залученими до бюджетного процесу міста, до комунікації з владою; підвищує відповідальність місцевих органів за оприлюднену інформацію; приваблює інвесторів; розвиває ІТ-бізнес.

Завдяки порталу громадськість має уяву куди і на що міська влада витрачає податки, які вони сплачують.

«Відкритий бюджет» дав можливість швидко зчитувати великі об'єми інформації, аналізувати, створювати й візуалізовувати

бюджет, але з технічної сторони ще не до кінця автоматизована система, і є помилки. Недолік цієї реформи, коли ще є потрібність у більш детальному технічному вивченні порталу, - вимогання з місцевих бюджетів чіткої та своєчасної візуалізації бюджету, при цьому не доводячи портал до європейських стандартів. З іншого боку, реформа ще на стадії впровадження та вивчення, і не можливо не зауважити, що розробники порталу дають зворотній зв'язок і намагаються враховувати побажання та скарги користувачів.

Сама ідея «Відкритого бюджету» взята з закордонного досвіду використання. Відзначимо, що візуалізація «відкритого бюджету» Великобританії схожа на портал України. В рамках досягнення європейських стандартів, Україна черпала ідеї від країн ЄС.

Як покращити веб-портал? Бажано спростити саму візуалізацію бюджету, або хоча б навести порядок. Зараз при завантаженні даних, точніше при візуалізації, відображається бюджет в хаотичному порядку. У ньому все - і розпорядники бюджетних коштів, і галузь в яку спрямовані ці кошти, що навіть співробітник фінансового органу не відразу зрозуміє чому все так заплутано, а що говорити про представників громади.

Необхідно задіяти громадськість у реалізації даної реформи - впровадити досвід Сполучених Штатів Америки (місто Окленд). Активісти «Відкритого бюджету» досі працюють з представниками громади міста, дізнаються яка група доходів чи видатків більш цікава та актуальна населенню, і як ліпше візуалізовувати інформацію. Вони також працюють з фінансовими органами міста, які забезпечують необхідною інформацією і представляють у зручній і простій формі для людей. Адже не кожний громадянин може зрозуміти ті звіти, які публікуються на офіційних сайтах місцевих органів.

Сама ідея спрощення інформації щодо бюджетної системи міста сама говорить за себе, це великий труд не одного місяця і, навіть, року. І причина не тільки в помилках самого порталу, але і в поверненні довірі народу до органів влади. Саме завдяки новим реформам, Україна має можливість повернути довіру свого народу до влади, яку вони ж й обрали, але це довгий процес. Окрім цього, місцева влада не повинна нехтувати відповідальністю, яка на неї покладена і своєчасно оприлюднювати усю бюджетну інформацію міста і повному обсязі, тільки тоді будуть вирішені проблеми, які «Відкритий портал» покликаний вирішити:

1. Не розуміння громади на що місцева влада витрачає податки, які вона сплачує → система візуалізації "Відкритий бюджет" представляє у зрозумілому форматі всю інформацію про те, на що місцеві органи виділила та профінансувала бюджетні кошти.

2. Інформація, яка опублікована на офіційних сайтах та надрукована в газеті підготовлена фінансовим органом у формах, затверджених бюджетним законодавством, але не зрозумілою та складною для громади міста → модуль (це характерна складова одиниця системи "Відкритий бюджет") "Візуалізація бюджету" у зрозумілому вигляді в формі інфографіки показує доходи, витрати місцевих бюджетів, та зв'язок між ними.

3. Неможливість контролю за ремонтними роботами, особливо дорожніми → модуль "Карта ремонтів" на мапу міста наносить проведенні і заплановані ремонти у місті.

4. Не на усіх сайтах міських рад можливо з першого разу знайти бюджетні документи фінансових органів, деякі навіть не усе опубліковують на офіційному сайті міської ради → модуль "Документи" містить всі бюджетні документи міської ради, зі зручним пошуком у розділі, завдяки якому можливо знайти будь-який документ.

5. Бажання громади зрозуміти діяльність міської ради в порівнянні з іншими містами України → модуль "Порівняння бюджетів" дасть змогу любому громадянину провести аналіз діяльності своєї ради у порівнянні з іншими містами, порівняти видатки і доходи, виявити доцільність використання коштів у то чи іншій галузі видатків.

6. Громада не до кінця розуміє як і коли вона може вливати на формування чи уточнення бюджету міста → модулі "Бюджетний календар" та "Бібліотека" відображає на якій стадії перебуває процес формування бюджету міста і допоможе зрозуміти як його ще можна змінити.

7. Неможливо без особливих досліджень, дізнатись як просувається розвиток міста за останні роки → модуль "Ключові показники" виводить інформацію у виді графіків, і дає змогу зрозуміти фактичний стан і напрям розвитку міста, досягнутий бюджетною політикою місцевої влади.

Отже, Відкритий бюджет робить більш публічним та прозорим діяльність органів місцевого самоврядування при використанні бюджетних коштів і дає можливість громадськості контролювати цю діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Проект "Відкритий бюджет" - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openbudget.in.ua/>
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки» від 8 лютого 2017 р. № 142-р – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249797370>
4. План заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>
5. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» від 11 лютого 2015 р. № 183 – VIII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/183-19>
6. Луценко І.О. Забезпечення прозорості формування місцевих бюджетів / І.О. Луценко // Чернігівський науковий часопис. Серія 1: Економіка і управління – 2015. – Вип. 1(6).

УДК 338.2:352(043)

Кокуріна І.В.,

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

СТАНОВЛЕННЯ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ У МАРІУПОЛІ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК КОНКУРЕНТНИХ УМОВ ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЕЛЬ У МІСТІ

Бюджет участі (громадський бюджет) – механізм взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, спрямований на залучення громадян до участі в бюджетному процесі, зокрема шляхом прямої демократії, через визначення пріоритетів бюджетних витрат чи подання проектів, об'єднання в проектні

команди, голосування за такі проекти, здійснення контролю за їх реалізацією [3].

Для більш масштабної реалізації ідей громади необхідно додаткове фінансування. Однією з основних статей доходу міського бюджету у Маріуполі є податкові надходження з фізичних осіб. Для зростання цієї статті доходів необхідним є створення у місті конкурентних умов для проведення закупівель товарів, робіт та послуг.

У 2018 році податок на доходи фізичних осіб у Маріуполі склав 77,8 % (2,04 млрд. грн.) від усіх доходів місцевого бюджету, що свідчить про необхідність ще більшого розвитку конкурентного ринку у місті [1].

У 2018 році сферами закупівель з низькою конкуренцією у Маріуполі стали закупівля конструкційних матеріалів, нафтопродуктів, медичного обладнання, будівельного обладнання, закупівля робіт з встановлення зупинок, ремонт укосів, ліфтів, мереж, тощо [2]. Така ситуація призводить до наступних ризиків: непрозорість процесу закупівель, розподіл портфеля замовлень неринковим способом; відсутність відкритої конкуренції; низька економічна ефективність; завищена вартість та низька якість товарів, надання послуг, виконання робіт; високі корупційні ризики/

Основними проблемами та складнощами, з якими стикається місто при впровадженні політики прозорості закупівель та створення конкурентного середовища, по-перше, є проблеми у зовнішньому середовищі. До них ми відносимо прогалини у Законі України «Про публічні закупівлі» та у законодавстві в цілому, невеликі об'єми закупівель, роздроблення закупівель і неможливість створення централізованої закупівельної організації у Маріуполі, корупційні ризики.

По-друге, проблематика присутня також у внутрішньому середовищі. До даної категорії можна віднести некоректне планування закупівель замовниками та розпорядниками бюджетних коштів, непрофільну діяльність осіб, що займаються закупівлями та затримку оплат за договорами.

Третім блоком основних проблем, з якими стикається місто у даній сфері, є методика проведення закупівель, а саме відсутність розуміння алгоритму визначення ціни, відсутність розуміння методики управління запасами, встановлення кваліфікаційних критеріїв та завищених вимог до постачальників.

Таким чином, існує необхідність впровадження низки заходів, спрямованих на підвищення конкуренції на торгах. Впровадження річного та квартального планування закупівель і управління запасами на підприємствах міста дозволяє потенційним постачальникам здійснювати планування своєї діяльності.

Наступним заходом є уніфікація типових форм технічних завдань та розробка єдиних незавищених кваліфікаційних вимог до постачальників, своєчасна оплата. Така політика призводить до підвищення рівня прозорості та довіри з боку постачальників.

У свою чергу, підвищення кваліфікації кадрів у сфері закупівель дозволить проводити максимально ефективні закупівлі за принципом «якість/час/ціна». Не менш важливим заходом виступає складання бази постачальників, що відкриває можливість залучення перевірених учасників ринку при проведенні закупівель при високому попиті.

Таким чином, впровадження вищезазначених заходів має на меті розширення кола постачальників у сфері закупівель у місті, що призводить до зростання конкуренції, появи нових «гравців» та нових вакансій на ринку праці. У свою чергу, такий стан речей призводить до конкуренції за кваліфіковані кадри і до необхідності оптимізації процесів, що тягне за собою зростання оплати праці та зростання податку на доходи фізичних осіб у міський бюджет.

Маріуполь є дієвим прикладом впровадження такої політики у сфері закупівель. У порівнянні з 2018 роком, у 2019 році на реалізацію проєктів Бюджету участі буде виділено майже в 2 рази більше фінансування, що стає можливим через зростання бюджетних доходів [1].

Таким чином, бюджет участі – демократичний процес, який надає можливість кожному жителю брати участь в розподілі коштів місцевого бюджету через створення проєктів для покращення та розвитку міста, що стає можливим через створення конкурентних умов при проведенні закупівель.

ЛІТЕРАТУРА

1. Відкритий бюджет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openbudget.in.ua/public/towns/577518fb67cb7d204c00-0000?locale=uk>.
2. Модуль аналітики ProZorro [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bi.prozorro.org>.

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 797-р «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80/ed20171108#n32>.

УДК 352.014

Музика Ю. Д.,

к.держ.упр., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та природничих наук, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського (м. Київ)

Гуйда О. Г.,

доцент кафедри загальноінженерних дисциплін та теплоенергетики, Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського (м. Київ)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Забезпечення сталого розвитку регіонів являється одним з найважливіших завдань сучасного розвиненого громадянського суспільства. Лише розвинуті регіони в змозі забезпечити не лише економічне і політичне, а й соціокультурне благополуччя місцевих громад та й держави в цілому [1].

Децентралізацію задекларовано у статті 132 Конституції України як одну із засад, на яких ґрунтується територіальний устрій держави. Впровадження адміністративної реформи в контексті децентралізації забезпечить не лише передачу значних владних повноважень, а й насамперед бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Тобто на рівень, на якому такі повноваження можна реалізовувати найбільш успішно і максимально повно. Особливо важлива фінансова децентралізація у соціокультурній сфері, яка, як відомо, відіграє чи не найважливішу роль у житті людини, позаяк охоплює сім'ю, побут, громадську діяльність, творчість, дозвілля і под. Фактично, соціокультур-

ний простір – це середовище існування людини та формування її як особистості.

Відтак, дослідження соціокультурної сфери у зв'язку з впровадженням в Україні адміністративної реформи є актуальним напрямом сучасних міждисциплінарних досліджень [2].

У західних демократіях головне завдання влади полягає у задоволенні потреб громадян, що найкраще можна реалізувати за допомогою місцевого самоврядування. Саме проблему якісного задоволення потреб допомагає вирішити децентралізація, оскільки децентралізація означає передачу права приймати рішення органам, які не підпорядковані центральним органам влади і яких обирають зацікавлені громадяни.

Децентралізація і ефективний розподіл повноважень може слугувати ефективним кроком до підвищення якості соціокультурного життя мешканців конкретних територіальних громад та їхніх об'єднань. Так, всі країни центрально-східної Європи в період переходу до нової моделі управління, пройшли шлях перерозподілу повноважень між центром та регіонами. І всі вони від цього отримали величезний поштовх для свого розвитку.

Після впровадження реформи з децентралізації, приміром, громади району, області, матимуть у своєму розпорядженні необхідні ресурси для того, щоб самостійно та на належному рівні утримувати соціокультурну сферу: дитячі садки і школи, амбулаторії, будинки культури та клуби, дороги, інфраструктуру тощо. Своєю чергою, буде запроваджено відповідальність органів місцевого самоврядування перед виборцями за ефективність своєї роботи, а перед державою – за законність. Простіше кажучи, повноваження, фінансові ресурси і контроль – три кити, на яких базується ефективна модель місцевого самоврядування [3; 4].

Наразі реформи, пов'язані з децентралізацією, стали певним викликом для багатьох закладів культури. Адже вони самостійно мають знайти своє місце в нових реаліях, зрозуміти і окреслити шляхи подальшого існування та визначити нові напрями і форми надання населенню культурних, мистецьких, інформаційних і дозвілєвих послуг на найвищому європейському рівні.

Особливо це стосується сільських осередків культури, більшість з яких завжди була дотаційною. А обраний сільський голова

взагалі міг увесь термін свого головування нічого не робити для громади у цьому напрямі, адже він, як і ще декілька працівників сільради, все одно отримували зарплатню з бюджету.

Утім, залишається найскладніше питання: як, наприклад, жити в умовах запропонованої владою децентралізації соціокультурним закладам у маленьких містечках, а особливо у сільській місцевості?

На відміну від освіти та медицини, які отримують державну субвенцію, сфера культури фінансується з місцевих бюджетів. Утримувати досить широку мережу за кошти, які будуть у розпорядженні місцевих громад, складно, тому багато культурно-просвітницьких закладів будуть "оптимізовані", тобто або об'єднані в більш великі заклади культури в межах об'єднаної територіальної громади, або ліквідовані. Насамперед, це стосується бібліотек, розташованих у сільській місцевості. Для прикладу, в сусідній Польщі бібліотечних установ наразі у кілька разів менше. І це за умови, що бюджети органів місцевого самоврядування у країні – набагато більші за вітчизняні.

Ефективний приклад перетворення звичайних бібліотек у соціокультурні центри громади можна спостерігати у Фінляндії. В країні, по-перше, бібліотеки об'єднують в єдину мережу в межах регіону, і користувач може без проблем скористатись усім спектром послуг улюбій бібліотеці мережі. По-друге, відкрито вільний доступ до комп'ютерної техніки бібліотеки, принтерів, сканерів, до мережі інтернет та ін.; надаються послуги для фрілансерів, конференц-зали, місця для виставок і проведення різного роду культурно-мистецьких заходів. По-третє, цікавим творчим рішенням є видача речей напрокат. Так, ви можете взяти у бібліотеці, крім книг, журналів, газет тощо, наприклад, напрокат ракетку для тенісу, швейну машинку, лижі, навушники, гітару, електронну книгу. Прикметно, що все це абсолютно безкоштовно.

Нині більшість експертів схиляється до думки про можливе скорочення мережі установ культури в процесі децентралізації влади, а тому пропонують різні шляхи їх збереження.

Серед найбільш конструктивних пропозицій – зберегти заклади культури шляхом співфінансування і з боку держави, і з боку місцевих громад, особливо на перших етапах реформи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративна реформа як механізм вирішення проблем територіальних громад [Текст] / Горник В.Г., Івашків Ю.Д., Гуйда О.Г. // Проблеми та перспективи розвитку державного управління в умовах реформування: [колективна монографія] / Заг. ред. Чечель А.О., Хлобистов Є.В. Бельско-Бяла (Польща): Вища школа економіки та гуманітаристики, 2017. 493 с.
2. Соціокультурна сфера України: децентралізація у контексті реалізації стратегії сталого розвитку / Ю. Д. Івашків // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. - 2018. - № 2. - С. 102-104.
3. Івашків Ю. Теоретичні підходи до планування соціально-економічного розвитку регіону // Наукові розвідки з державного та муніципального управління. 2014. Вип. 1. С. 165-174.
4. Впровадження адміністративної реформи як механізм формування спроможних територіальних громад / Ю. Д. Івашків, Гуйда О.Г., Музика В.П. // Науковий журнал "Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління": зб. наук. праць. Херсон. Видавничий дім "Гельветика", 2017. Том 28 (67) № 2 2017. С. 37-42.

УДК 330.342.146

Николаєва В.І.,

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології управління,
Донецький державний університет управління (м.Маріуполь)*

ПИТАННЯ ОНОВЛЕННЯ МОДЕЛЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Українське суспільство обрало шлях до сталого соціально-економічного розвитку, тому інтеграція до європейського і світового співтовариства вимагають запровадження сучасних практик взаємодії держави і суспільства, які б дозволили посилити взаємну відповідальність усіх учасників суспільного життя та створити умови для подальшого стабільного розвитку суспільства.

Сьогодні Європейське відділення ICSW пріоритетним напрямком в області міжнародного співробітництва вважає оновлення національних моделей соціального захисту населення в контексті сталого розвитку.

Соціальні проблеми в Європі мають загальні риси, але їх рішення розрізняються залежно від національних моделей соціального захисту. Рекомендації Міжнародної організації праці про мінімальні рівнях соціального захисту № 202 від 14 червня 2012 р містять керівні принципи, які повинні бути враховані при виробленні базових соціальних гарантій на національному рівні. У документі стверджується, що право на соціальне забезпечення є невід’ємним правом людини. Базові соціальні гарантії стають важливим інструментом не тільки для «запобігання і скорочення масштабів бідності, нерівності, соціальної ізоляції і соціальної незахищеності», а й механізмом «досягнення рівних можливостей, гендерної та расової рівності».

Базові соціальні гарантії є ключовими орієнтирами для реалізації правозахисних норм і стандартів в кожній країні. Успіх національних мінімальних рівнів соціального захисту в досягненні гендерної рівності, дотримання економічних, соціальних і культурних прав і захисту вразливих груп населення, таких як діти, люди похилого віку, інваліди, працівники неформального сектору та особи без громадянства, буде залежати від того, як вони встановлюються і застосовуються відповідно до визнаних на міжнародному рівні нормам і принципам в сфері прав людини і з урахуванням національних умов.

Реалізація поставлених завдань в галузі сталого розвитку на період до 2030 року залежить від здатності держави перетворити зобов’язання в результати. У свою чергу, комплексна державна політика може стати дійсно ефективною, тільки якщо вона тісно вплетена в головні національні пріоритети розвитку, що відображають актуальні потреби населення, і тільки після цього можна повноцінно інтегрувати економіку, а також займатися соціальними і оточуючими факторами – пріоритетними елементами для кінцевого успіху .

Для досягнення цілей з урахуванням всіх основних груп населення та зацікавлених сторін, їх слід залучити до обговорення способів і засобів реалізації всіх запланованих програм. Громадські, державні та благодійні організації спільно з приватним сектором можуть визначити напрямки реалізації державної політики, підняти актуальні питання щодо фактичних можливостей внесення реалізації програми в національні пріоритети, запропонувати пропозиції

щодо розподілу фінансових і технічних ресурсів, а також налагодити способи контролю за їх виконанням.

Сталий розвиток українського суспільства передбачає наявність продуманого, цілеспрямованого управління. Громадське функціонування може породжувати різні механізми самоврядування, саморегулювання, але цілеспрямований процес позитивних змін тісно пов'язаний з структурованою управлінською діяльністю.

Насамперед, важливо відзначити такі показники позитивних зрушень: поліпшення якості та рівня життя населення, покращання умов праці, набуття людиною особистістю більшої свободи, політичних і соціальних прав, розвиток громадянського суспільства, збільшення технічних, соціальних та інших можливостей вирішення соціальних проблем у суспільстві.

В сучасних умовах розвиток системи соціального обслуговування гостро потребує науково обґрунтованих підходів. Сучасні підходи до розуміння сутності та змісту соціального захисту, забезпечення соціальної справедливості, інклюзивного розвитку були розглянуті в Доповіді МОП про соціальний захист в світі 2014/15. За підсумками аналізу був зроблений висновок про те, що політика соціального захисту грає вирішальну роль в реалізації прав людини на соціальне забезпечення, у зниженні рівня бідності та нерівності. Соціальний захист безпосередньо сприяє всебічному соціально-економічному зростанню – за рахунок розвитку людського капіталу та підвищення продуктивності праці, а також підтримки внутрішнього попиту і структурної перебудови національних економік.

У сучасних умовах світового розвитку мінімальний рівень соціального захисту є ключем до відновлення економіки після кризи і повинен стати частиною загальної програми розвитку. Існує три головні чинники, відповідно до яких соціальний захист є одним з необхідних умов для сталого розвитку:

1. Права людини і дотримання права людини на працю та його гідну винагороду.

2. Соціальна і політична необхідність, оскільки державам важливо надавати допомогу соціально незахищеним категоріям населення там, де ринкова економіка не вирішує завдань соціального захисту населення.

3. Соціальний захист є економічною необхідністю для підтримки внутрішнього споживання і попиту за допомогою підвищен-

ня доходу домашніх господарств. Мінімальний рівень соціального захисту сприяє гідної зайнятості та інклюзивної зростання.

Орієнтир на суспільно-політичну стабільність і сталість людського розвитку в Україні (як поєднання справедливої взаємодії соціуму та економіки, життєздатної взаємодії економіки та довкілля, обопільно прийнятної взаємодії соціуму та довкілля) передбачає [1]: інституціалізоване принципами соціальної держави конституційне визнання зобов'язань щодо задоволення суспільно необхідного обсягу потреб, змістове формування та унормування відповідних гарантій, що охоплює зокрема нормативно-правове й цільове фінансове забезпечення (в тому числі стандартизацію і контроль) діяльності з виробництва товарів і послуг, а також із розвитку та територіальної організації інфраструктури, призначених для виконання цих зобов'язань; реалізацію ідеологій наповнення потреб вищих рівнів (пізнавальних, у досягненні професійної компетентності, гідного соціального статусу, бажаного рівня особистісної реалізації) державотворчим, спільнотоконсолідуючим та солідаризуючим змістом, похідними чого є підтримання суспільно-політичної стабільності й національної безпеки, формування солідарних систем соціального забезпечення, створення потенціалу саморозвитку територіальних громад, соціально відповідальна орієнтація бізнесу; збалансування структури економіки й ринку праці з орієнтацією на розширення представництва серед ланок спеціалізації високотехнологічного й обслуговуючого секторів; стимулювання споживчого попиту як рушійної сили суспільно-економічного зростання; соціально свідому оптимізацію та редукцію матеріально-побутових потреб в інтересах зниження ресурсоемності та енерговитратності економіки; підвищення рівень усвідомлення в масах основ здоров'язберігаючої соціально толерантної поведінки та екобезпечного існування сучасної цивілізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш Л.Г. Якість соціогуманітарного відтворення в національній стратегії сталого розвитку. Управління і сталий розвиток. 2016, №1. С.11-19.

Зелінська М. І.,

*к.політ.н., доцент кафедри публічного управління
та адміністрування Донецького державного
університету управління (м.Маріуполь)*

Ногаш С.В.,

*здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та
адміністрування», Донецький державний університет управління
(м. Маріуполь)*

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ У ВІТЧИЗНЯНИХ ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Сучасне та майбутнє Української держави в умовах глобалізаційних і трансформаційних процесів, успіх соціально-економічних реформ залежать від наявності високопрофесійних кадрів на усіх рівнях виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Сьогодні країні потрібні керівні кадри, які готові до змін та інновацій, спроможні своєчасно приймати найбільш ефективні управлінські рішення та здатні взяти на себе відповідальність за модернізацію держави й реалізацію розпочатих реформ [3].

Сучасна система підвищення кваліфікації має низку проблем, пов'язаних із недосконалістю нормативно-правового забезпечення, невідповідністю періодичності навчання швидким темпам змін і зростаючим вимогам до рівня професіоналізму державних службовців, недостатньою спрямованістю навчання на формування професійної компетентності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування тощо. Невід'ємною умовою сталого економічного розвитку держави є підвищення ефективності праці за рахунок реформування існуючого механізму мотивації праці на всіх рівнях державного управління. Реалізація факторів економічного зростання можлива за умови створення мотиваційної системи, яка здатна спонукати персонал до ефективної праці. З усіх факторів, що впливають на ефективність діяльності органів влади, найбільше значення має наявність мотивації персоналу та результативність праці. Це стосується різних сфер діяльності від групи персоналу до окремих фахівців [6].

На жаль, в Україні, органи державної влади якщо і запроваджують інструменти, пов'язані з підвищенням мотивації співробітників, то, зазвичай, традиційного характеру, роблячи основний акцент на «маніпуляції заробітною платою та нарахуванням додаткових виплат», залежно від досягнень працівника та результатів його діяльності. Разом з тим, з метою оптимізації витрат, значна частка з яких припадає власне на оплату праці, не завжди є можливість до суттєвого збільшення фонду оплати праці [2].

На сучасному етапі розвитку України безперервна освіта державних службовців як складова кадрового потенціалу країни має стати підґрунтям ефективної державної політики. Проектування і впровадження освітніх програм ХХІ ст. мають бути спрямовані на створення правових, економічних та організаційних умов для розвитку системи безперервної освіти, мета якої – задоволення освітніх потреб особистості й суспільства із урахуванням соціально-економічних, соціокультурних і політичних змін у державі. Водночас успішність розвитку безперервної освіти багато в чому визначається готовністю державних службовців до роботи у неперервному інноваційному режимі, гнучкому, оперативному, мобільному реагуванні на мінливі потреби суспільства, ринку праці, зрушення у технологіях, а також в інформаційному середовищі, що зазнає змін [1].

Однією з умов забезпечення відповідності системи навчання керівних кадрів до зростаючих потреб суспільства є вивчення 7 досвіду розвинених країн з метою його переосмислення і пошуку шляхів впровадження в Україні. Досвід розвинених країн свідчить, що ключовими факторами забезпечення безперервності освіти державних службовців та ефективності функціонування і розвитку систем навчання є: цілі навчання державних службовців; законодавче забезпечення функціонування державної служби і її професіоналізації; обсяги і порядок фінансування навчання державних службовців; система інституцій, які надають освітні послуги державним службовцям; статус, порядок добору й оплати праці викладачів; засади і механізми формування змісту навчання, розробки та впровадження навчальних програм [4].

Відтак, зарубіжний досвід показує досить високу ефективність застосування нетрадиційних методів мотивації персоналу: години відгулів в дні розпродажу (Японія); незвичайні назви посад, створення внутрішньо корпоративного світу (з умовною валютою, за яку в подальшому можна отримати певні послуги компанії тощо) (США); про-

ведення внутрішньо корпоративних конкурсів, де оцінюються як самі кращі якості (особисті, професійні, специфічні тощо) так і недоліки номінантів - призерів (Англія); час від часу дозвіл на недотримання дресс - коду і можливість не відповідати на телефонні дзвінки керівництва після 18.00 (Франція); адаптація робочого кабінету «під спальню», проведення робочого дня на свіжому повітрі, там де є Wi-Fi і простір, щоб розташуватися всім колективом, надання творчих відпусток (Німеччина) тощо. Це далеко не весь перелік нетрадиційних методів мотивації персоналу і спонукання його до підвищення продуктивності та ефективності праці. Проте набагато більш дієвими вважають керівники і кадровики теж оригінальні, але матеріальні стимули. Наприклад, відпустку за рахунок компанії на кращих курортах світу після реалізації трудомісткого проекту, абонемент на відвідування спортивного залу за рахунок роботодавця [5].

В Україні на сучасному етапі розвитку мотиваційної системи не вистачає матеріальних стимулів, тому керівникам потрібно сконцентрувати увагу на оптимальному поєднанні матеріальних і нематеріальних мотивуючих елементів, які б комплексно характеризували її оптимальність та взаємозв'язок між місцевими традиціями управління й корпоративною культурою. Для розробки системи мотивації продуктивної праці на вітчизняних органах публічної влади доцільно проявляти креативність, впроваджуючи нетрадиційні методи мотивації, врахувати ментальні особливості та національні традиції, виділити, на чому саме керівникам акцентувати увагу в даному аспекті. Досвід розвинених країн щодо навчання чиновників є досить корисним для модернізації вітчизняної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців. Водночас необхідно вказати на неприпустимість автоматичного копіювання зарубіжного досвіду, яке є недоцільним і неефективним. Обов'язковою є адаптація до українських умов із врахуванням історичних традицій та ментальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Акімов О. Психологічні складові підвищення ефективності професійної діяльності державних службовців [Електронний ресурс].– Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_04\(23\)/17.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2014/2014_04(23)/17.pdf)
2. Бондар В. Мотивація діяльності органів місцевого самоврядування: поняття та основні теоретичні положення [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/17035423.pdf>

3.Гургула Т. Удосконалення системи мотивації праці посадових осіб органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21-DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nv_2015_9_8

4.Шовгеля О. Забезпечення мотивації посадових осіб місцевого самоврядування в умовах індустріальних міст України [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2013-1/doc/1/09.pdf>

5.Щегорцова В. підходи до оцінки ефективності мотиваційних заходів в органах виконавчої влади в Україні [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2011-1/doc/3/06.pdf>.

УДК 35.01:159.923.2

Зелінська М. І.,

к.політ.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування Донецького державного університету управління (м.Маріуполь)

Пройдакова І.В.,

здобувач ОС «магістр», спеціальності «Публічне управління та адміністрування», Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ВЛАДИ

На сьогодні питання ефективності системи державного управління та місцевого самоврядування, насамперед у контексті якості надання послуг, що надаються населенню, є одним із актуальних питань для України, як правової і соціальної держави. Особливого значення питання оцінки ефективності влади набувають на місцевому рівні, тому що саме органи місцевого самоврядування є найбільш наближеними до населення та безпосередньо відповідають за якість надання адміністративних послуг. І чим

вища компетентність посадовців, тим якіснішим буде надання адміністративних послуг. Тому одним з найважливіших завдань формування ефективної системи органів місцевого самоврядування слід визначити кадрову політику в ній, яка забезпечила б якісний склад кадрів.

Іншими словами, актуалізація питання професіоналізації муніципальної служби як складової кадрової політики в Україні зумовлене вимогами сучасного етапу розвитку української держави, надання якісних адміністративних послуг. Причини полягають у недосконалості моделі управління, а саме в її блоках – роботі з персоналом, обліку знань і здібностей посадовців, довгострокових цілей розвитку органів місцевого самоврядування. Значущими причинами, крім уже названих, є політизація адміністративної діяльності керівних кадрів а також збільшення кількості та підвищення вимог до якості надаваних місцевим самоврядуванням адміністративних послуг, поглибленням кризи довіри між громадянами та органами публічної влади. Проте якість та своєчасність надання публічних послуг (в тому числі і адміністративних) ще не стали основним критерієм оцінки діяльності посадових осіб органів місцевого самоврядування та виміром їх кар'єрного розвитку [3].

Ефективне і якісне, виконання функцій місцевого самоврядування, надання ним належних послуг населенню значною мірою залежить від цілого ряду факторів, зокрема – особистості муніципального службовця, його індивідуального досвіду, освіти, професійної компетентності, наявності спеціальних знань та навичок, які своєчасно оновлюються відповідно до вимог часу і змін у навколишньому середовищі. Для створення професійної, політично нейтральної та ефективної публічної служби, поряд із законодавчим забезпеченням, необхідно розвивати її інституційну базу та забезпечити послідовність у впровадженні нових засад у її діяльності, кардинальну перебудову кадрової політики [5].

Система підготовки спеціалістів для служби в органах місцевого самоврядування, підвищення кваліфікації муніципальних службовців є важливою складовою державної кадрової політики, спрямованої на формування високопрофесійних кадрів та підвищення якості їх роботи як в цілому так і у сфері надання адмініст-

ративних послуг [2]. Однак ця система потребує як внутрішньої, так і зовнішньої модернізації, що передбачає насамперед реформування професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування як елементу розвитку інституційної спроможності місцевого самоврядування, підвищення рівня професіоналізму та культури персоналу, здатності компетентно і відповідально виконувати повноваження, надавати якісно адміністративні послуги.

Без дотримання принципу відповідальності не можливе функціонування місцевого самоврядування України. І тут слід наголосити на тому, що мова йде не лише про відповідальність органів публічної влади, яка має колективний характер, але й персональну відповідальність працюючого в цих органах персоналу. Відповідність дій посадових осіб певним етичним нормам та принципам не лише є свідченням їх моральної відповідальності, але й важливою складовою професіоналізму. Таким чином, важливим моментом формування довіри громадськості до органів влади, а відповідно і їх позитивного іміджу, є відповідальність посадовців, яка може мати кілька вимірів: моральний, професійний, політичний, громадянський та ін. [1].

До цього додамо, що оцінка якості надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування повинна здійснюватися на основі таких критеріїв як результативність, своєчасність, доступність, зручність, відкритість, професійність [4].

Підсумовуючи, слід зазначити, що актуальність дослідження питань, пов'язаних із формуванням позитивного іміджу органів влади зростає. У більшості громадян образ влади формується або на основі особистого враження про діяльність перших осіб держави, регіону, міста, села тощо, або у результаті спілкування із окремими її представниками на місцях – муніципальними службовцями. Саме тому якість прийняття управлінських рішень, професіоналізм посадовців впливає на уявлення про місцеве самоврядування, і виступає одним з основних факторів формування його позитивного іміджу. Важливим аспектом вирішення проблеми формування позитивного іміджу органів муніципальної влади є визначення ролі та місця у цьому процесі служби в органах місцевого самоврядування як соціального інституту. Сучасна служба в органах місце-

вого самоврядування повинна створити дійовий механізм реалізації функції місцевого самоврядування, але на жаль, вона досі повною мірою не відповідає своєму призначенню. На практиці муніципальна служба має бути цілісним добре організованим органом, який поєднує у своїй діяльності інтереси громади і держави. Таким чином, йдеться не тільки про налагодження процедур між секторної взаємодії, але й про формування нової адміністративної культури, основаної на пріоритеті принципу відповідальності муніципальних службовців, який визначається не лише у правовій та політичній, а й у соціальній площині. Саме проблеми забезпечення якості надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування є основною складовою формування іміджу місцевого самоврядування.

ЛІТЕРАТУРА

1.Кибанов, А. Я. Турчинов А.І. Основи управління персоналом :посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/2848122/>

2.Ковбасюк Ю.В. Державна служба. Підручник: у 2 т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://academy.gov.ua/-NMKD/library_nadu/Pidruchnuiky_NADU/2aa8d08a-a24e-4579-a834-2b601099c0bd.pdf

3. Колісніченко, Н. М. Стойкова Г.Г. Особливості професіоналізації державних службовців: етапи, стадії, підходи [Електронний ресурс].– Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.

4. Про державну службу: Закон України від 15 грудня 1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12>

5. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>

Тарасенко Д.Л.,

кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування, Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

Марчук С. О.,

начальник управління з питань розвитку та підтримки об'єднань співвласників багатоквартирних будинків Маріупольської міської ради

Казанцев О. Ю.,

начальник управління молоді та спорту Маріупольської міської ради

ОСОБЛИВОСТІ МІСЬКОЇ ПІДТРИМКИ ОСББ В М. МАРІУПОЛЬ

Як показала практика попередніх років, підвищення якості життя жителів міста не можливе без зміни системи надання житлових послуг.

Одним з найважливіших заходів для поліпшення становища в комунальній сфері міста є посилення впливу мешканців будинків на умови проживання та якість обслуговування, а об'єднання зусиль жителів будинків в законну офіційну форму - об'єднання власників багатоквартирного будинку є на сьогодні однією з найбільш ефективних форм.

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, або ОСББ - це неприбуткова юридична особа, створена власниками житлових та нежитлових приміщень для спільного користування, утримання та управління своїм будинком та прибудинковою територією, а також для юридичного оформлення їхніх майнових прав на будинки та прибудинкову територію [1].

Основною метою діяльності ОСББ є поліпшення утримання будинку, підвищення якості послуг, що надаються, раціональне використання платежів мешканців на потреби саме того будинку, в якому вони живуть, а також виховання дбайливого ставлення до власного майна та повагу праці як своєї, так і людей, які допомага-

ють утримувати будинок і прибудинкову територію в належному стані.

Розуміючи всю необхідність і відповідальність за обраний курс, спрямований на поліпшення життя мешканців м. Маріуполя, було прийнято рішення про необхідність створення Управління з питань розвитку та підтримки ОСББ при Департаменті житлово-комунальної інфраструктури Маріупольської міської ради.

З метою залучення жителів будинків в процес управління власним житлом, вперше було введено нову практику фінансування капітальних ремонтів. Тепер не органи влади розпоряджаються фінансами і пошуком підрядників для виконання капітальних ремонтів, а кошти передаються ОСББ, і вони самостійно через систему Prozorro займаються пошуком підрядних організацій і приймають рішення про те, хто буде робити ремонт в їхньому будинку. Звичайно ж ОСББ не залишаються без допомоги і підтримки, структурні підрозділи міської ради надають допомогу головам ОСББ в технічних і організаційних питаннях.

В Україні програма підтримки ОСББ існує повсюдно, але в Маріуполі міська влада не зупиняється на прийнятих програмах. Таким чином, на сесії міської ради було прийнято програми капітального ремонту з посилення несучих будівельних конструкцій багатоквартирних житлових будинків на 2017-2021 роки та капітального ремонту ліфтів багатоквартирних житлових будинків на 2017-2021 роки, реалізація яких допоможе вирішити проблеми будинків ОСББ.

Завдяки спільній діяльності міської влади, депутатського корпусу та громади, спрямованої на розвиток і підтримку відбулося стрімке зростання всіх показників в сфері виникнення нових об'єднань.

Найважливішим досягненням, яке, хотілося б особливо відзначити, є прийняття Програми підтримки ОСББ на 2016-2021 рр. Її головною особливістю є здійснення капітального ремонту одного конструктиву за рахунок коштів міського бюджету та наступні здійснення ремонтів зі співфінансування протягом 5 років. У цей непростий час міська влада і депутати міської ради ставлять перед собою завдання спільними зусиллями зробити життя маріупольців кращим.

Крім того, саме завдяки прийняттю даної Програми, організовані і проведені численні навчання голів ОСББ.

Необхідність в даних навчаннях колосальна, так як більшість голів і бухгалтерів раніше не стикалися, і не мали уявлення, про те, як вести самостійну господарську діяльність.

З ініціативи міської ради організовано проведення численних практичних курсів комп'ютерної грамотності для голів ОСББ, і ініціативних груп. Адже, тільки наочне навчання, особливо це стосується активістів старшого віку, дозволяє по-справжньому навчити і закріпити отримані навички.

Для всебічної зручності голів і членів ініціативних груп, зроблені і надані методичні рекомендації у вигляді інструкцій зі зразками заяв, і прикладами їх заповнень, дотримуючись яких можна здійснити всі необхідні дії для становлення, і функціонування об'єднань.

Так, всі бажаючі голови об'єднань зможуть отримати необхідні знання для проведення розрахунку та затвердження внесків на утримання будинку, і прибудинкової території, ведення господарської діяльності, здійснення фінансової звітності, а також ознайомиться з правовими, і організаційними основами діяльності.

Також в Маріуполі впроваджено практику періодичних зустрічей з головами ОСББ міста і окремо по кожному району. На цих зустрічах голови ОСББ можуть безпосередньо висловити свої насущні питання і висвітлити проблеми, які не залишаються без уваги і вирішення.

Так, спільними зусиллями міської влади та жителів міста якість життя в будинках ОСББ і не тільки неухильно підвищується. Головне не втрачати активність, ініціативу і бажання безпосередньо своїми зусиллями покращувати місто Маріуполь і позитивний результат обов'язково буде досягнуто.

Розуміючи ефективність діяльності ОСББ, створення, розвиток і підтримка ОСББ у м Маріуполі залишається одним з основних пріоритетів політики міської ради.

ЛІТЕРАТУРА

1. ОСББ – єдиний вірний шлях управління житловим будинком. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mariupolrada.gov.ua/page/osbb->

Tarasenko D.L.,

*Candidate of Public Administration Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Public Administration and Governance
Department of Donetsk State University of Management*

Sukhova K.K.,

Executive Bodies of the Mariupol City Council, Mariupol, Ukraine)

THE SOCIAL FACTOR OF SUSTAINABLE TERRITORIAL DEVELOPMENT

The growth of the world's population and the production scale, together with irrational consumption patterns, is becoming an increasingly heavy burden in the processes of region life-support potential restoring, as well as countries and the planet as a whole. It is expected that by 2020 the world population will exceed 8 billion people. However, currently 60 percent of this population lives in coastal areas, and there are 65 percent of cities with a population of more than 2.5 million people located on the coast of the seas and oceans; some of them are already at or below the current sea level. These interacting processes affect the use of atmospheres, land, water, energy and other resources. Therefore, it is necessary to develop strategies to reduce the negative impact of anthropogenic activities on the environment and the negative impact of climate change on the world's population.

This issue is of particular importance in Ukraine, where, in the context of the institutional support system reforming and the lack of adopted mechanisms for regulating this activity, the united territorial communities of fast-growing cities face serious environmental problems. Growth and expansion of the urbanized areas boundaries make it necessary to pay more attention to the peculiarities of the local government activity and the mechanisms for the economic activity management formation within the territorial communities, taking into account the sustainable development needs [2].

A key element of this complex relationships system is the human factor that has to be properly taken into account in the development and implementation of an integrated sustainable development policy. The policy requires a scientific study of the interrelationships between

demographic trends and social factors, the rational use of resources and the spread of environmentally friendly and resource-saving technologies. Thus, the social sphere of activity at the local level is the spatial processes implementation in society, the rational forms of people's lives organization introduction in terms of working conditions, life, recreation, personal development, the restoration of life, reproduction of the population [1]. This sphere is directly connected with politics, economics, ecology, sociology, demographic research, and the other sectors. Therefore, it is advisable to consider the social sphere development as a type of economic activity under sustainable development conditions exclusively in the context of organizing people's lives within the territorial organization of labor, namely as the social asset of a territorial community, that is, community resources, concentrated in the citizens and citizens associations' capabilities.

The development of state mechanisms for the environmental investment funds creation and the environmental payments regulation to the population has long been in an incomplete stage. In current programs of social and economic development, environmental issues are of secondary importance after the industrial development implementation plans and GDP growth, but the conditions for the current life quality and future generations are formed only at the present stage, which demonstrates the need to adjust existing and develop new strategic plans for sustainable development of industrial regions in the context of the environmental issues solution [2].

Thus, in the structure of local executive authorities and local self-government, it is expedient to create an appropriate unit for sustainable development of the territorial community, whose competence has to include issues of social development and social protection of the population within the framework of the current legislation on social protection and social services for the population and environmental protection. In its authority, this unit ought to determine the priorities for the sustainable social development conditions formation of the corresponding community, using ecological, socio-demographic and ecological and economic indicators of the territory development.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kolodiy A. Social capital and political participation of a citizen in the era of change // The responsibility of a Christian in modern society. Materials of the 7th Ecumenical Social Week. Lviv, Ukrainian Catholic University,

Institute of Ecumenical Studies. September 29 - October 4, 2014 URL: <http://esweek.org.ua/ua/ekumenichnij-cotsialnij-tizhden/7-est/dopovid/847-antonina-kolodii>

2.Chechel. A. Sustainable Development of Territorial Communities: Features in Conditions of Decentralization / Khlobystov E., Chechel A. / Sustainable development - XXI century: management, technology, models. Discussions 2017: collective monograph / Anderson V., Baldzhi M., Barkan V. [and others]; Institute of Telecommunications and Global Information Space of the National Academy of Sciences of Ukraine; Kiev Polytechnic Institute named after Igor Sikorsky; The ecological and humanitarian school / under the editorship of prof. Khlobystova E. - Kiev, 2017. - P.526-536 URL: <https://conftef.wixsite.com/conf>

УДК 338.48(474)

Хлобистов Д.Є.

торговельно-економічний коледж

Київського національного торговельно-економічного університету

КУЛЬТУРА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сталий розвиток територій пов'язаний з потенціалом найбільш ефективного та збалансованого використання природно-ресурсного та людського потенціалів. Одним з перспективних напрямів розвитку територіальних ресурсів є їх використання для цілей туристичного обслуговування. Туристична галузь є однією з найперспективніших в Україні. Її динаміка є одним із факторів сталого розвитку економіки держави в цілому та можливості українців комунікувати з усім світом. Серед важливих проблем розвитку галузі, які розглядає наукова література, називають різноманітні політичні, економічні, технічні, культурологічні, соціальні тощо. Окремо стоять питання удосконалення діяльності туристичних підприємств, зокрема шляхи покращення процесу та культури обслуговування.

Вивчення та аналіз наукових та практичних джерел із зазначеної проблеми (А. Горбач, Є. В. Козловський, Н. Є. Кудла, П. Р. Пуцентейло, Дж. Шоул та ін.) дали змогу узагальнити уявлення про

культуру обслуговування у туризмі. Це рівень надання послуг, ступінь досконалості, якість роботи з задоволення різноманітних запитів клієнта туристичного підприємства, а також система вимог до його управлінської, організаційної, інформаційної, комунікаційної діяльності.

До оцінювальних критеріїв якості обслуговування клієнта, належать: доступність послуг (у часі й просторі); повна відповідність уявленням клієнта; успішна реалізація мети послуги; безпечність виконання послуги; тривалість ефекту послуги; швидкість реалізації; мінімізація фінансової участі клієнта; культурний рівень обслуговування. У той же час досі немає єдиних підходів до визначення цього рівня та його сталих критеріїв.

В історичному та соціальному аспектах культура туристичного обслуговування є динамічною категорією, що формувалася поступово, зазнала історичних, національно-культурних впливів, залежала від специфіки, мети мандрів, станових прав та фінансових можливостей мандрівників. Нині туристична послуга та обслуговування туристів є товаром, який змінюється під впливом певних факторів (соціально-економічних, культурно-історичних, морально-психологічних тощо), до того ж сучасні уявлення про культуру обслуговування невіддільні від змістовної, процесуальної, психологічної готовності здійснювати індивідуальний підхід до кожного клієнта, згідно з його бажаннями та можливостями.

Сучасну культуру обслуговування у туризмі формують наступні чинники: державна політика в туристичній галузі, науково-технічний прогрес, структура засобів розміщення за видами, територіальний розподіл засобів розміщення, особисті якості керівництва й оперативних працівників. Серед додаткових чинників, які впливають або можуть впливати на культуру туристичного обслуговування, фахівці визначають: соціальні, функціональні, ергономічні, естетичні, безпекові, екологічні, патентно-правові та пов'язані із стандартизованістю.

Сучасний розвиток культури туристичного обслуговування у професійних джерелах характеризується наступними тенденціями: орієнтація на клієнта, інклюзія, підвищена вимогливість до пунктуальності працівників туристичної компанії, розширення кола короткострокових подорожей, популяризація внутрішнього туризму, збільшення пропозицій недорогих екскурсій для туристів, яким більше за 55 років, використання лоукостерів, розвиток інформаційно-комунікаційних інновацій.

На цих теоретичних засадах сформовані методичні підходи дослідження, які дозволяють експертним шляхом – через спостереження, вивчення документів, порівняння пропозиції та практики – вивчати особливості культури обслуговування клієнтів окремим туристичним оператором. Це передбачає визначення наступних складових діяльності туристичного підприємства: загальну характеристику туристичного підприємства; визначення, наскільки враховуються особливості контингенту клієнтів, їх потреби у транспортних, екскурсійних послугах, сервісі харчування та розміщення; аналіз заходів, які проводить компанія за кожним з цих елементів комплексного обслуговування; характеристику загальних елементів корпоративної культури туристичного підприємства; оцінку інформаційно-комунікаційних інновацій, запроваджених компанією з метою удосконалення процесу та підвищення культури обслуговування клієнтів; упорядкування переліку недоліків організаційно-управлінської діяльності компанії, що позначаються на процесі і культурі обслуговування її клієнтів; формулювання конкретних практичних рекомендацій з удосконалення процесу та культури обслуговування для туристичного підприємства в організаційно-управлінській сфері та PR-діяльності.

Перспективи дослідження вбачаємо у застосуванні пропонованих методичних підходів до вдосконалення діяльності туристичних підприємств різної спеціалізації та визначенні актуальних тенденцій динаміки культури туристичного обслуговування в Україні.

Хлобистов Є.В.,

*доктор економічних наук, професор, Національний університет
«Києво-Могилянська академія», Wyższa Szkoła Ekonomiczno-
Humanistyczna (Polska)*

Горошкова Л.А.,

*доктор економічних наук, професор,
Запорізький національний університет*

ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКІ СИСТЕМИ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ЩОДО БАЗОВОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Природно-господарська система (ПГС) являє собою об'єктивну частину природного середовища, яка опанована людиною у просторово-часових межах, і на якій ведеться господарська чи інша діяльність, підтримується належний стан довкілля та умови комфортної життєдіяльності (згідно термінологічного словника «Законодавство України») ¹². Нині на часі визначити, у якій спосіб ПГС буде адекватно відображатися у прикладних дослідженнях та мати конкретне змістовне наповнення для забезпечення сталого розвитку суспільства. Проблеми сталого розвитку пов'язані і з вдосконаленням територіальної організації суспільства, і, зокрема, територіально-адміністративним устроєм України. Зазначимо, що метою вдосконалення адміністративно-територіальний устрою має стати побудова нової моделі територіального управління, заснованої на засадах децентралізації, субсидіарності, балансу загальнонаціональних інтересів з інтересами населення регіонів та територіальних громад, повсюдності місцевого самоврядування, спроможності та самостійності територіальних громад, узгодженості з природно-географічним потенціалом.

Сталий розвиток держави неможливо забезпечити без створення умов сталого розвитку її адміністративно-територіальних одиниць. Саме тому існує необхідність побудови моделі сталого розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

¹² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/23617>

Основними складовими цієї моделі, на нашу думку, є економічна, соціальна та екологічна складові. Проведеним аналізом доведено, що основна увага держави та науковців зосереджена на економічній та соціальній складовій. Верховна Рада у 2014 році прийняла зміни до Бюджетного та Податкового кодексів у напрямку зміцнення матеріальної та фінансової складової територіальних громад. Фінансова база соціальної сфери була сформована відповідно до норм чинного Бюджетного кодексу України (освітня, медична субвенції; субвенції на формування інфраструктури ОТГ; на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій; інших субвенцій та дотацій).

Очевидною є недосконалість регуляторних механізмів екологічної політики в умовах децентралізації влади та їх низька ефективність у господарській практиці на територіальному рівні. З огляду на зазначене, існує необхідність розроблення методологічних підходів до визначення обґрунтування ефективних напрямів реалізації державної екологічної політики на рівні ОТГ, рекомендацій з їх наукового супроводу, опрацювання комплексу заходів щодо їх упровадження та вдосконалення чинної організаційно-правової бази.

Отже, перед публічним управлінням сталим розвитком ОТГ стоїть низка актуальних проблем, а саме: вдосконалення механізмів використання екологічного податку (його постійно отримують тільки ті ОТГ, на території яких розташовані великі промислові підприємства); впровадження механізму акумуляції коштів екологічного податку об'єднаних територіальних громад з метою їх ефективного використання за цільовим призначенням; забезпечення надходження частини податку за використання надр державного значення до бюджету ОТГ.

Черниш О.І.,

*доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри менеджменту виробничої та
невиробничої сфери,*

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Питання створення інвестиційного клімату, сприятливого як для національного, так і іноземного інвестора, є вельми актуальним, оскільки надходження інвестицій є одним із найголовніших чинників економічного зростання. Протягом останнього десятиріччя за часткою надходжень прямих іноземних інвестицій (ПП) регіон Центральної та Східної Європи (далі - ЦСЄ) посідає лідируючі позиції порівняно з іншими регіонами світу, передусім, завдяки доволі ефективному законодавчому і регуляторному середовищу, розвинутій інфраструктурі, динамічній фінансово-банківській системі, суттєвій підтримці національних агентств сприяння іноземним інвестиціям і торгівлі тощо [1].

Ключовими складовими формування сприятливого інвестиційного клімату є низка інституційних характеристик економік країн регіону, які забезпечують стійкий фундамент для розвитку як інвестиційних процесів, так і стабільності економічного розвитку країн. На цих чинниках слід зупинитись окремо.

Політична та економічна стабільність. Усі країни дотримуються демократичної моделі розвитку, а економічна політика є передбачуваною і послідовною. Незалежні центральні банки проводять виважену монетарну політику, яка сприяє стабільності національних валют.

Членство низки країн в Організації економічного співробітництва та розвитку і членство чи асоціація з Європейським Союзом (ЄС) обмежують простір для дискримінаційної політики і вимагають надання рівних прав для вітчизняних та іноземних підприємств. Загальні режими прогресивно були доповнені законами, які

регулюють специфічну діяльність (банківська справа, страхування, фондові біржі, права інтелектуальної власності, вільні економічні зони і промислові парки і т. ін.), що сприяло подальшому наближенню регуляторного середовища до норм розвинених ринкових економік.

Використання геостратегічного потенціалу. Розширення ЄС на схід значно підвищило привабливість країн ЦСЄ для іноземних інвесторів. Прийняття актів ЄС вирівнює правове та регуляторне середовище країн ЦСЄ з ЄС, що зменшує ризики для ПП в ЦСЄ й надає важливу перевагу перед іншими ринками, що розвиваються, де інтелектуальні права власності залишаються слабо забезпеченими. Розширення ЄС також забезпечило доступ нових членів співтовариства до структурних фондів ЄС, що прискорює модернізацію місцевої інфраструктури і спрощує процес транспортування і логістики для іноземних багатонаціональних компаній.

Відсутність дискримінації іноземних юридичних осіб. Національний режим для іноземних інвесторів є основною правовою нормою в країнах ЦСЄ. В усіх країнах юридично закріплено однакове ставлення до іноземних та національних юридичних осіб в усіх сферах, зокрема і в процесі приватизації державного майна, за винятком оборонної та банківської галузей. Національний режим для іноземних інвесторів гарантує їм вільний доступ на внутрішні ринки і дозволяє брати участь у приватизації. Крім того, протягом перехідного періоду, країни ЦСЄ погодилися не вводити жодних нових дискримінаційних заходів.

Захист інвестицій та прав власності. Заходи щодо створення сприятливого інвестиційного клімату на національному рівні доповнені укладенням міжнародних угод, спрямованих на забезпечення додаткових гарантій лібералізації і правового захисту для іноземних інвестицій. Країни ЦСЄ уклали значну кількість двосторонніх інвестиційних угод і угод про уникнення подвійного оподаткування з більшістю важливих країн-партнерів. Крім того, всі країни ЦСЄ приєдналися до Конвенції про визнання й приведення у виконання іноземних арбітражних рішень (Нью-Йоркська конвенція) і ратифікували Конвенцію по врегулюванню інвестиційних суперечок між державами і громадянами інших країн (ICSID). Всі країни ЦСЄ є також учасниками Агентства по багатосторонньому гарантуванню інвестицій (MIGA), тим самим надаючи доступ до багатостороннього механізму для страхування від некомерційних ризиків у цих країнах. Нарешті, членство країн ЦСЄ в СОТ обумовило те,

що вони є учасниками трьох основних пов'язаних з інвестиціями угод СОТ: Генеральної угоди по торгівлі послугами (GATS), Угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи (TRIMS) і Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS).

Відсутність обмежень на переказ і конвертацію валюти для поточних операцій або для ПІ. Водночас така відсутність обмежень не обов'язково поширюється на портфельні інвестиції. Іноземні компанії можуть вільно конвертувати або переказувати валюту для здійснення платежів за кордон і можуть також переказувати свій дохід після сплати податкових зобов'язань. Капітал може бути вільно репатрійований після ліквідації. Звичайно відсутні обмеження для кредитів від місцевих фінансових установ чи зарубіжних.

Репатріація капіталу. У зазначених країнах відсутні обмеження на розподіл і вивезення капіталу підприємствами до материнських іноземних компаній. Питання оподаткування дивідендів, роялті та відсоткових доходів регулюються відповідними двосторонніми угодами щодо уникнення подвійного оподаткування.

Зниження адміністративних бар'єрів для реєстрації та ведення бізнесу в сфері дозвільної системи. Разом з тим, в окремих країнах регіону існує також низка обмежень стосовно володіння і управління для інвестицій іноземних інвесторів. Основні обмеження для іноземного володіння стосуються землі й споруд. Інші обмеження щодо володіння і управління застосовуються у певних сферах виробництва або діяльності стратегічного значення.

Більшість країн ЦСЄ мають системи інвестиційних стимулів. Це є ознакою досить інтенсивної конкуренції за іноземні інвестиції серед країн регіону. Крім субсидій на національному рівні, місцеві органи влади пропонують додаткові стимули, які не координуються централізовано й інколи надаються інвесторам на індивідуальній основі через податкові або митні пільги. У відповідності до регуляторних норм ЄС інвестиційні стимули усе більше й більше інтегровані в місцевий розвиток, ринок праці і політику в сфері наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок.

Інвестиційні стимули прив'язуються до розташування інвестицій на територіях із спеціальними умовами функціонування. У більшості країн ЦСЄ є досвід створення територій, привабливих для інвестування, зокрема: вільних економічних зон, індустриально-технологічних парків, науково-технологічних парків, технологічних парків, агро-індустриальних парків, інвестиційних парків, технологічних інкубаторів, бізнес-інкубаторів.

Створення нових робочих місць стимулюється за допомогою грантів або повного чи часткового зменшення видатків на навчання / перенавчання працівників, безкоштовною допомогою в пошуку потрібного персоналу, іншими пільгами з боку як структурних фондів ЄС, так і місцевих органів влади. Стимулами для науково-дослідної та дослідно-конструкторської роботи є звільнення від сплати податку з доходу компаній, якщо лабораторію компанії розташовано в університеті або НДІ, зменшення оподаткування для малого й середнього бізнесу в галузі створення інтелектуальної продукції, податкові кредити для інвестицій, можливість створення неоподатковуваних інвестиційних резервів, податкові кредити у сплаті податку з доходу фізичних осіб у разі створення ними об'єктів інтелектуальної власності тощо.

Провідну роль у залученні іноземних інвестицій відіграють спеціалізовані регіональні агентства стимулювання інвестицій, на які покладено низку обов'язків, спрямованих на спрощення інвестиційного процесу, включаючи забезпечення інформацією про інвестиційні можливості, встановлення зв'язків з постачальниками, надання послуг інвесторам із супроводження інвестицій на початковому етапі, а також після здійснення інвестицій [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Динаміка інвестиційного клімату країн Східної Європи - досвід для України. - Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/june2009/01.htm>.

2. Руководство ОБСЕ по наилучшей практике в области формирования позитивного делового и инвестиционного климата. - Режим доступа : <http://www.osce.org/ru/eea/19769>.

5. ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 37.031.1

Бусарєва Т. Г.,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки,

ДВНЗ “Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ТИПІВ ЗНАНЬ

Проблема класифікації знань була і залишається однією з найскладніших. Головна складність полягає у виборі критерію, здатного з величезної кількості рис і характеристик такого багатовимірного об'єкта, як знання, виділити основні, сутнісні характеристики, що визначають властивості, а також спосіб існування і взаємодії їх з навколишнім світом. Великі французькі енциклопедисти Д. Дідро, Ж. Д'Аламбер навіть прийшли до висновку, «що не можна знайти підставу розподілу, яке могло б отримати загальне визнання і бути покладено в основу класифікації знань». До них фактично приєднується сучасний російський вчений А. Красилів, який вважає, що «різноманітність форм і способів подання і передачі знання майже не піддаються формалізованою класифікації через складність формулювання ознаки класифікації. Знання, отримані від Природи, настільки різноманітні, що рішення проблеми формулювання ознак і проведення класифікації є науковим результатом »

Проте перші спроби класифікації знань відзначені ще в Стародавній Греції в IV-III ст. до н. е., в період Платона і Аристотеля. Вони по-різному визначали ознака (критерій) класифікації знань. Для Платона таким критерієм служив предмет пізнання. Відповідно до цього він виділяв діалектику (пізнання в поняттях), фізику (чуттєве сприйняття предметів навколишнього світу) і етику (прояв волі і бажань, службовців джерелом людських дій). Аристотель розрізняв знання більшою мірою за коштами пізнання і способом мислення людини. Духовну діяльність людини Аристотель поділяв на пам'ять (спогад про враження, отримані на основі відчуттів),

уява (уявлення, чиста фантазія) і розум (порівняння вражень, отриманих в минулому на основі відчуттів, з новими відчуттями і їх розрізнення). Відповідно до цього він виділяв теоретичні науки, до яких відносив аналітику, фізику, математику і метафізику; практичні - етика, економіка і політика і творчі, до яких їм були віднесені поетика, риторика і мистецтво.[1, с.4-5]

Суперечка античних філософів про те, що вважати критерієм класифікації знань - предмет або метод пізнання - фактично не вирішено досі. Відлуння цієї суперечки можна почути практично в усіх роботах, присвячених даній темі. Отже, в основу класифікації має бути покладено розуміння сутнісних особливостей предмета дослідження. Тільки в цьому випадку виділяються класи (типи, види) матимуть єдину основу, єдина ознака, що зробить їх стійкими. Така класифікація, дійсно, може стати ефективним "інструментом пізнання», оскільки дозволяє вивчати не кожен об'єкт, а групи (клас, тип) об'єктів, істотно заощаджуючи при цьому сили і засоби. В якості критерію класифікації, здатного виділити види знань, об'єднані родовими ознаками і властивостями, ми пропонуємо використовувати форму існування знання в економічному полі. Відповідно до цього критерію можна класифікувати знання як особистісні (ідеальні, живі); знання, кодифіковані в символах і знаках, і знання, матеріалізовані в продуктах і послугах. Ідеальні знання створюються тільки в процесі діяльності головного мозку. Освоюючи наявне знання, людина перетворює його характеристики в свої суб'єктивні здібності, професійну компетенцію, творчу силу мислення. Саме цей вид знань, його особистісна форма, створює, поширює і використовує знання. Про це писав і Ф.Махлуп, розумів «під виробництвом знань будь-яку діяльність людини (або викликану їм) ефективно спрямовану на те, щоб створити, змінити або підтвердити у власному або в чужому розумі осмислене розуміння або визнання будь-яких фактів». Це принципово важливий для розуміння закономірностей функціонування знань як економічного активу момент. Саме закономірності та особливості функціонування людського мозку як виробничого апарату визначатимуть параметри, фактори, показники як економіки, так і суспільства знань [2, с. 48-56].

Крім того, кожному періоду розвитку суспільства притаманне власне розуміння «простору знань». З одного боку, кордони як філософського, так і економічного «простору знання» однакові - це все та ж «єдина картина світу». З іншого, різниця між філософським і економічним розуміннями знання, безсумнівно, існує і визначається що стоять перед цими науками різними цілями в області вивчення знань. Філософія шукає відповідь на питання: «що за сутність - знання?», А економіка - «що за продукт - знання?» Зрозуміло, що відповіді на ці питання будуть теж різними. Отже, економічне визначення поняття «знання» буде виглядати наступним чином: знання – це продукт продуктивної, (економічної) діяльності людей в сфері духовного виробництва.

Структурно ринок знань представлений великою кількістю секторів, з яких виділяються за своїми розмірами такі сектори, як наука (НДДКР, НДР), освіту (освітні послуги), засоби масової інформації, зберігання інформації (архіви, бібліотеки, інформаційні мережі) і ін. Нарешті, своєрідна риса ринку знань - це велика кількість посередників на цьому ринку, а головне, що цілий ряд секторів (освіти, зберігання інформації і ін.) Виступає переважно як посередник між виробниками знань (наприклад, НДДКР) і споживачами (домашніми господарствами, фірмами, державними установами).

Перелік типів знань на початку XXI століття: суспільно і суб'єктивно нові, теоретичні, прикладні; знання як суспільне і як приватне благо; знання, які мають стійке і скороминуче значення; знання, необхідні для дії або контролю; знання, що здобуваються для загальної освіти; мета-знання, неявні, усвідомлені, неусвідомлені, епізодичні, евристичні, кодифіковані, добре структуровані, напівструктуровані і неструктуровані, комерційні, описові (deskriptivні), що пояснюють (експлікативні), поведінкові, невіддільні, специфічні, загальні, явні, неявні, декларативні, процедурні знання і т. д. У цьому списку, складеному за матеріалами лише 4 літературних джерел, понад три десятки різних визначень (описів) знань. І треба визнати, це далеко не остаточний список: вивчення додаткових джерел з даної теми майже кожен раз призводить до його збільшення [3, с.518].

Так, Ф.Махлуп виділяв практичні, інтелектуальні, буденні, що розважають, духовні знання; Л.Е. Мінделі і Л.К. Піпія додають до цього переліку знання наукові, технічні (технологічні); В.Л. Макаров говорить про справжні знання і псевдознання і т. Д. Багато авторів, що працюють за тематикою «економіка знань», використовують у своїх роботах власну (через відсутність загальноприйнятої) термінологію і зі збільшенням числа робіт логічно очікувати і відповідного збільшення числа описів знань, то є поповнення цього списку в подальшому. Однак чи правильно буде вважати, що список описів (назв) знань тотожний списку видів знань, що видів знань стільки ж, скільки їх назв, і що формулювання нової назви автоматично означає визначення абсолютно нового, іншого, виду знання? Ми вважаємо, що це не так, і видів знань істотно менше, ніж їх назв, оскільки часто в літературі різними назвами позначається фактично одне і те ж явище. Наприклад, знання, позначені в одній роботі як теоретичні, в іншій з усім підставою можуть описуватися як суспільно або суб'єктивно нові знання; вони ж можуть розглядатися і як суспільне, і як приватне благо. Ті ж самі, по суті, теоретичні знання в контексті роботи можуть визначатися як знання, необхідні для дії і контролю або як придбані для загальної освіти, не кажучи вже про те, що теоретичні знання абсолютно точно є кодифікованими, добре структурованими, явними і т. д. Таким чином, один і той же за змістом і змістом знання різні автори можуть називати (описувати) по-різному. Причина, на наш погляд, в тому, що процес кваліфікації знань (тобто визначення їх як «непотрібних» чи «декларативних», або «епізодичних» і т. П.) Носить майже виключно суб'єктивний характер: в результаті один і той ж знання для кого-то буде практичним, а для кого-то - непотрібним. Евристичні знання для одного будуть епізодичними або неусвідомленими – для іншого і т. д.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коллисон К., Парселл Дж. Учитесь летать. Практические уроки по управлению знаниями от лучших обучающихся организаций [Текст] / К. Коллисон, Дж. Парселл. – М. : Инт комплексных стратегических исследований, 2016, с.4-5

2. Casson M., Singh S. Corporate research and development strategies: The influence of firm, industry and country factors on the decentralization of R&D // R&D management-Oxford. — 2015. — Vol.23 (№ 2). — PP. 48—56.

3. Dunning J. H. The globalization of business: The challenge of the 2000s. — L.; N. Y.: Routledge, 2015. — 518 p

УДК 342.9

Зеленіна Д. С.,

здобувач ОС «магістр»,

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Для забезпечення сталого розвитку – чи не найважливішого завдання, що будь-коли стояло перед людством, – особливі надії покладаються на освіту. Це питання постійно обговорюється на рівні глав держав і урядів, у рамках міжнародних і міжурядових, неурядових і просвітницьких організацій упродовж останнього десятиріччя.

У різних країнах упроваджуються і успішно працюють відповідні освітні програми й навчальні курси з цієї проблеми. Зокрема, у Швеції, США, наших сусідів – Польщі, Росії, Білорусії. Ідучи в ногу зі світовим співтовариством, Україна задекларувала свою орієнтацію на стратегію сталого розвитку. Очевидно, що розвиток освіти для сталого розвитку потребує нових педагогічних моделей, нової педагогічної культури та мислення, нового педагогічного змісту. Слід зауважити, що від початку цей напрям в освіті розвивається як такий, основним завданням якого є формування в учнів моделей поведінки, звичок, стилю життя, що відповідають потребам сталого розвитку людства.

Важливими складовими елементами методики опрацювання освіти для сталого розвитку у дошкільному закладі є самопізнання, самонавчання дітей через діяльність, націлення їх на прийняття самостійних рішень у повсякденному житті, виконання дій у напрямі сталого розвитку. Ці положення вимагають побудови прин-

ципово нової педагогічної моделі. Традиційна педагогіка виходить з положення, що надання тому, хто навчається, певної порції інформації викликає зміну його ставлення до того чи іншого явища. Наслідком цієї зміни вважається поступова зміна діяльності чи моделей поведінки дитини. Проте, згідно зі спостереженнями, відтворення в освітньому процесі такого ланцюжка не забезпечує на практиці ані формування цінностей, ані реальних змін поведінки. Наприклад, дошкільнята добре знають, що сваритися, ображати іншого не можна, однак далеко не кожна дитина дотримується цього правила у щоденному спілкуванні з однолітками.

Сучасна людина щодня зазнає впливу гігантської лавини інформації, в сотні тисяч разів більше того обсягу, що може засвоїти. Тому доводиться вибирати, що слухати, а на що активно реагувати. Отже, і викладення відомостей щодо екологічної кризи є недостатнім для того, аби вплинути на ціннісну орієнтацію дітей, а тим більше змінити їхню поведінку. Саме тому збільшення такої інформації в освіті ніяк не позначається на стані довкілля. На практиці дієвим виявляється кардинально інший підхід, на якому побудована педагогічна модель «емпауермент» – педагогіка мотивації та дії. Щоб пояснити його суть, варто детальніше розглянути процес людської діяльності як такий. Першим у людини виникає занепокоєння щодо якоїсь проблеми. Вона прагне отримати інформацію про шляхи її розв'язання, шукає та знаходить її, приймає рішення і діє відповідно до нього. Часто результат породжує мотивацію до нового циклу діяльності. Ця модель може бути представлена у вигляді спіралі, коли кожен цикл певної мірою повторює попередній.

Отже, людська діяльність завжди починається з виникнення мотиву у вигляді інтересу, стурбованості, усвідомлення потреби тощо. Такий мотив може виникати як у процесі діяльності, так і під час осмислення її результатів. Проте зазвичай людина активізується лише тоді, коли бачить результат або вірить у нього. Тому, коли дитина розуміє, що вона може ефективно (результативно) діяти, вона відчуває занепокоєння (мотив), шукає інформацію і готова свідомо сприйняти її, а потім і втілює задумане. За педагогікою емпвауермент, в освітньому процесі педагог може використовувати цю модель та стимулювати діяльність дітей, використовуючи такі способи:

- 1) допомога дітям у формулюванні намірів;
- 2) постановка запитань;
- 3) надання зворотного зв'язку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Программа действий: Повестка дня на 21 век и др. документы конференции в Рио-де-Жанейро / Сост. М. Китинг. – Женева. Центр «За наше общее будущее», 1993. - 70 с.
2. Стратегия ЕЭК ООН в области образования в интересах устойчивого развития // березень, 2005 р.
3. Еліас В. На зустріч Десятиріччю освіти для сталого розвитку // www.eco-forum.org.
4. Сталий розвиток: основні міжнародні документи // <http://who-is-who.com.ua..>

УДК 352.014

Костюк О.М.,

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри
світової літератури та теорії літератури
факультету іноземної філології
НПУ імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

УПРОВАДЖЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сучасна філологічна освіта в Україні, зокрема літературознавча підготовка у педагогічних університетах, перебуває на етапі перманентного реформування. Нині абсолютно очевидно, що вимоги європейської інтеграції [1] і прагнення зберегти культурну самобутність, наявність «золотого канону» і полівекторність літературного процесу, невизначеність майбутнього для курсу зарубіжної літератури у школі, вплив медіа на читацькі смаки молоді, тиск інформаційного середовища тощо не залишають можливості говорити про навчальну програму на основі усталеного кола художніх текстів та затверджених їх інтерпретацій.

Відповідно постає завдання забезпечити готовність випускників до викликів майбутнього, забезпечити їх інструментарієм для самостійного моніторингу літературної спадщини і мистецького простору, самостійної літературознавчої інтерпретації прочитаних творів та їх інтермедіальних проєкцій, а також для побудови на основі цих інтерпретацій і з урахуванням можливостей педагогічної інноватики авторської системи уроків та методичного забезпечення до них.

На перетині актуальних літературознавчих, педагогічних, наукознавчих тощо розвідок викристалізовується ідея дослідницького навчання (Research-based education) у системі філологічної освіти, що, як відомо, передбачає «навчання у процесі дослідження» як інтерактивну, продуктивну й цілеспрямовану діяльність, і головним результатом її має бути не засвоєні знання і не зроблені наукові відкриття, а набуті професійні компетентності.

Зокрема, модель дослідницького університету, поширена в Європі та США, передбачає залучення студентів у дослідницький процес. Залежно від ступеня такого залучення можна говорити про різні способи поєднання викладання і досліджень. Наприклад, М. Хейлі виокремив чотири з них: навчання, що базується на дослідженнях; орієнтоване на дослідження; кероване дослідженнями та навчання, що базується на науковому керівництві.

В.І. Сазик узагальнює цікавий досвід університетів США щодо поєднання викладання і досліджень [2]. Серед ефективних шляхів застосування такого досвіду в Україні - організація так званих гостьових лекцій за участі інших викладачів кафедри чи відомих літературознавців-науковців, публічне обговорення зі студентами важливих аспектів класичних та новітніх досліджень; використання на заняттях спеціальних відеоматеріалів чи презентацій, які стосуються досліджуваних проблем і відображають погляди різних учених на питання чинників розвитку літературного процесу, сутність певного методу, жанру, індивідуальної художньої манери автора, традицій і новаторства тощо; залучення останніх результатів наукових досліджень, зокрема монографій та дисертацій, до навчальної програми задля їх опрацювання і обговорення; упорядкування комплектів дослідницьких завдань для студентів з метою розвитку у них навичок фахового огляду літературних джерел, са-

мостійного планування досліджень теоретико-літературних та історико-літературних проблем, написання рецензій на статті, презентації наукових доповідей на конференціях, належного оформлення документів для отримання дослідницьких грантів тощо; залучення студентів до участі в наукових проектах, спеціалізованих студентських наукових спільнотах, Інтернет-форумах і дискусіях для обговорення та опрацювання важливих наукових питань тощо.

Дослідницькі уміння, як переконливо доводить Н.Н. Чайченко, стихійно не формуються [3]. Відповідно діяльність викладача з підготовки бакалаврів і магістрів до упорядкування дипломної роботи повинна мати системний характер, включати діагностичні, профілактичні та коригувальні заходи, зокрема спеціальні інструктивні процедури та вправи. Стратегія такої діяльності полягає в тому, щоб студент не лише поступово опанував основні дослідницькі процедури, а й свідомо поставився до застосування загальнонаукових та галузевих методів, набув досвіду розв'язання дослідницьких задач різних типів, сформував культуру наукового викладу, презентації та полеміки, спробував себе у виконанні навчально-наукових робіт різних жанрів та їх експертизі.

До факторів впровадження дослідницького навчання літературознавчих дисциплін можна віднести проблематизацію викладу навчального матеріалу у лекційному курсі; демонстрацію дискусійних моментів, протиріч у наукових інтерпретаціях фактів, неможливості кінцевого тлумачення художнього твору; пошук та створення евристичних вправ та творчих завдань для аудиторної та позааудиторної самостійної роботи, індивідуально або у межах групових проектів; формування тематики, векторів пошуку матеріалу для дослідження; проблематизація теми магістерської роботи, допомога у визначенні її актуальності та наукового контексту; побудову дослідницької стратегії, плану роботи; створення наукового середовища у ВНЗ, удосконалення свідомого володіння студентами методами та прийомами дослідження; формування дослідницької культури; партнерство студентів та викладачів у наукових проектах; конструктивний аналіз проміжних результатів наукової роботи; забезпечення досвіду не лише отримання, а й застосування результатів дослідження, зокрема у викладацькій практиці тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванова Т. В. Вища освіта в контексті європейського сталого розвитку – Режим доступу: <http://ecobio.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/-article/viewFile/12485/16880>

2. Сазик В.І. Сучасні принципи і методи інтеграції дослідницької компоненти у навчальний процес (С. 108-110) / Від викладання дисциплін – до освоєння наук: трансформація змісту, технологій освітньої діяльності та розвиток педагогічної майстерності зб. матеріалів наук.-метод. конф. 31 січня 2013 р. – К.: КНЕУ, 2013 – 531 с. [Електронний ресурс]: http://www.edu-trends.info/wp-content/uploads/2014/02/Satsyk_Pages-from-teach_subjects_develop_science.pdf?x47754

3. Чайченко Н.Н. Формування дослідницьких умінь як складової професійних компетентностей особистості// Вища школа: Гуманізація навчально-виховного процесу. - Випуск LIII. Частина II - Слов'янськ – 2010. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/gnvp/-2010_53_2/13.pdf

УДК 378.147

Опришко Т.С.,

к. н. із соціальних комунікацій, директор бібліотеки, Київський університет імені Бориса Грінченка

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНТИНЕНТАЛЬНА ОСВІТНЯ МОДЕЛЬ: ОСНОВНІ ПАРАДИГМАЛЬНІ ПОБУДОВИ

Європейська континентальна освітня модель є сьогодні однією з найбільш впливових та поширених систем освіти і наукової підготовки фахівців [1-3]. З-поміж не менш впливових інших моделей світової ваги (англосаксонської та американської) вона виділяється тим, що є основним суб'єктом освітньої інтеграції та процесів освітньо-наукової інтернаціоналізації в нашій країні та змінює прийняті до цього методологічні засновки для визначення принципів, установок, моральних і соціальних якостей, які потрібно виховувати у людей і втілювати в організаційно-управлінську практику освітньо-наукової діяльності. З огляду на це доцільно актуалізувати засадничі принципи цієї моделі з тим, аби надалі оцінити перспек-

тиви втілення її концепції або окремих концептуальних частин в освітню практику нашої країни.

Як показує американський дослідник Т. Баффорд, основною сутнісною ознакою цієї моделі є передавання культурних, інтелектуальних і духовних цінностей від однієї епохи до іншої. Освіта в цьому сенсі, зазначає він, передбачає такі види діяльності як навчання, освіта, виховання і творчість [4].

Якщо передача знань відноситься до інтелекту особи, то формування певної ціннісної орієнтації (освіта/виховання у власному значенні цього слова) пов'язане з дією людини, сприяючи перетворенню тих або інших ціннісних установок на її переконання.

Особливе місце і цінність у рамках «європейської континентальної» системи освіти займає досвід розвитку системи вищої освіти та підготовки наукових кадрів Німеччини, Австрії («німецька науково-освітня модель»), як провідних лідерів підрозділу даної системи.

Джерелами ідейних, організаційних та методологічних засновків даної освітньої системи є гуманітарні напрямки у німецькій філософії освіти, засновками якої свого часу стали системи німецького ідеалізму поч. XIX ст. (особливо – Ф.Шлейєрмахер, Г.Гегель), філософія життя (насамперед, філософія В.Дільтея, Г.Зіммеля), екзистенціалізм і різні варіанти філософської антропології.

Для даних напрямів у цій національній філософії освіти характерні: 1) підкреслення специфічності методів педагогіки саме як науки про дух, 2) її гуманітарна спрямованість, 3) трактування освіти як системи осмислених дій і взаємодій учасників педагогічних відносин, 4) висування на перший план методу розуміння, інтерпретації сенсу дій учасників освітнього процесу.

З огляду на це важливим моментом німецької педагогіки є увага до «повсякденного», «життєвого світу» людини; думка про те, що в будь-якому життєвому акті існує освітній момент; виокремлення та розвиток можливостей та задатків особистості за допомогою певного педагогічного інструментарію. Педагогічний інструментарій є важливим концептом і проблемою німецької і загалом європейської освітньої моделі, і він збирається і застосовується з усього комплексу різноманітних наук, що вивчають людину. Педагог будь-якого освітнього рівня має сприймати учня таким, яким він стане через деякий час, зобов'язаний виховувати його, виходячи з рівня, до якого його слід підняти.

Сучасна система вищої освіти Німеччини має наступний секторальний поділ: 1) університети (окремо – університети мистецтв); 2) коледжі, де навчають викладачів і соціальних працівників; 3) академії – професійні навчальні заклади з трирічним терміном навчання: педагогічні академії, академії з підготовки соціальних працівників, медико-технічні академії, що випускають медичні кадри середньої ланки і технічних асистентів; 4) вищі школи – це наймолодший сектор вищої школи, що сформувався лише на початку 1990-х рр. Він орієнтований на 8-семестрові програми професійного навчання. У їх рамках випускникам шкіл даються переважно практичні знання, що дає змогу швидко влаштуватися на роботу.

Покладений в основу німецької освітньої системи принцип вільного навчання передбачає вступний освітній етап абсолютно у всіх типах навчальних закладів, під час якого студенти мають освоїтися в обраному навчальному закладі, зорієнтуватися у навчальному матеріалі та актуалізувати свої навички самостійності та організованості. Навчальний рік поділяється на два семестри. Основу навчального процесу складають семінари і практичні заняття, тоді як теоретична частина у вигляді лекцій займає біля 25 % навчального часу. У навчальному процесі використовуються й особливі форми, як-то: «просемінари», на яких даються базові знання, вивчається спеціальна термінологія тощо; бесіди – дискусії, на яких студент може з'ясувати у викладача незрозумілі моменти; спільна робота над проектами, тобто вирішенням прикладних задач. Наступні етапи навчання у вищому навчальному закладі – базовий і спеціалізація. На базовому надаються фундаментальні наукові знання, здійснюється огляд наукових галузей, що належать до обраного наукового напрямку, а також суміжних наукових дисциплін. Етап спеціалізації присвячений поглибленню науково-теоретичної сфери та спеціалізації знань. У цей період студентом вивчають філософські, історичні і соціологічні дисципліни, пов'язані з конкретною науковою галуззю; збільшується обсяг навчального часу, що відводиться на семінарські заняття і самостійну наукову роботу, проводяться спеціалізовані дослідницькі семінари.

Після закінчення навчання випускники отримують перший академічний ступінь: дипломованого фахівця (наприклад, «дипломованого інженера» (Dipl.-Ing.) або магістра (Magister, скорочено Mag.) філософії, права, соціальних наук, архітектури та інших на-

прямів. Присвоюються також такі кваліфікації в залежності від обраної програми навчання.

Прийнятий в рамках іншого варіанту європейської освітньої моделі – франкофонної – бакалаврат (B. D.) не є традиційним для німецької освіти, а був уведений не так давно у зв'язку зі стандартизацією освіти у Європі. На разі він існує тільки в окремих університетах і не на всіх факультетах. Тривалість навчання – 6 семестрів. Після закінчення складаються іспити. Випускник, котрий отримав цю кваліфікацію, не може ні викладати в державних школах, ні працювати, – для цього потрібне складання спеціальних іспитів.

Науковий ступінь доктора німецьких університетів приблизно відповідає вітчизняному ступеню «кандидат наук». Основні умови присудження ступеня: наявність повної університетської освіти («дипломований фахівець», «учитель» або «магістр мистецтв»), складання серії екзаменів зі спеціальних предметів («Rigorosum» – аналогічні кандидатським іспитам в наших університетах) і написання дисертації. Підготовчі заняття, подібні до занять в аспірантурі, тривають зазвичай близько трьох років.

- Найвища кваліфікація: Doctor habilitatus (Dr.habil.), відповідна вітчизняному ступеню «доктор наук».

Ще одним поширеним варіантом європейської освітньої моделі є т.зв. «франкофонна модель», яка поширена не тільки в самій Франції, але й у колишніх французьких колоніях та країнах «французького культурного ареалу» (країни Північної та Західної Африки, Близького Сходу, Океанії, Полінезії, Індокитаю. Її використовують також деякі регіони Канади й окремі держави Південної Америки).

Філософською основою цієї моделі є ідеї персоналізму Е.Муньє, екзистенційного релігійного персоналізму Г.Марселя, критичної педагогіки П. Фрейре, які сформували наступну ідеологічну настанову французької освіти (педагогіки): учитель має ставитися до свого учня як до рівноправного суб'єкта комунікативного процесу, яким і є навчання а всі суб'єкти навчального процесу повинні мати однакою можливість для участі в ньому. З огляду на це освіта розглядається як безперервний комунікаційний процес, у який залучені дошкільні заклади (вихованці від 2 до 6 років), початкова школа (з 6 до 11 років), коледж (з 11 до 15 років) та ліцей (з 15 до 18 років). Надання кожному можливості отримати дошкільну

освіту розглядається сьогодні як значне досягнення. Ліцей надає можливість своїм учням отримувати загальну освіту зі спеціалізацією і здати іспит на ступінь бакалавра (БАК), що відповідає середній освіті зі спеціалізацією та відкриває двері до відповідного університету. Мотивація уведення французького БАК була приблизно та ж сама, що і вітчизняних сертифікатів абітурієнтів: щоб поставити всіх учнів у рівні умови; звести нанівець корупцію на ґрунті освіти; уніфікувати вимоги до випускників тощо. Специфіка навчання у французьких університетах пов'язана з тим, що протягом перших двох років відбувається найбільш інтенсивний відсів тих, хто не спроможний опанувати вищу освіту через інструмент зимових та весняних сесій: за статистикою, у першу зимову сесію з університетів відраховують близько 40 % студентів, у наступну – ще 30 % і так далі. У результаті до кінця другого року навчання залишається навряд чи чверть із тих, хто починав навчатися (фактично це розтягнуті на два роки вступні іспити). Далі відсів теж триває, хоча не так інтенсивно, і, нарешті, завершують все це навчання два або три роки ДЕА, яке з деякими поправками відповідає нашій аспірантурі і яке, як і у нас, завершується (точніше, повинно завершуватися, – у випадку позитивного результату) дисертацією і вченим ступенем. Природно, що цього рівня досягають тільки найбільш відповідні науково-дослідним завданням особи.

Таким чином, показано різноманіття систем освіти у рамках однієї освітньої моделі, яка виділена за принципом географічного поділу. Але, як бачимо, навіть єдина Європа включає в себе різні держави, відрізняється культурним, соціальним, політичним, філософським, релігійним і економічним різноманіттям, що знаходить своє відображення і в розробках, які супроводжують глобальний освітній розвиток.

Водночас багатоваріантність описаної освітньої моделі не виключає і їх загальних проблем, пов'язаних з необхідністю перманентної адаптації освітніх програм до сучасних потреб суспільства, з підвищенням вимог до рівня і якості освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зинченко В.В. Глобальные трансформации современности. – т.1. Системные глобальные трансформации. – S.: Palmarium Academic Publishing, 2017. – 244 с.

2. Buchanan P.J. The Death of the West: How Dying Populations and Immigrant Invasions Imperil Our Country and Civilization. – New York: Thomas Dunne Books, 2002. – 320 p.

3. Hirst P. Moral Education in a Secular Society.- London: University of London Press, 2004.-123 p.

4. Bufford Th. Toward a Philosophy Education. – Boston: World-Press, 2001.-278 p.

УДК 35.071

Павленко О.П.,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри менеджменту природоохоронної діяльності, Одеський державний екологічний університет

Жавнерчик О. В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту природоохоронної діяльності, Одеський державний екологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕТИКО-ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

Стратегією сталого розвитку «Україна - 2020», схваленою указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, було визначено стратегічну цільову орієнтацію впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі та конкретизовані вектори розвитку, зокрема розвитку, безпеки, відповідальності та гордості, у трьох з яких чітко встановлений етико-громадянський контекст [1]. Однак недосконалість механізмів реального досягнення встановлених ключових індикаторів визначили недієспроможність даного стратегічного документу та необхідність розроблення його удосконаленої по багатьом критеріям версії - Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року, що потребує відповідного інституційного забезпечення системи публічного управління сталим розвитком [2].

Нормативно-правові засади розвитку громадянських компетентностей знайшли інституціонального визначення з 2018 року,

окремі питання щодо змісту і складових громадянських компетентностей, процесу їх формування в підвищенні професіоналізації державного управління й державної служби відображені в працях таких науковців як: Блозва П.І., Величко О.Ю., Голуб'як Н.Р., Калиновський Ю.Ю., Кирій С.Л., Кондратинський О.С., Мельман В.О., Прудіус Л.В., Шестопалюк О.В. та інших.

Процес переходу України на засади сталого розвитку потребує формування системи публічного управління сталим розвитком на основі засадничої ролі удосконаленої освітньої складової.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування організаційно-методичних аспектів розвитку етико-громадянських компетентностей при підготовці студентів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Операційна ціль 4.2. Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року передбачає забезпечення інклюзивної та справедливої якісної освіти і навчання впродовж усього життя, конкретизована у підцілі формування навичок щодо принципів сталого розвитку, що імплементовано у Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ступеня «бакалавр» зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та відображені в загальних компетентностях випускника № 1 (здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями), 2 (здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні), 3 (здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя) і відповідних результатах навчання [3].

Науково-методичними підходами до розвитку етико-громадянських компетентностей в процесі навчання, у відповідності до Концепції розвитку громадянської освіти в Україні є навчання через участь, наскрізний підхід на основі інклюзивності, партнерства й поєднання формальної, неформальної, інформальної освіти та поступальний підхід [4]. В процесі підготовки студентів

за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» в Одеському державному екологічному університеті для формування означених етико-громадянських компетентностей використовується проблемно-орієнтоване навчання з використанням інтерактивних лекцій та практичних занять спрямованих на розвиток аналітичних здібностей, критичного і стратегічного мислення, ініціативне самонавчання на основі інтегративного поєднання ціннісного, діяльнісного та процесуального підходів. Причому освітні компоненти, такі як зміст освіти, організація навчального процесу та взаємодія викладача зі студентами поєднані із самоорганізацією та самоуправлінням в процесі планування студентського дозвілля та навчанням шляхом організації суспільно-корисної праці для реалізації суспільної місії університету (розроблення екологічних проєктів, організація реалізації проєктів, розвиток лідерських якостей, здатності працювати у команді, розвиток ініціативності та навичок вирішення проблем і задач).

З метою активізації розвитку етико-громадянських компетентностей при підготовці студентів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» в Одеському державному екологічному університеті використовуються:

- для набуття студентами досвіду демократичної поведінки і активної громадянської позиції - тренінги з питань демократичного урядування, практика проведення виборів студентського самоврядування та голови студентського креативного простору «Ecoprostitr», в процесі використання яких формуються здібності до самостійного життєвого вибору на основі гуманістичних цінностей;

- для отримання практичних навичок врядування і управління - залучення до прийняття рішень на місцевому рівні з використанням механізмів е-врядування;

- для набуття соціального досвіду - участь у соціальних та екологічних проєктах на основі колаборації з метою генерації соціально позитивних змін;

- розвиток культури міжетнічних відносин, утвердження гуманістичної моралі та толерантності - шляхом активного залучення іноземних студентів до активного студентського життя університету;

- для набуття навичок виконання громадянського обов'язку та відповідальності - волонтерська діяльність та співучасть у проєктах громадянських організацій, в результаті якої виробляється

здатність до конструктивної та ефективної комунікації із іншими учасниками проекту та розвиток вмінь адаптації до змінюваних умов;

- для набуття навичок використання механізму захисту прав людини та обізнаності зі способами захисту - ознайомлення з Положенням про Комісію з питань академічної етики, практику та звітність по розгляду індивідуальних звернень, а також практична реалізація принципу академічної доброчесності.

Таким чином, обґрунтовані напрями активізації розвитку етико-громадянських компетентностей при підготовці студентів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» сприятимуть реалізації якісної освіти майбутніх фахівців ефективних інституцій публічного управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>

2. Офіційний веб-портал Верховної ради України. Картка законопроекту. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508

3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.10.2018 р. № 1172. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>.

4. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=en>.

Рябоконь Ю.М.,

здобувач ОС «магістр», спеціальності

«Публічне управління та адміністрування»,

Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

ПРОФЕСІЙНІ Й ОСВІЧЕНІ КАДРИ – ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сьогодні в Україні проводиться низка реформ, зокрема стосовно державної служби та органів місцевого самоврядування. Проведення реформ вимагає високого рівня професійної компетентності державних службовців, а також правильний розстановці та підготовці кадрового резерву, зокрема, його керівного складу. Держава сприяє підвищенню професійного рівня державних службовців шляхом проведення *навчання* за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, а також через системи підвищення кваліфікації.

Підвищення кваліфікації державних службовців – навчання з метою оновлення та набуття умінь, знань, навичок і здатності виконувати завдання та обов'язки, необхідні для провадження професійної діяльності на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування.

Щоденна діяльність державних службовців в умовах нестабільності потребує вирішення нових складних питань державного управління. Це, в свою чергу, потребує гнучкості у підходах в роботі, ефективне використання наявних компетентностей, а також набуття нових знань, умінь та навичок. Тому безперервне навчання державних службовців є необхідною умовою та інструментом підвищення результативності роботи як окремих державних службовців, так і всього інституту державної служби. Основні дії, спрямовані на підвищення кваліфікації керівників, являють собою: аналіз нинішніх і майбутніх освітніх потреб керівництва; оцінка існуючих і потенційних навичок та ефективності керівників відповідно до потреб; розробка стратегій та планів для задоволення необхідних компетентностей. Підвищення кваліфікації керівників також включає в себе планування наступності керівництва і побудову кар'єри керівника. Тому доречно було б вживати заходи щодо забезпечення

поступового переходу до заміщення перш за все керівних посад, фахівцями, що здобули ступінь магістра в освітній галузі «Державне управління» або стимулювати працюючих керівників на здобуття цього ступіня.

Цей перехід висвітлює одночасно декілька проблем.

По-перше, хоча у державі і існує широка мережа вищих навчальних закладів різних форм власності, що здатні готувати висококваліфікованих фахівців, але все ж таки їх недостатньо, щоб охопити усі регіони України і зробити доступним навчання не тільки в великих містах країни, але й в віддалених регіонах. Також, щоб урівняти шанси бажаючих працювати на державній службі, потрібно звернути особливу увагу на впровадження підготовки фахівців з освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” в освітній галузі “Державне управління”.

По-друге, успішність навчання державного службовця залежить від наступних факторів:

- зацікавленність самого держслужбовця у навчанні ;
- мотивація – держслужбовець докладе більше зусиль для отримання нових знань, якщо буде чітко розуміти яку кінцеву мету він переслідує – будь-то підвищення посади або заробітної плати;
- практичне застосування отриманих знань;

Також, щоб структурувати план навчання, потрібне створення базових кваліфікаційних вимог для різних рівнів управління. Наприклад, якщо це фахівець нижньої ланки, то знання законодавства і державної мови це мінімум. При підвищенні цього фахівця до рівня керівника низової ланки - додати курси з управління персоналом, для керівника вищої ланки плюс ще і планування держбюджету і т.ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 липня 2010 р. № 564. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/564-2010-%D0%BF>.

2. Інформаційно-аналітичний звіт «Аналіз ситуації щодо професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб органів місцевого самоврядування в Україні»- Проект ПРОМІС

*Слезак Міхал / Śleziak Michał,
Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna (Polska)*

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ КООПЕРАЦІЄЮ ВИЩОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Глобальні Цілі сталого розвитку були затверджені у 2015 році на саміті ООН з питань сталого розвитку. Серед цілей – ціль 4: Забезпечити всеохоплюючу і справедливу якісну освіту і заохочувати можливості навчання протягом усього життя для всіх. Одним з напрямів реалізації цієї цілі, є «до 2030 року забезпечити для всіх жінок і чоловіків рівний доступ до недорогої та якісної професійно-технічної та вищої освіти». Наведемо декілька заходів та кроків, щоб ці положення стали реальністю:

По-перше, доцільно створити мережу тісної кооперації вищих навчальних закладів та закладів сучасної професійно-технічної освіти, орієнтованих на інноваційний промисловий розвиток та товаровиробника, з одного боку, і на створення власного робочого місця в межах малого та середнього бізнесу, з іншого.

По-друге, створити постійну та ефективну систему підвищення кваліфікації педагогів та керівників професійно-технічних закладів з орієнтацією на міжнародне співробітництво та на підвищення наукоємності та універсальності освітніх послуг.

По-третє, розвивати постійне стажування та обмін досвідом з країнами, до яких є найбільших потім трудових міграцій, зокрема, з Польщею. Для того потрібна спеціальна міждержавна програма професійно-технічної співпраці в межах міждержавних угод між Україною та Польщею. Зокрема, в межах угоди між Урядом України і Урядом Республіки Польща «Про співробітництво в галузі культури, науки і освіти» (чинна з 22 листопада 1999 р.).

Особливе значення набувають міждержавні взаємини в межах координації вищої та професійно-технічної освіти для транскордонних регіонів. Саме створення міждержавних освітніх кластерів та спільних освітніх центрів, проектів та програм, набуває особливого значення для переходу взаємин між урядами і закладами Польщі та України на добросусідський та прагматичний лад.

Для реалізації цих пропозицій потрібно ініціювати координаційний центр по сприянню міждержавного співробітництва в галузі координації вищої та професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації на рівні центральних органів виконавчої влади (Міністерств освіти та науки Польщі та України).

УДК 911:504(474)

Смірнова К. В.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
природоохоронної діяльності
Одеський державний екологічний університет*

РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні на тлі розвитку так званої нової моделі «зеленої» економіки суспільство та бізнес всього світу поступово змінюють ставлення до стійкості, оскільки зростаюча чисельність населення планети, зміни у потребах людей, погіршення стану клімату, якості питної води, нагромадження відходів та інші екологічні проблеми створюють все більше навантаження на навколишнє природне середовище, а отже, сталий розвиток стає ключовим принципом життя людства, концепція якого набула провідного статусу у «Порядку денному на ХХІ століття», прийнятому на Конференції ООН з довкілля та розвитку (1992, м. Ріо-де-Жанейро). Однією зі складових забезпечення сталого розвитку та раціонального природокористування є підвищення рівня поінформованості всіх верств населення через екологічну освіту та виховання, що дозволяє формувати екологічну культуру суспільства [3], а отже здатність людей не тільки визначати екологічні проблеми та шляхи їх вирішення, а й попереджати виникнення загроз.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні необхідності екологічної освіти громадян для забезпечення сталого розвитку.

Екологічна освіта (від англ. environmental education) являє собою безперервний процес навчання, виховання та розвитку особистості, спрямований на формування системи наукових і практичних знань, ціннісних орієнтацій, поведінки й діяльності, що забез-

печують відповідальне ставлення людини до навколишнього соціально-природного середовища, керування екосистемами для сталого розвитку та життя.

Завдання екологічної освіти полягають у формуванні екологічного мислення та поведінки особистості через формування знань про закономірності взаємозв'язків природних явищ, взаємодію людини, суспільства та природи; виховання мотивів, потреб і навичок екологічно доцільної поведінки та діяльності, здорового способу життя, що досягається за допомогою цілеспрямованого екологічного виховання та екологічної грамотності особистості, які сприятимуть формуванню екосвідомого суспільства з відповідним дбайливим ставленням до природи [2].

Сьогодні екологічна освіта є обов'язковою складовою сучасної освіти та базою для вирішення численних соціально-економічних питань життєзабезпечення суспільства, важливим фактором реалізації стратегії сталого розвитку, основою ефективної екологічної політики, а її зміст динамічно розвивається та визначається низкою факторів соціально-економічного та психолого-педагогічного характеру, зокрема: зацікавленість суспільства в збереженні екологічно чистого середовища існування та прагнення до активної практичної діяльності з охорони довкілля; потреба суспільства в екологічно обізнаних та грамотних громадянах; стан і досягнення науки екології; загальний стан і тенденції розвитку системи освіти в цілому [3].

В Україні система екологічної освіти спирається на принципи гуманізації, науковості, інтеграції, безперервності, систематичності та взаємопов'язаності розкриття глобальних, регіональних і локальних аспектів екології, при цьому має неперервний, комплексний, міждисциплінарний та інтегрований характер, диференційований залежно від професійної орієнтації [2]. Система екологічної освіти забезпечується шляхом формальної екологічної освіти (формується установами та закладами освіти всіх рівнів і форм власності, навчальні програми яких мають освітній мінімум екологічних знань, де здійснюється цілеспрямований процес формування екологічної культури відповідно до завдань цих установ і закладів освіти щодо соціалізації особистості) та неформальної екологічної освіти, покликаній ефективно і максимально оперативно розповсюджувати інформацію екологічного змісту серед всіх верств населення, формувати громадську думку, пропагувати здоровий спосіб життя та

екосвідому діяльність бізнесу, використання ресурсозберігаючих технологій тощо (формується різноманітними засобами масової інформації, закладами культури, охорони здоров'я, туризму, громадськими та волонтерськими організаціями, заповідними об'єктами та рекреаційними зонами, родинними традиціями та культурою й ін.) [2].

Розвиток та розширення екологічної освіти відіграють важливу роль у підвищенні екологічної свідомості та при підготовці фахівців різних сфер діяльності, організаторів виробництва, адміністраторів, громадських і політичних діячів, оскільки непрофесійність може спровокувати матеріальні та фінансові втрати, негативне ставлення суспільства до розвитку того чи іншого виду бізнесу та навіть нові екологічні проблеми.

Крім того, в умовах, коли відбувається зміна професій та зміст існуючих, з появою так званих зелених робочих місць або екологічних професій майбутнього (наприклад, «менеджер водного сліду», екоповідник, проектувальник «розумного» середовища тощо), зрозумілим стає ще один аспект важливості екологічної освіти, пов'язаний з можливістю подальшого працевлаштування молоді покоління Z [1].

Отже, екологічна освіта допомагає поглибити екологічні знання особистості, отримати вміння та навички їх практичного застосування в різних сферах діяльності та сприяти забезпеченню сталого розвитку на місцевому, регіональному та державному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. 15 популярных экологических профессий будущего. Какие они? URL: https://rodovid.me/ustoichivoe_razvitie/15-populyarnyh-ekologichnyh-professiy.html (дата звернення: 6.04.2019)
2. Заверуха Н.М., Серебряков В. В., Скиба Ю. А. Основы экологии: Навч. посібн. К.: Каравела, 2006. 368 с.
3. Сатуева Л.Л. Роль и значение экологического образования в формировании экологической культуры общества. Педагогика высшей школы. 2016. №2. URL: <https://moluch.ru/th/3/archive/32/1160/> (дата звернення: 8.04.2019).

Tanchyk Olena,

*PhD in economics, Head of the Department of Foreign Languages,
Donetsk State University of Management (Mariupol, Ukraine)*

RAISING STUDENTS' AWARENESS OF THE SDGs AT ENGLISH LANGUAGE CLASSES

As a result of the Sustainable Development Summit held in September 2015, world leaders adopted a set of 17 United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) with a total of 169 targets. These are designed to end poverty, fight inequality and injustice and tackle climate change by 2030. A complete list of the goals can be found at the SDG knowledge platform [1].

However, one might dispute the interconnection between language learning process and SDG. There are several intertwined ideas that lay behind this. A lot of ELT professionals have come up with the conclusion that language teachers are more than just language educators. What they teach, their intensions and practice show they have an enduring impact on the beliefs and personalities of the learners. According to John Dewey: "Perhaps the greatest of all pedagogical fallacies is the notion that a person learns only the particular thing he is studying at the time. Collateral learning in the way of the formation of enduring attitudes may be more important than the lessons in geography or history for these attitudes are fundamentally what count for the future" [2].

Therefore, there is no doubt that teachers have a major role to play in assisting to change the generation of future leaders and raise awareness of the 21st century issues. Language educators can play the pivotal role in building understanding of current problems as they usually have an inherent interest in the international community.

Moreover, the modern tendencies in language teaching are focused on critical thinking development and so-called 21st-century learning. More and more teachers use CLIL (content and language integrated learning) approach by offering content-related materials to be used while learning languages. Besides, world associations like IATEFL's Global issues SIG, TESOL's Social Responsibility Interest Section have recognized the importance of SDG study.

Language learning process and English, in particular, have no fixed subject matter and there are a lot of possibilities to bring real-world issues into the classroom. At the same time one cannot but forget that students expect not only grammar and vocabulary exercises completion but also entertainment and fun part is essential for them. It is a concern for the teacher to successfully combine meaningful discussions of world trivial issues that are really significant with not overdosing students with problems of the mankind.

Therefore, in order to teach students SDGs it is necessary to put maximum creativity in such classes. The tasks have to be various, involving infographics, walking galleries, creating photo exhibitions, poem and story writing, drama acting, slogan or promotion campaign invention, sustainable homes and cities design, street art ideas generation to name a few.

During such lessons language aims are integrated with educational purposes, for instance, students enhance their soft skills while at the same time learning about the role energy plays in people's lives. Teachers can apply such approaches as groupwork, project work, learner autonomy, communication tasks etc. that help students be active doers and thinkers but not passive listeners. It is essential to encourage students assertiveness by promoting asking own questions, conducting questionnaires and surveys, carrying our researches and building own model of sustainable world.

The SDGs lead to multidisciplinary study and can be approached through the lens of various directions of academic study that builds the platform for an EAP course, involving students intellectually, academically and emotionally.

Language teachers, English in particular, have to bear in mind that the classroom activities have to focus on students' encouragement of looking at alternatives, problem-solving or communicating with others on SDGs. Most of activities, at author's opinion, have to be directed on students working in pairs or small groups, as collaboration is one of the key elements in encouraging lateral thinking leading to generating new ideas. There are also creative ways to elicit ideas by using a variety of online sites as: The Conversation which contains credible articles concerning the UN's SDGs, The Guardian newspaper – online version has a section dedicated to the SDGs; Climate Kids – a simple site from NASA aimed at helping students understand climate change; Mother Nature Network – 21 reasons why forests are important,

a resource to get more advanced students to read about the importance of trees; Planitgreenlive – a game which allows to build own city and make green improvements to it; Education Minecraft - education version that has very helpful suggestions for ways to raise students' awareness of environmental issues; Energystar.gov – the site contains useful slideshow on global and energy issues; www3.epa.gov – a students' guide to global climate change; British Council Voices – How to teach the UN's development goals and why; Teach UNICEF - sustainable development goals etc.

In conclusion, it is worth mentioning that a lot of people lead unsustainable lifestyles so the world suffers tremendous deteriorations and World Heritage is in danger currently [3]. Thus, educators of various subjects have to include SDG in their curricula and teachers of languages, English in particular, have been at the forefront of educational change. Teaching just a language is no longer an option and teachers are not only grammar rules and vocabulary words introducers. Language nowadays is the tool for educators to illustrate students the way how the latter can make a difference. English teachers can assist greatly in making a difference with materials they teach and the learners they inspire. Using SDGs as a focus allows to link vital issues with topics students have studied before. A cross-curricular approach gives a purpose to the language being learnt over and above the just structures, rules and collocations.

REFERENCES

1. SDG knowledge platform. URL: <https://sustainable-development.un.org/?menu=1300> (date accessed 7th May, 2019).
2. John Dewey "Experience and Education, 60th Anniversary Edition", Kappa Delta Pi, 1998. 181p., p.49.
3. World Heritage in danger. URL: <https://whc.unesco.org/en/158/> (date accessed 4th May, 2019).
4. Alan Maley and Nik Peachey. Integrating global issues in the creative English language classroom: with reference to the UN SDGs, UK: British Council, 2017. 203 p.

Наукове видання

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ДЛЯ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НА
НАЦІОНАЛЬНОМУ
ТА МІСЦЕВОМУ РІВНЯХ**

***Матеріали II Міжнародної
науково-практичної конференції***

(українською та англійською мовами)

Відповідальна за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

А. Чечель
Г. Тимофєєва
Н. Поплавська

Підп. до друку 08.04.2019. Формат 60х84 1/16. Папір офісний.
Гарнітура Times New Roman Суг. Друк цифровий. Ум. друк. арк. 13,5.
Обл.-вид. арк. 11,3. Наклад 300 прим. Зам. 12-04.2019

Видавець:

ФОП Халіков Руслан Халікович,
Св. № ДК, № 5346 від 17.05.2017
e-mail: halikoffr@gmail.com